

"Schoolkeuzeadvisering óók op basis van sociaal - emotioneel functioneren van leerlingen?"

Saskia Coenen
Landgraaf 2013
Fontys hogeschool
Lerarenopleiding geschiedenis

Onderzoeksbegeleider: L. Worms
Tweede begeleider: A. Endeman

"Schoolkeuzeadvisering óók op basis van sociaal - emotioneel functioneren van leerlingen?"

Mogelijke handvatten voor leerkrachten van
Eysenhegge bij de advisering voor schoolkeuze
voor Praktijkonderwijs of regulier onderwijs

Auteur	Saskia Coenen	2144629 saskia.coenen@student.fontys.nl
Stageschool	DaCapo College locatie Eysenhegge te Sittard	
Stagebegeleider	E. Gillessen, docent "mens en maatschappijleer" / mentor 2D	
Onderzoeksbegeleider	L. Worms, docent onderwijskundige vakken lerarenopleiding mens en maatschappijleer te Sittard	
Tweede begeleider	A. Endeman, docent onderwijskundige vakken lerarenopleiding te Sittard	
Kader	Afstudeeronderzoek lerarenopleiding geschiedenis te Sittard	

SAMENVATTING

Mijn afstudeerstage heb ik gelopen op het DaCapo College locatie Eysenhegge. Dit is een school voor leerwegondersteunend onderwijs op VMBO basis en kader niveau. Een van de klassen waaraan ik les ging geven was de zogenoemde BBL – PRO klas, een klas voor leerlingen die in scoren tussen VMBO basisberoepsgerichte leerweg en het Praktijkonderwijs. Zij krijgen op deze wijze een kans om in deze speciale klas te functioneren en binnen het reguliere onderwijs hun school carrière te vervolgen. Deze leerlingen worden nauwlettend in de gaten gehouden op didactisch gebied maar nog belangrijker op het gebied van sociaal - emotioneel functioneren.

In het 2de leerjaar, waar ik via mijn stage begeleidster als mentor bij betrokken was, zaten van de origine 16 kinderen nog 6 kinderen die in deze klas hadden gezeten en tot kerstmis nog een kans kregen op Eysenhegge. Op dat moment zouden de leerlingen ongeveer 15 jaar oud zijn en op het laatste moment richting het Praktijkonderwijs kunnen instromen. Deze leerlingen werden door leerkrachten geadviseerd richting het Praktijkonderwijs te gaan, reeds in het eerste jaar en in het tweede jaar weer. Echter ouders beroepten zich erop dat hun kind didactisch voldoende scoorde en ouders zagen er dan niet het nut van in hun kind naar het Praktijkonderwijs te laten gaan. Dat hun kind tegen een spreekwoordelijk plafond op liep en gefrustreerd raakte leken zij niet te zien. Dit gebeurde zowel op didactisch gebied, terwijl Eysenhegge al een traag tempo heeft van een onderbouw die drie jaar duurt. Als op sociaal - emotioneel gebied, waar leerlingen ook zichtbaar uitvielen in de onderwijssetting van Eysenhegge. Vanuit dit probleem werd besloten dat deze thema's ook binnen dit onderzoek omschreven zouden worden. Zodoende werd de hoofdvraag als volgt geformuleerd:

Welke handvatten kunnen leerkrachten van Eysenhegge gebruiken om de zelfredzaamheid van de leerlingen van 2D met een LWOO beschikking te beoordelen, zodat ze een vollediger advies kunnen geven voor voorzetting binnen het praktijkschool onderwijs ofwel VMBO basisberoepsgerichte leerweg.

Om deze hoofdvraag te kunnen beantwoorden moest onderzocht worden wat zelfredzaamheid betekent. Voor dit onderzoek is er dan ook voor gekozen om gebruik te maken van de definitie van zelfredzaamheid als het in kunnen richten van je leven zonder daarbij hulp nodig te hebben van andere (Vilans, 2009). Ook bleek tijdens de literatuurstudie dat leerlingen met ontwikkelingsstoornissen problemen ondervinden in de regelfuncties van de hersenen (Niemeijer, 2009), waardoor ze problemen kunnen ondervinden met betrekking tot de zelfredzaamheid. Er bleken enkele lijstjes aanwezig te zijn op andere scholen en leerlijnen binnen Eysenhegge waarin de zelfredzaamheid was mee genomen. Deze lijstjes konden richting geven aan de handvatten die ontwikkeld zouden worden.

Op de tweede plaats was het belangrijk helder te krijgen wat het Praktijkonderwijs inhoudt. Door middel van observaties binnen zowel het Praktijkonderwijs als binnen

het regulier onderwijs bleek dat er op beide scholen vraag werd gedaan naar zelfredzaamheid van de leerlingen. Echter kon in het onderzoek geconcludeerd worden dat het Praktijkonderwijs de leerling zelfredzaam maakt voor de toekomst in wonen, werken, vrije tijd en burgerschap. Zij hadden hier in hun curriculum duidelijk ruimte om de zelfredzaamheid te bevorderen. Door middel van individueel ingerichte lessen en stages werd ook de zelfredzaamheid extra gestimuleerd. Het regulier onderwijs richt zich op het didactisch gedeelte en streeft erna dat zoveel mogelijk leerlingen een diploma behalen. Er is aandacht voor het sociaal - emotioneel functioneren maar dit is niet als dusdanig opgenomen in het onderwijs. Zo heeft dit onderzoek binnen de kaders van Eysenhegge kunnen bijdragen aan een goede schooladvisering. Dit is gedaan door middel van stellingen waar via een 10 puntschaal op gereageerd kon worden door de leerkrachten. Sommige stellingen kregen daarbij uiteindelijk een zwaardere weging dan anderen. Nadat alle punten opgeteld waren kwam er een profiel uit. Een profiel voor Praktijkonderwijs, een profiel waarbij de leerling zich kan ontwikkelen en een profiel voor regulier onderwijs. De stellingen zijn nadat ze zijn aangescherpt als volgt geformuleerd;

Stelling 1

De leerling kan zelfstandig reizen.

Stelling 2

De leerling kan zelfstandig afspraken maken en afspraken nakomen.

Stelling 3

De leerling kan zonder hulp zijn spullen organiseren en bij zich hebben.

Stelling 4

De leerling draagt de juiste kleding en kan zich zelfstandig goed verzorgen.

Stelling 5

De leerling kan samenwerken en heeft hierin een probleemoplossend vermogen zonder hulp van een volwassenen.

Stelling 6

De leerling kan op een goede / leeftijdsadequate manier omgaan met andere mensen.

Stelling 7

De leerling kan voldoende lezen, rekenen en schrijven.

Stelling 8

De leerling kan tijdens de les verbanden leggen tussen de geleerde onderdelen.

Stelling 9

De leerling kan adequate vragen stellen omtrent de lesstof.

Stelling 10

De leerling is in staat zelfstandig zijn huiswerk te plannen en te maken.

De mentor blijkt dan ook diegene te zijn die de scan het beste kan invullen, omdat de zelfredzaamheid verder reikt dan wat er in de klas gebeurt. De mentor heeft hier het beste zicht op. Omdat de mentor ook diegene is die het advies aan de ouders geeft is deze persoon hier uitermate geschikt voor.

Uit het onderzoek kan dan ook de conclusie worden getrokken dat de handvatten voor zelfredzaamheid in de beoordeling te gebruiken zijn door de mentor. De mentor kan deze het beste invullen en heeft meer zich op de buitenschoolse zaken dan de vakleerkrachten. De handvatten baseren op zelfredzaamheid en alleen op basis van deze uitkomst advies uitbrengen is niet valide genoeg. Je doet dan immers niet het geheel sociaal functioneren beoordelen. Deze handvatten kunnen bijdragen aan de ontwikkeling van de competenties voor de leerlingen van Eysenhegge. Deze omvatten het gehele functioneren en kunnen zodoende een beter beeld geven. Echter zal de advisering voor Praktijkonderwijs moeilijk blijven, ouders maken uiteindelijk de keuze voor de schoolsoort van hun kind. Doordat ouders het hoogst haalbare willen, beseffen zij niet dat hun kind juist op het regulier onderwijs kan uitvallen op sociaal - emotioneel gebied omdat ze niet functioneren binnen de kleine onderwijssetting van Eysenhegge.

Het doel om handvatten te bieden bij advisering voor Praktijkonderwijs of regulier onderwijs ter advisering voor de ouders is gelukt omdat de handvatten er zijn. In het nieuwe schooljaar gaat de mentor van de BBL PRO klas deze tijdens een oudergesprek gebruiken en beoordelen of ze bruikbaar zijn.

V O O R W O O R D

Ik heb dit afstudeeronderzoek uitgevoerd in het kader van de lerarenopleiding geschiedenis te Sittard. Door mijn stage op een school voor leerwegondersteunend onderwijs heb ik van dichtbij meegemaakt hoe moeilijk het kan zijn om een kind op zijn sociaal - emotioneel kunnen te beoordelen. En vanuit die beoordeling een goed advies te geven voor schoolvervolg, waarin alle betrokken partijen zich kunnen vinden.

In overleg met de stageschool kwamen we op een specifiek punt waarin deze advisering moeilijk verliep. Leerlingen die in een speciale klas terecht komen omdat zij tussen basisberoepsgerichte leerweg en Praktijkonderwijs in scoren. Deze leerlingen krijgen in deze speciale klas met leerwegondersteuning een kans om regulier onderwijs te gaan volgen in de toekomst. Bij de advisering van deze leerlingen voor regulier onderwijs of Praktijkonderwijs lopen leerkrachten van Eysenhegge er telkens tegen aan dat ouders zich alleen herroepen op de didactische resultaten. Zij zien hierdoor leerlingen doorstromen naar regulier onderwijs die sociaal - emotioneel uitvallen. Dit zijn leerlingen die bij het regelen van hun zaken hulp nodig hebben, leerlingen die weinig inzicht hebben en weinig inlevingsvermogen in sociale situaties.

Er is dan ook voor gekozen, in overleg met de stageschool, dat ik dit probleem onderzoeken. Hierin staat centraal hoe de ik de leerkrachten van Eysenhegge handvatten kan aanbieden. Zodat zij leerlingen en ouders een goed advies kunnen geven voor vervolg onderwijs waarbij ook de sociaal - emotionele ontwikkeling van het kind is meegenomen.

Dit onderzoek heb ik individueel uitgevoerd. Ik heb hierin begeleiding gekregen van Lotte Worms. Daarbij is het erg belangrijk voor dit onderzoek geweest dat ik hulp heb gehad van mijn stagebegeleidster Elonka Gillessen, collega's op de stageschool, van de leerkrachten van het Praktijkonderwijs en het regulier onderwijs. Ik ben dan ook erg blij dat ik zulke goede hulp van iedereen heb mogen ontvangen omdat het onderzoek op sommige punten nogal complex bleek te zijn. Bij de inleiding zal ik erop ingaan hoe het onderzoek verder tot stand gekomen is.

Saskia Coenen

Landgraaf 2013

INHOUD

Samenvatting	3
Voorwoord	6
Inleiding	9
Hoofdstuk 1	11
Aanleiding	11
Hoofdstuk 2	15
De context	15
Hoofdstuk 3	17
Probleemstelling	17
Hoofdstuk 4	21
Doelen van het onderzoek	21
Hoofdstuk 5	22
De onderzoeksvraag	22
Hoofdstuk 6	24
Het theoretisch kader	24
Hoofdstuk 7	35
Beantwoording deelvragen	35
Hoofdstuk 8	42
Ontwikkeling handvatten	42
De stellingen	43
De profielen	47
Hoofdstuk 9	50
Conclusie	50
Hoofdstuk 10	60
Aanbevelingen	60
Nawoord	61
Literatuurlijst	62

Bijlage 1.....	64
Vragenlijst leerkrachten Eysenhegge	64
Bijlage 2.....	70
Samenvatting pilot verslagen BBL-PRO klas	70
Bijlage 3.....	75
Observatie verslag DaCapo College locatie Geleen.....	75
Bijlage 4.....	88
Observatie verslag DaCapo College locatie Broeksittarderweg.....	88
Bijlage 5.....	94
Zelfredzaamheidscan.....	94
Bijlage 6.....	98
Bijgestelde zelfredzaamheidscan	98

INLEIDING

Doordat het DaCapo College verschillende locaties heeft in Sittard, Geleen en Born is er veel samenwerking tussen deze scholen. Het DaCapo College is een scholengemeenschap waar alle niveaus van het VMBO worden gegeven en op een locatie Praktijkonderwijs. Binnen de verschillende locaties is het mogelijk om door middel van sectorkeuzes leerlingen voor te bereiden op de toekomst en gericht hierop een VMBO diploma te laten behalen. Ik heb stage gelopen binnen de locatie Eysenhegge. Dit is een school voor leerwegondersteunend onderwijs waarin leerlingen met extra hulp klaar gemaakt worden voor de bovenbouw VMBO en het behalen van een diploma. De leerlingen op de locatie Eysenhegge krijgen de onderbouw VMBO aangeboden in drie leerjaren.

Tussen de locatie Eysenhegge en het Praktijkonderwijs in Geleen is er enkele jaren een pilot gevoerd voor een BBL – PRO klas. In deze pilot werden leerlingen die tussen VMBO basisberoepsgerichte leerweg en Praktijkonderwijs in scoorde geplaatst. Deze leerlingen konden zodoende extra in de gaten gehouden worden. Ook konden zij met beide onderwijssoorten kennis maken door de samenwerking van de locaties. Gedurende de pilot zijn er zaken bijgesteld. Op Eysenhegge is nog steeds de zogenoemde BBL – PRO klas. Deze leerlingen krijgen volledig les op Eysenhegge maar worden goed in de gaten gehouden en doorverwezen naar Praktijkonderwijs als blijkt dat ze daar beter kunnen functioneren en dit een beter toekomst perspectief oplevert.

In deze klas blijkt het een probleem te zijn dat ouders zich alleen herroepen op het didactisch scoren van hun kinderen. Ondanks dat de leerlingen zesjes halen kunnen de leerlingen alleen geleerde zaken reproduceren en is het inzicht laag. Daarbij krijgen de leerlingen van Eysenhegge meer tijd voor de stof dan dat leerlingen op een reguliere school krijgen. Echter zien leerkrachten van Eysenhegge leerlingen die sociaal - emotioneel uitvallen. Leerlingen kunnen erg moeilijk zelf zaken regelen zoals plannen van schoolse zaken of zelfstandig naar een buitenschoolse activiteit komen. Het inschatten van sociale situaties is ook erg lastig voor hen. Ouders zien dit niet. Als deze leerlingen op het regulier onderwijs terecht komen moeten zij wel zelfstandig genoeg zijn om hun schoolse zaken te regelen. Leerkrachten van Eysenhegge lopen hiertegen aan en vinden het daardoor erg lastig ouders en leerling een goed advies te geven voor schoolvervolgging. Zodoende is de hoofdvraag voor dit onderzoek als volgt geformuleerd:

Welke handvatten kunnen leerkrachten van Eysenhegge gebruiken om de zelfredzaamheid van de leerlingen van 2D met een LWOO beschikking te beoordelen, zodat ze een vollediger advies kunnen geven voor voorzetting op praktijkschool onderwijs ofwel VMBO basisberoepsgerichte leerweg.

Er is voor gekozen het onderzoek te beperken tot de zelfredzaamheid van de leerlingen. De gehele sociaal - emotionele toestand van een leerling zou onmogelijk zijn om te onderzoeken gedurende dit onderzoek. Daarbij richt het onderzoek zich op een specifiek punt, vanuit dat punt wordt gekeken of er handvatten aangeboden kunnen worden voor de leerkrachten van Eysenhegge. Met de zelfredzaamheid wordt dan ook het kunnen inrichten van het leven zonder dat je daar andere mensen voor nodig hebt bedoeld (Vilans, 2013). Gekeken wordt dus hoe zelfstandig de leerlingen kunnen functioneren in het dagelijks leven zonder hulp van de omgeving daarin te ontvangen.

Voor het onderzoek is het belangrijk om helder te krijgen hoe het Praktijkonderwijs is opgebouwd. Hiervoor ben ik dan ook een week gaan meelopen op het Praktijkonderwijs in Geleen in het kader van dit onderzoek. Om een goede vergelijking te maken met het regulier onderwijs ben ik ook daar een kijkje gaan nemen en heb ik geobserveerd.

Het verslag zal beginnen met een algemeen deel. In dit deel zal het praktijkprobleem helder gesteld worden. Nadat het praktijkprobleem helder is zullen de onderzoeksvragen worden geformuleerd. Vervolgens zal er via het theoretisch kader onderzoek worden gedaan met behulp van de reeds bestaande literatuur over dit onderzoek. De vragen zullen allemaal aan bod komen en beantwoord worden. Hierna worden de handvatten ontworpen. Waarna een conclusie volgt met aanbevelingen voor de toekomst. In de bijlagen zijn alle documenten en verslagen die voor de beantwoording van de onderzoeksvragen dienen opgenomen.

Afbeelding 1

Bron: www.DaCapocollege.nl

Leerlingen van de locatie Eysenhegge worden mede door middel van buitenschoolse activiteiten beoordeeld op hun sociaal - emotioneel functioneren.

Hier krijgt een groep leerlingen een workshop graffiti spuiten.

HOOFDSTUK 1

AANLEIDING

In dit eerste hoofdstuk zal worden beschreven wat de aanleiding van het praktijkprobleem is.

Op het DaCapo College locatie Eysenhegge is een klas leerlingen waarvan niet bekend is of zij, op didactisch en op sociaal - emotioneel gebied, de basisberoepsgerichte leerweg van het VMBO onderwijs aankunnen. Zij komen in deze klas terecht omdat er een discrepantie bestaat tussen de verschillende leeronderdelen. Door deze discrepantie is het moeilijk in te schatten of de leerling niet beter af is binnen het Praktijkonderwijs. In figuur 2 wordt duidelijk gemaakt waarin de discrepantie zit voor deze leerling (DaCapo College locatie Eysenhegge, 2013). Voor een leerwegondersteunend onderwijs beschikking moeten leerlingen voldoen aan enkele criteria. Allereerst moet er een leerachterstand zijn op twee van de volgende gebieden; technisch lezen, spelling, begrijpend lezen of inzichtelijk rekenen. De leerachterstand moet tenminste het gebied begrijpend lezen of inzichtelijk rekenen bevatten. De leerachterstand is minimaal 15 maanden onderwijs en maximaal 30 maanden onderwijs. De leerling heeft capaciteiten, bezit een IQ tussen de 80 en 90 met een grens van 75. Als aanvullend criterium kan er een aantoonbare sociaal - emotionele problematiek zijn, ADHD, PDD-NOS etc. De leerlingen in deze klas bezitten echter slechts een van deze criteria en zouden dus officieel niet binnen het leerwegondersteunend onderwijs terecht komen, zij vallen in het verder genoemde grensvlak. Dus;

1 leerlingen met een IQ, vastgesteld met de WISC¹, vallend binnen de PRO criteria (60-80), met leerachterstanden vallend binnen de LWOO criteria.

2 leerlingen met achterstanden, vallend binnen de pro criteria (meer als 30 maanden onderwijs), maar met een IQ passend binnen het leerwegondersteunend onderwijs.

Het DaCapo College locatie Eysenhegge en de locatie Praktijkonderwijs in Geleen, hebben besloten om in het schooljaar 2010-2011 een klas te starten voor leerlingen die in het grensvlak vallen. Dit grensvlak ontstaat doordat de leerlingen niet voldoen aan beide eisen voor LWOO maar slecht de eis van leerachterstand of vermogen aanwezig is. Deze kinderen gingen hiervoor meestal naar het Praktijkonderwijs. Nu krijgen zij een kans op Eysenhegge om uiteindelijk ook door te stromen naar VMBO basisberoepsgerichte leerweg. Maar ervaringen hebben in het verleden ook uitgewezen dat enkele leerlingen moeite hebben de LWOO basisberoepsgerichte leerweg te volgen waarna doorstroom naar de bovenbouw van het VMBO en aansluitend diplomering niet haalbaar blijkt te zijn. Betreffende leerlingen krijgen te maken met een negatieve schoolloopbaan, afwijkend van het ingezette traject.

¹ Wechsler intelligentie schaal voor kinderen

Als deze leerlingen aangemeld worden op Eysenhegge worden zij gescreend door de psycholoog waarna officiële toelating kan plaatsvinden in de BBL - PRO klas. De leerlingen worden dan voor de duur van een jaar aangemeld waarna een definitief besluit kan plaatsvinden. Samenwerking tussen beide locaties en maatwerk was hierbij het uitgangspunt. Gedurende vier dagen waren de leerlingen van deze klas op Eysenhegge alwaar zij de theorielessen volgden. De vijfde dag gingen zij voor praktijklessen naar het Praktijkonderwijs. Die lessen werden geformeerd in een carrousel van creavakken, behorende bij de leeftijd en of interesse van betreffende leerling. Via een individueel ontwikkelingsplan, door toetsing en door nauwe contacten tussen docenten en begeleiders vindt uiteindelijk een besluit plaats voor het soort onderwijs voor de leerlingen in deze klas. In het schooljaar 2011-2012 worden meetbare criteria voor advisering van schoolsoort afgesproken. Als de leerling een gemiddeld of boven gemiddeld resultaat behaalt bij alle theorievakken, dan wordt de leerling op Eysenhegge geplaatst. Wanneer alle theorievakken onvoldoende zijn gescoord dan betekent dit een plaatsing binnen het Praktijkonderwijs. Alle overige problemen waaronder ook de sociaal - emotionele aspecten worden besproken. (Pilot verslagen, 2011/2012)

In het jaar 2012-2013 krijgt de basis PRO klas van Eysenhegge alleen nog les op Eysenhegge. In dit schooljaar blijkt dat de advisering van leerlingen en ouders voor een juist onderwijs aanbod erg moeilijk is. In klas 2D bestaande uit vijftien leerlingen zaten aan het begin van het schooljaar zes leerlingen die onder het zogenoemde "bespreekgeval" vielen. Vanwege nieuwe medicijnen, een laatste kans, inzet en lopend onderzoek gingen deze leerlingen , nagenoeg allemaal vanuit de BBL PRO klas, proberen of zij het toch konden redden. Toen het moment aangebroken was dat er een besluit moest vallen, voor Eysenhegge met een toekomstperspectief voor een VMBO diploma basisberoepsgerichte leerweg of toch beter Praktijkonderwijs, bleek dit niet eenvoudig te zijn. Leerkrachten van Eysenhegge moesten een lijst invullen met de leerlingen waarvan zij dachten dat die beter af zouden zijn op het Praktijkonderwijs en ook waarom.² Leerkrachten geven bij vier leerlingen duidelijk aan dat zij beter Praktijkonderwijs zouden kunnen volgen. Leerlingen komen niet mee en vallen uit. Didactisch lijken zij te scoren omdat het gaat om het reproduceren van stof of doordat de leerkracht ze veel hulp kan bieden, iets wat binnen het gewone VMBO basis onderwijs niet gaat. Om aan te geven wat de leerkrachten van 2D over enkele leerlingen hebben geschreven en om wat voor leerlingen het gaat hieronder een praktijkvoorbeeld.

Dit praktijkvoorbeeld komt naar voren na een inventarisatie bij leerkrachten Eysenhegge. De leerkrachten werd gevraagd "kan de leerling het op Eysenhegge aangeboden niveau aan" ik zie terug dat leerkrachten vaak verwijzen naar Melissa en Jan, dit zijn twee leerlingen die op het gebied van zelfredzaamheid problemen ondervinden. Melissa scoort voor alle vakken een P, dit wilt zeggen dat de docenten haar richting Praktijkonderwijs willen laten gaan. Aangehaald wordt bij de meeste

² Vragenlijst docenten 2D bijlage 1.

vakken dat Melissa niet zelfstandig kan functioneren, voor ieder streepje dat ze zet bij handvaardigheid komt ze vragen of het goed is. De leerkracht van handvaardigheid geeft dan ook aan dat ze na uitleg over een opdracht en na de mogelijkheid om vragen te stellen als nog komt vragen “wat moet ik doen?”. Een probleem is dat een leerling als Melissa niet kan wachten als een andere leerling hulp krijgt, ook niet na uitleg waarom ze even moet wachten. Door al deze hulp krijgen deze leerlingen een voldoende, maar op gebied van zelfredzaamheid zouden ze niet slagen voor de opdracht. Voor Melissa en ook voor andere leerlingen, is het zo dat ze hun werk in het klaslokaal niet in orde krijgen, ze hebben dan ook veel fouten in hun werk. Het huiswerk lijkt foutloos gemaakt te worden, omdat ouders naast de kinderen zitten.

Het leerwerk van Melissa en Jan is (net) voldoende. Zowel Melissa en Jan besteden eigenlijk te veel tijd aan een vak zoals Duits. De leerkracht geeft aan dat de leerlingen beide twee weken lang iedere dag een kwartier leren, dit is gezien de lesstof teveel tijd die ze hieraan besteden, daarnaast scoren ze net voldoende. Met veel leren halen zij punten rond de 6, net erboven of eronder.

Een ander praktijkvoorbeeld is dat wanneer de leerlingen eerder de school uithebben er paniek ontstaat bij Rachid. Op dit moment moet Rachid zijn vader bellen om hem op te halen. Omdat hij tien minuten van school af woont maar niet in staat is om dat stukje te lopen wordt hij iedere dag naar school gebracht en weer opgehaald. Op dit moment dat er gebeld moest worden raakte Rachid in paniek, hij had geen idee hoe hij dat moest regelen. Nadat leerkrachten naar huis hadden gebeld en er nam niemand op wist Rachid niet meer wat hij aan moest. “Kun je dan niet naar huis lopen Rachid?”. “Nee, dat kan ik niet”. Dit was voor deze jongen niet te bedenken en uiteindelijk moeten leerkrachten met een oplossing komen voor dit probleem. Als dit was gebeurd op een reguliere school met veel meer leerlingen hadden de leerkrachten niet de burens kunnen bellen om de vader van deze jongen in te lichten en had hij toch echt zelf met een oplossing moeten komen.

Conclusie is dan ook dat deze problematiek een probleem veroorzaakt, voor leerkrachten maar ook voor de toekomst van leerlingen. Leerkrachten zien duidelijk leerlingen die niet mee komen binnen het leerwegondersteunend onderwijs. Didactisch hebben zij het erg zwaar terwijl zij de VMBO onderbouw van twee jaar in drie jaar aangeboden krijgen en veel hulp ontvangen. Sociaal- emotioneel vallen deze leerlingen buiten de boot als ze zaken moeten regelen of in de omgang met andere mensen. Leerkrachten krijgen dit echter niet helder verwoord aan ouders en ouders besluiten dan ook dat hun kinderen de drie jaar onderwijs op Eysenhegge gewoon gaan afmaken. Leerkrachten zitten dus met leerlingen die veel extra hulp nodig hebben, leerlingen waarvoor ze hun lesaanbod blijven bijstellen en leerlingen die sociaal - emotioneel uitvallen. Of deze leerlingen ooit een VMBO basis diploma behalen weten ze nu niet, maar de twijfel is groot. Leerlingen raken nu al gefrustreerd omdat het didactisch onderwijs steeds meer van hen vraagt. Als er een advies gegeven moet worden voor regulier onderwijs of Praktijkonderwijs blijkt dit dan ook een groot probleem te zijn.

Tabel 1

Bron: Zorgcoördinator locatie Eysenhegge
Dhr. J. Frijters.

Uitgewerkte criteria voor de BBL – PRO klas.

Criteria LWO0 VMBO

1. leerachterstanden - Technisch lezen

- Spelling
- Begrijpend lezen*
- Inzichtelijk rekenen*

*Minimaal achterstand begrijpend lezen of inzichtelijk rekenen.

➔ Een achterstand groter dan 15 maanden onderwijs en kleiner dan 30 maanden onderwijs.

2. Capaciteiten (IQ)

75_ 80 ----- 90
tussen

aanvullend criterium

Aantoonbare sociaal - emotionele problemen

Criteria PRO BASIS klas

1. leerachterstanden - Technisch lezen

- Spelling
- Begrijpend lezen*
- Inzichtelijk rekenen*

➔ Een achterstand groter dan 15 maanden onderwijs en kleiner dan 30 maanden onderwijs.

OF

2. Capaciteiten (IQ)

75_ 80 ----- 90
tussen

aanvullend criterium

Aantoonbare sociaal - emotionele problemen

HOOFDSTUK 2

DE CONTEXT

In hoofdstuk 1 is te lezen dat het problemen oplevert wanneer ouders alleen naar de didactische schoolzaken kijken van hun kinderen. Binnen het DaCapo College wordt ook de sociaal - emotionele toestand mee genomen in de schooladvisering voor vervolgonderwijs. Vooral wanneer advisering voor Praktijkonderwijs of regulieronderwijs een rol speelt is dit een probleem. Dit probleem staat centraal in dit onderzoek. Hierna zal worden ingegaan op de context waarin dit probleem speelt.

Dit onderzoek speelt zich af binnen een locatie van het DaCapo College te Sittard. Het DaCapo College is een scholengemeenschap in Sittard, Geleen en Born met zes verschillende locaties waarop VMBO onderwijs gegeven wordt. Dit zijn kleine locaties waar verschillende leerwegen van het VMBO worden aangeboden. De doelen van het DaCapo College zijn het bieden van een school die talentontwikkeling centraal stelt, zorgt voor loopbaansturing, voor het zelfstandig kunnen functioneren van zijn leerlingen in de maatschappij, persoonlijke behoefte van leerlingen aandacht schenken door persoonlijke aandacht en begeleiding en ernaar streven dat leerlingen de school met een diploma verlaten. (DaCapo College, 2013)

De locatie Eysenhegge is een van de zes locaties van het DaCapo College, alhier vindt dit onderzoek plaats. Dit is een school voor leerwegondersteunend onderwijs, die leerlingen een steun in de rug biedt om hen die voldoende capaciteiten hebben een diploma te laten behalen binnen een van de vier leerwegen van het VMBO onderwijs. Dit omdat zij problemen ondervinden rond hun leer en taak houding. Eysenhegge zorgt ervoor dat de leerlingen starten binnen een relatief beschermende omgeving om zo door te groeien naar een leerweg binnen een andere locatie van het DaCapo College. Omdat deze leerlingen extra steun krijgen heeft Eysenhegge een aantal extra mogelijkheden en middelen. De klassen zijn kleiner en de leerlingen worden specifiek in de gaten gehouden door deskundigen. De leerlingen worden nauwlettend begeleid door de mentor, de vakdocenten en allerlei specifieke deskundigen binnen de school. De leerlingen worden via allerlei creatieve vakken als drama en remedial teaching extra ondersteund in hun sociale ontwikkeling. De leerlingen worden op Eysenhegge aangemeld voor twee jaar, binnen deze periode wordt gekeken of leerlingen kunnen uitstromen of dat ze een jaartje langer op Eysenhegge blijven. Didactisch niveau bepaald dan of de leerling uitstroomt naar het tweede of derde jaar van het reguliere onderwijs. Eysenhegge laat de sociaal – emotionele component zwaar meetellen in de beslissing of een leerling kan uitstromen of niet. Als wordt besloten dat een leerling een derde jaar op Eysenhegge blijft wordt er een programma geboden om alsnog een doorstroom naar het reguliere onderwijs mogelijk te maken. (DaCapo, 2013)

Het onderzoek vindt plaats in een BBL – PRO klas, basis – Praktijkonderwijs klas. Dit is een 2de jaar klas waarin 6 van deze BBL – PRO zitten in de leeftijd van veertien a vijftien jaar, zowel jongens als meisjes. Het IQ van deze leerlingen ligt rond de 70 en zij kampen ook met ontwikkelingsproblemen. Deze klas is ontstaan doordat er ieder jaar een groep leerlingen is die niet geheel aan de eisen voldoen voor leerwegondersteunend onderwijs, maar ook niet voor het Praktijkonderwijs. Ze vallen in een grensvlak voor leerwegondersteunend onderwijs en Praktijkonderwijs.

Dit is een klas waarin leerlingen zitten die via het basisberoepsgerichte leerweg niveau les krijgen. Deze leerlingen hebben via de verwijzingscommissie een leerwegondersteunend onderwijs beschikking gekregen. Bij deze leerlingen is op de basisschool een enorme discrepantie gebleken tussen de verschillende leergebieden en of hun gemeten IQ. Doordat deze leerlingen veel inzet hebben getoond op de basisschool mogen zij proberen om toch de basis beroepsgerichte leerweg onderwijs te volgen. De leerlingen die in deze klas komen worden nauwlettend in de gaten gehouden, want de vraag is of ze het aangeboden niveau aankunnen. Er wordt zich afgevraagd of deze leerlingen een reëel toekomstperspectief hebben op een diploma basisberoepsgerichte leerweg. In deze groep bevinden zich leerlingen met leerproblemen en sociaal - emotionele problemen. De leerproblemen bevinden zich voor een deel in het talig gebied van het onderwijs, dyslexie is voor een aantal van deze leerlingen een groot probleem. Ook zitten er leerlingen met grote rekenproblemen. Er zijn leerlingen met ADHD, dit is een echte handicap voor deze leerlingen omdat ze vanwege de vele prikkels niet veel opvangen van de les of van de omgeving. Dit zorgt ervoor dat deze leerlingen problemen ondervinden in het regelen van hun schoolse zaken en het reguleren van hun gedrag. Zo zitten er ook enkele leerlingen met autisme, PDD-NOS, voor deze leerlingen is het regelen van de sociale aspecten binnen het onderwijs een probleem.

Het onderzoeksprobleem is ontstaan sinds de start van de zogenoemde BBL-PRO klas. Hierin zitten leerlingen die tussen Praktijkonderwijs en VMBO basisberoepsgerichte leerweg onderwijs in scoren. Met de voortzetting van deze klas op Eysenhegge werd duidelijk dat het erg moeilijk is naast de didactische gegevens ook de sociaal - emotionele gegevens mee te nemen in schoolvervolgning.

HOOFDSTUK 3

Probleemstelling

Om het probleem helder te krijgen zoals in de voorgaande hoofdstukken besproken is moet er onderzoek plaats vinden. Door middel van gesprekken binnen Eysenhegge en het lezen van verslagen is duidelijk geworden wat het probleem is. De probleemstelling geeft een verduidelijking van dit probleem.

Wat is het praktijkprobleem?

Op Eysenhegge zit sinds vier jaar, jaarlijks, een klas met leerlingen die in aanmerking komen voor een Praktijkonderwijs beschikking. Deze leerlingen bezitten nu een LWOO beschikking. Omdat er op de basisschool een grote discrepantie is waargenomen tussen de verschillende vakgebieden en deze leerlingen een IQ van rond de 70 hebben, moeten zij nauwlettend in de gaten worden gehouden of zij het basisberoepsgerichte leerweg onderwijs aankunnen. Vanwege hun inzet op de basisschool worden zij naar Eysenhegge verwezen. Op Eysenhegge krijgen deze leerlingen op het einde van het 1ste leerjaar of halverwege het 2de leerjaar te horen of ze onderwijs mogen blijven volgen op Eysenhegge (met perspectief op regulier onderwijs) of naar het Praktijkonderwijs worden verwezen. Juist de criteria op didactisch gebied zijn helder. Leerkrachten missen de handvatten op het gebied van sociaal - emotioneel functioneren voor een goed advies voor school vervolging. Sociaal - emotionele ontwikkeling is de ontwikkeling van het samenleven met anderen en het om kunnen gaan met eigen en andermans gevoelens. Hieronder vallen een heleboel verschillende begrippen als zelfvertrouwen, weerbaarheid maar ook sociale vaardigheden. Zelfredzaamheid valt ook onder het sociaal - emotioneel functioneren, als iemand zijn leven zo kan inrichten dat hij of zij geen hulp nodig heeft van anderen. Doordat dit niet geheel helder is kunnen leerkrachten niet laten zien aan ouders dat leerlingen eigenlijk beter onderwijs kunnen volgen binnen het Praktijkonderwijs, ondanks dat de didactische criteria behaald zijn. Het probleem in deze probleemstelling is dan ook het missen van de handvatten op gebied van sociaal - emotioneel functioneren en zelfstandigheid om een goed advies te geven voor de voorzetting van onderwijs. In welke mate moet een leerling zelfredzaam zijn? Tijdens dit afstudeeronderzoek wordt gericht aandacht besteed aan het stellen van deze handvatten op het gebied van zelfredzaamheid, een belangrijke component in het regulier onderwijs. Deze keuze heb ik samen gemaakt met leerkrachten van Eysenhegge naar aanleiding van gesprekken en de inventarisatie³.

³ Bijlage 1

Wie heeft met het probleem te kampen?

Leerlingen, leerkrachten, klasgenoten, het gezin en het vervolgonderwijs zijn allemaal betrokken bij het probleem. Zoals in de aanleiding reeds met praktijkvoorbeelden is aangegeven zijn de problemen van deze leerlingen afzonderlijk een zorg voor veel mensen in de omgeving. Leerlingen lopen zelf tegen dit probleem aan doordat hun laatste kans om op het Praktijkonderwijs les te krijgen halverwege het 2de schooljaar is. Als dit niet gebeurt zullen zij hun onderwijsloopbaan voortzetten op Eysenhegge en een eventuele poging wagen binnen het reguliere onderwijs. Maar dit zijn leerlingen die didactisch steeds moeilijker mee komen en op het gebied van sociaal - emotioneel functioneren uitvallen. Een stap binnen het reguliere onderwijs wagen zal voor hun moeilijk zijn en de kans van uitval is dan groot.

Leerkrachten zijn ook betrokken bij dit probleem. Leerkrachten moeten tijdens hun lessen veel aandacht besteden aan leerlingen die op het gebied van zelfredzaamheid problemen hebben. Door deze aandacht gaat er veel tijd verloren voor andere leerlingen en wordt de leerstof niet op het juiste niveau aangeboden. Leerkrachten moeten namelijk het niveau van de leerstof aanpassen aan leerlingen die niet meekomen. Daarnaast is het een probleem voor de leerkracht omdat op het moment dat een advies voor het schoolverloop moet komen, ze moeilijk kunnen aangeven aan ouders waarom kinderen beter naar het Praktijkonderwijs kunnen gaan. Ouders zijn ook betrokken bij dit probleem doordat het ook in de thuissituatie een rol speelt. Ouders zien hun kinderen allemaal het liefste op Eysenhegge blijven, omdat kinderen dan de mogelijkheid hebben naar het reguliere onderwijs door te stromen. Daarnaast besteden deze ouders veel tijd eraan om hun kinderen te helpen en te begeleiden met schoolse zaken. De tijd en aandacht die dit vereist kan voor moeilijke situaties zorgen binnen het gezin, dit komt dan ook ter sprake tijdens de oudergesprekken. Medeleerlingen zijn ook betrokken bij het probleem. Klas 2D telt 15 leerlingen. In deze klas zitten allemaal leerlingen die extra begeleiding nodig hebben en daarom op Eysenhegge zitten. Leerlingen zoals Melissa en Jan, uit het praktijkvoorbeeld, vragen binnen deze groep veel aandacht en begeleiding van de leerkracht. Voor andere leerlingen is dit soms storend omdat zij ook hulp willen hebben, maar de leerkracht vaak onbewust veel aandacht besteed aan leerlingen zoals Melissa en Jan. Melissa kan niet zelfstandig schoolwerk maken en vraagt zodoende aandacht. Tevens heeft Melissa op sociaal gebied problemen, waardoor de leerkracht hier veel aandacht aan besteedt. Andere leerlingen van 2D lopen hier vaak tegenaan en geven ook bij de mentor aan dat leerkrachten weer veel met Melissa bezig zijn geweest en zodoende minder tijd voor hen hebben. Het vervolg onderwijs is ook betrokken bij dit probleem. Regulier onderwijs zal leerlingen zoals Melissa en Jan niet de begeleiding kunnen bieden die ze nodig hebben. Hier zijn de klassen van 25 leerlingen te groot om enkele leerlingen zoveel extra aandacht te geven. Als zij die begeleiding niet kunnen ontvangen vallen zij hierop uit. Daarbij wordt de stof aangeboden in de landelijke snelheid waarbinnen vier leerjaren zijn.

Wanneer is het een probleem?

Als leerkrachten van Eysenhegge ouders en leerling advies gaan geven voor Praktijkonderwijs of regulieronderwijs missen zij de richtlijnen met betrekking tot het sociaal - emotionele functioneren. Ouders herroepen zich op het didactisch school functioneren van hun kinderen en hebben geen inzicht waardoor hun kind uitvalt. Dit gebeurt op het einde van het 1ste leerjaar of halverwege het 2de leerjaar als advies gegeven wordt voor schoolvervolg. Leerkrachten kunnen op dit moment alleen uitgaan van de richtlijnen op didactisch gebied. Als leerlingen uitvallen op het gebied van zelfredzaamheid, kunnen ze toch blijven deelnemen aan het onderwijs van Eysenhegge. Leerkrachten hebben namelijk op dat moment niet de handvatten om te laten zien dat zelfredzaamheid ook van belang is voor een vervolgopleiding. De richtlijnen op het gebied van zelfredzaamheid zijn ook belangrijk om aan de ouders te laten zien. Ouders gaan nu namelijk vaak uit van de punten en zien dus niet in waarom hun kind beter naar het Praktijkonderwijs kan gaan. Bij leerlingen doet het probleem zich vooral voor tijdens het onderwijs dat ze volgen op Eysenhegge. Leerlingen worden namelijk overschat op het gebied van zelfredzaamheid. Voor hun toekomst zou onderwijs binnen het Praktijkonderwijs beter zijn. Daarnaast krijgen de leerlingen een probleem op het moment dat ze naar het reguliere onderwijs gaan, dus klaar zijn op Eysenhegge. Op het moment dat ze aan het reguliere onderwijs gaan deelnemen, zullen deze leerlingen namelijk uitvallen op het gebied van zelfredzaamheid. Op het moment dat leerlingen gaan uitvallen op het regulier onderwijs, zal het probleem zich ook voordoen bij ouders. Bij de medeleerlingen doet het probleem zich voor als leerlingen op Eysenhegge onderwijs blijven volgen en hun les verstoren. Deze medeleerling krijgt dan onbewust minder aandacht. De frequentie waarin het probleem zich voordoet is moeilijk aan te geven. In de klas waarin ik nu stage loop zitten 6 leerlingen (15 in totaal) waar mogelijk dit probleem in de toekomst kan gaan spelen.

Waarom is het een probleem?

Als er handvatten m.b.t. zelfredzaamheid van de leerlingen waren, zouden leerkrachten een beter advies voor het vervolg van onderwijs kunnen geven. Leerkrachten zouden dan namelijk een instrument in handen hebben dat zou kunnen aantonen waarom leerlingen beter naar het Praktijkonderwijs kunnen gaan. De leerlingen zouden dan onderwijs kunnen volgen aangepast aan hun behoeftes. Middels deze handvatten zouden de leerkrachten tevens de ouders de problemen kunnen verduidelijken. Op deze wijze zouden zij een beter advies kunnen geven voor het vervolgonderwijs van de leerlingen waarbij gericht gekeken kan worden naar componenten van het sociaal - emotioneel functioneren, in dit geval de zelfredzaamheid.

Waar doet het probleem zich voor?

Het probleem doet zich voor in de klas, leerkrachten moeten veel aandacht besteden aan leerlingen waarvan de zelfredzaamheid niet groot genoeg is, deze aandacht gaat zo verloren van andere leerlingen en de lesstof. Op het moment dat aan het einde van leerjaar een, ofwel halverwege leerjaar twee, advies gegeven moet worden aan de ouders en leerling over het vervolgonderwijs worden de handvatten gemist om dit probleem helder te maken. Het probleem is niet gekoppeld aan een bepaalde les, maar wordt bij alle vakken gezien. Het probleem zal ook betrekking hebben op de situatie buiten de school, omdat deze leerlingen veel begeleiding nodig hebben bij hun onderwijs. Ouders bieden deze begeleiding en besteden hieraan veel tijd, dit heeft mogelijk een negatieve invloed op de relaties onderling.

Voor de leerlingen ontstaat er frustratie tijdens de uren dat hij / zij zich moet richten op schoolse zaken.

Uit de probleemstelling kan geconcludeerd worden dat het probleem er is doordat er geen handvatten zijn voor de beoordeling van de sociaal - emotionele toestand van de leerling. Ouders vinden het didactisch scoren van hun kind belangrijker tellen dan het sociaal - emotioneel welbevinden. Terwijl juist Eysenhegge en ook DaCapo College -breed dit een belangrijk component gevonden wordt. Veel personen zijn betrokken bij dit probleem, niet alleen het kind zelf. De gehele omgeving heeft uiteindelijk te kampen met het probleem.

Afbeelding 2

Bron: Eigen foto's

Leerlingen van Eysenhegge worden door allerlei activiteiten beoordeeld met betrekking tot de zelfredzaamheid. Bij het maken van kerststukjes kun je goed zien welke leerlingen zelfredzaam zijn en welke leerlingen hierin veel hulp nodig hebben.

HOOFDSTUK 4

Doelen van het onderzoek

De probleemstelling en het onderzoek ernaar heeft aangetoond dat er bij leerkrachten op Eysenhegge, die werken met de BBL PRO klas, behoefte is aan handvatten op sociaal - emotioneel gebied waarop zij een goed advies kunnen geven aan de leerlingen voor het vervolgonderwijs. Het doel van dit onderzoek is dan ook het ontwikkelen van zulke handvatten op het gebied van de zelfredzaamheid. Een instrument waarmee leerlingen getoetst kunnen worden en het inzicht voor advies van schoolvervolging verbeterd kan worden. Zelfredzaamheid is namelijk op Eysenhegge, als een school voor leerwegondersteunend onderwijs, vaak een probleem van de leerlingen. Leerlingen worden door leerkrachten en vaak ook door het thuisfront gestuurd en begeleid. Als deze begeleiding wegvalt ontstaat er paniek. Gekeken naar het regulier onderwijs moeten leerlingen hun zaakjes zelf kunnen regelen en worden zij veel minder begeleid. Deze handvatten moeten ervoor zorgen dat leerkrachten van Eysenhegge bij het advies dat zij geven voor vervolgonderwijs aan de leerlingen uit de BBL PRO klas een helderder beeld schetsen. Leerkrachten hebben zo iets in handen om bij ouders aan te tonen dat hun kind, ondanks dat het didactisch voldoende scoort, het niet makkelijk zal redden op het reguliere onderwijs.

HOOFDSTUK 5

DE ONDERZOEKSVRAAG

Zoals aangetoond in voorgaande hoofdstukken is er behoefte aan handvatten die helpen bij de advisering van leerling en ouders op het gebied van de sociaal - emotionele zelfredzaamheid van hun kinderen. Hierna is dan ook de hoofdvraag geformuleerd:

Welke handvatten kunnen leerkrachten van Eysenhegge gebruiken om de zelfredzaamheid van de leerlingen van 2D met een LWOO beschikking te beoordelen, zodat ze een volledig advies kunnen geven voor voorzetting op praktijkschool onderwijs ofwel VMBO basisberoepsgerichte leerweg.

Deelvragen moeten leiden richting beantwoording van de hoofdvraag. De algemene deelvragen zullen behandeld worden in het theoretisch kader. Deze algemene deelvragen zijn als volgt geformuleerd:

1. Wat is zelfredzaamheid?
2. Welke ontwikkelingsproblematiek zorgt ervoor dat de leerlingen problemen ondervinden in hun sociaal - emotioneel functioneren?
3. Hoe is het Praktijkonderwijs georganiseerd?

De deelvragen waarvoor in de praktijk is geobserveerd zullen apart behandeld worden in hoofdstuk 7. Deze vragen gaan in op de praktijksituatie op het DaCapo College. Deze deelvragen zijn:

1. Hoe ziet de onderwijs organisatie van het Praktijkonderwijs er uit binnen het DaCapo College?
2. Hoe ziet de onderwijs organisatie van het VMBO basisberoepsgerichte leerweg onderwijs er uit binnen het DaCapo College?
3. Wat zijn de verschillen in de onderwijs organisatie tussen praktijk onderwijs en VMBO basisberoepsgerichte leerweg binnen het DaCapo College? Welke conclusie trek ik hieruit?

4. Wat wordt er gevraagd met betrekking tot zelfredzaamheid in het praktijk onderwijs binnen het DaCapo College?
5. Wat wordt er gevraagd met betrekking tot zelfredzaamheid in het VMBO basisberoepsgerichte leerweg onderwijs binnen het DaCapo College?
6. Welke verschillen zijn er met betrekking tot zelfredzaamheid in het praktijk onderwijs en het VMBO basisberoepsgerichte leerweg onderwijs binnen het DaCapo College? Welke conclusie trek ik hieruit?
7. Wat zijn de verschillen in het instroom profiel voor praktijk onderwijs en VMBO basisberoepsgerichte leerweg onderwijs binnen het DaCapo College? Welke conclusie trek ik hieruit?
8. Hoe zouden de handvatten met betrekking tot zelfredzaamheid er uit moeten zien bij de keuze voor praktijkschoolonderwijs of VMBO basisberoepsgerichte leerweg?
9. Zijn de handvatten die ik de leerkrachten bied bruikbaar binnen het DaCapo College locatie Eysenhegge?

Begrippenkader bij onderzoeksvragen

* Zelfredzaamheid; iemand is zelfredzaam als hij zijn leven zo kan inrichten dat hij geen hulp van anderen nodig heeft. (methodisch begeleiden, 2011)

* Basisberoepsgerichte leerweg; opleiding binnen het VMBO onderwijs. Dit is voor leerlingen die praktisch ingesteld zijn. Deze leerweg bereid voor op basisberoepsopleidingen mbo niveau 2.

[bron; rijksoverheid. 2013, 1 januari. Opgevraagd op 03-01-2013, van [http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/voortgezet-onderwijs/vraag-en-antwoord/wat-is-
een-leerweg-in-het-vmbo.html](http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/voortgezet-onderwijs/vraag-en-antwoord/wat-is-een-leerweg-in-het-vmbo.html)]

* Leerwegondersteunend onderwijs; is onderwijs voor leerlingen die genoeg capaciteiten hebben om een diploma te kunnen behalen op het voortgezet onderwijs maar daarbij wel extra hulp nodig hebben.

[bron; rijksoverheid. 2013. Opgevraagd op 03-01-2013, van [http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/voortgezet-onderwijs/vraag-en-antwoord/wat-is-
een-leerweg-in-het-vmbo.html](http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/voortgezet-onderwijs/vraag-en-antwoord/wat-is-
een-leerweg-in-het-vmbo.html)]

HOOFDSTUK 6

HET THEORETISCH KADER

In het theoretisch kader wordt de literatuur die invloed heeft op dit onderzoek beschreven. Hierin staat het geschetste probleem van de voorgaande hoofdstukken centraal. Vanuit dit onderzoek wordt getracht de leerkrachten van Eysenhegge handvatten te bieden, waarmee zij bij schooladvisering voor Praktijkonderwijs of regulier onderwijs, ook het sociaal - emotioneel gedeelte, mee kunnen nemen in hun advisering en in het bijzonder de zelfredzaamheid. Eerst is het belangrijk concreet te definiëren wat het begrip zelfredzaamheid voor betekenis heeft in het onderwijs.

Zelfredzaamheid

Zelfredzaamheid is een begrip dat bij iedere situatie een andere betekenis heeft. Het begrip staat in dit onderzoek centraal vanuit de schoolcontext. Niet alleen didactisch zelfredzaam kunnen zijn zoals het behalen van goede cijfers. Het sociaal - emotioneel zelfredzaam zijn en zich kunnen behelpen in de schoolse situatie spelen eveneens een belangrijke rol. Zelfredzaamheid is het kunnen inrichten van je leven zonder dat je daar andere mensen voor nodig hebt. Vilans (2013) geeft als definitie de sociale, fysieke en cognitieve vaardigheden om zichzelf te redden op alle levensterreinen. Dit is een definitie uit de ouderenzorg maar door de algemeenheid ook toe te passen op de schoolse situatie. Volgens encyclopedie online (2012) is zelfredzaamheid het vermogen om zelfstandig je leven te leiden en zelfstandig je problemen op te lossen. Deze definitie sluit goed aan bij het onderzoek en de onderzoeksgroep. Dit is namelijk nodig om op didactisch gebied te functioneren maar ook op sociaal - emotioneel gebied. Toch is dit in de praktijk een probleem voor veel leerlingen uit de onderzoeksgroep. Ze kunnen hun didactisch school gedeelte moeilijk regelen doordat ze met leerproblemen te kampen hebben. Hun leven zelf leiden en oplossingen zoeken als zij tegen een sociaal - emotioneel probleem aan lopen blijkt ook erg lastig.

Een voorbeeld hiervan is dat het voor Rachid onmogelijk blijkt te zijn zelfstandig naar de balie van school te lopen en daar te vragen om naar huis te bellen. Hierbij heeft hij hulp nodig van zijn mentor. Een nog groter probleem voor deze jongen is dat hij niet zelfstandig de weg naar huis kan lopen, die slechts tien minuten duurt. Deze leerlingen lopen vaak tegen problemen aan in de omgang met klasgenoten en ervaren onvermogen om dit zelfstandig op te lossen. Hulp van de mentor hierbij is dan nodig, zelfs wanneer het een probleem van buiten school is.

In dit onderzoek wordt verder uitgegaan van de definitie van zelfredzaamheid als het kunnen inrichten van je leven zonder daar andere mensen voor nodig te hebben, Vilans (2013). De leerlingen in de onderzoeksgroep zitten op school en ondervinden juist bij het zelfstandig kunnen inrichten van hun leven problemen. Toch dienen zij op school te kunnen functioneren op het gebied van zelfredzaamheid, zeker wanneer men op een reguliere school onderwijs volgt of denkt aan een vervolgopleiding.

Deze leerlingen moeten klaargemaakt worden voor de toekomst en hun rol daarin als individu en burger. Uiteindelijk moeten zij zelf hun leven kunnen leiden en kunnen inrichten zonder daarbij hulp te ontvangen.

Binnen de opvoeding van een kind wil men een bepaalde mate van zelfredzaamheid nastreven. De meeste ouders doen om die reden alleen dat nog voor hun kinderen wat nodig geacht wordt. Ouders streven ernaar om hun kinderen zelfstandig te laten worden. Kinderen leren zichzelf te verzorgen en zich in de omgeving in te passen. Bij de ontwikkeling van de zelfredzaamheid middels de opvoeding en later de schoolse carrière van het kind kan gedacht worden aan het wassen van de handen, het poetsen van de tanden, zichzelf aankleden en zelfstandig gebruik maken van het toilet. In de orthopedagogiek van Van Spreang (2005) wordt naast deze algemene zelfredzaamheid ook een onderscheid gemaakt met sociale zelfredzaamheid. Met de sociale zelfredzaamheid bedoelt hij dan het leren van vaardigheden zoals contacten leggen, boodschappen doen, samen spelen of samen werken met andere mensen. Voor dit onderzoek zijn beide vormen van zelfredzaamheid belangrijk. Een leerling zal in staat moeten zijn om de algemene zelfredzaamheid uit te voeren maar ook om sociaal zelfredzaamheid te zijn. De schoolse situatie is een van sociale contacten met medeleerlingen en met veel verschillende leerkrachten. Bij het begrip zelfredzaamheid in dit onderzoek worden beide vormen gebruikt zonder hier onderscheid in te maken. Om het leven te kunnen inrichten zonder hulp van andere op allerlei gebieden moeten leerlingen deze zelfredzaamheid voldoende bezitten.

Binnen de orthopedagogiek en door van Sprang (2005) wordt beschreven dat volwassenheid niet door alle mensen bereikt kan worden zoals volwassenheid in de algemene pedagogiek beoordeeld wordt. Maar zij schetsen erbij dat het gaat om de mate van volwassenheid die nagestreefd wordt. Het betekent dus niet dat deze individuen nooit volwassen zullen worden.

De leerlingen uit de onderzoeksgroep blijken toch grote problemen te hebben met de zelfredzaamheid. Voorgaande voorbeelden gaven dit al aan. Binnen allerlei instellingen wordt reeds gewerkt met scoringslijsten om de zelfredzaamheid van mensen te toetsen. Hierbij gezegd hebbende dat je absoluut niet aan een lijstje met scores kunt zien hoe iemand functioneert. Hier heb je een totaal beeld nodig van het functioneren. Scoringslijsten geven een verheldering van de problemen.

Zo heeft de Xaverius school, een school voor orthopedagogisch onderwijs in Sittard, een groeiportfolio voor haar leerlingen (Xaverius-Sittard, 2013). In dit portfolio is aandacht besteed aan de sociaal - emotionele groei van de leerlingen en richt zich ook tot de leerlingen. In deze lijst scoren de leerlingen op verschillende momenten in het schooljaar hoe zij ervoor staan ten opzichte van de gestelde vragen. Hoe hoger de leerling in deze lijst scoort hoe beter hij of zij de taak die erbij hoort kan uitvoeren.

Onderstaand is de lijst van de Xaverius school opgenomen. De basale zaken in deze lijst blijken juist erg moeilijk te zijn maar zijn wel nodig voor de toekomst van de onderzoeksgroep.

Tabel 2

Bron: Xaverius school te Sittard

De gebruikte lijst ter beoordeling van het domein zelfredzaamheid en zelfstandigheid voor de leerlingen van de Xaverius school, een school voor orthopedagogisch onderwijs

BC19 Je komt op tijd.	1	2	3	4	5
BC20 Je bent betrouwbaar en eerlijk en je komt je afspraken na.	1	2	3	4	5
BC21 Je kunt je redden met lezen, schrijven en rekenen.	1	2	3	4	5
BC22 Je weet van jezelf waar je goed in bent en waar je moeite mee hebt.	1	2	3	4	5
BC23 Je kunt je aan regels en afspraken houden.	1	2	3	4	5
BC24 Je zoekt informatie via internet, telefoon enz.	1	2	3	4	5
BC25 Je kunt de telefoon aannemen en zelf bellen.	1	2	3	4	5
BC26 Je kunt zelfstandig reizen.	1	2	3	4	5
APC19 Je gebruikt je lichaam op een gezonde manier.	1	2	3	4	5
APC20 Je meldt je af volgens afspraak.	1	2	3	4	5
APC21 Je draagt de juiste kleding en je kunt je goed verzorgen.	1	2	3	4	5
APC22 Je zorgt ervoor dat je fit op school of stage komt.	1	2	3	4	5
APC23 Je kunt je energie goed over een dag verdelen.	1	2	3	4	5

APC24 Je zit, staat, loopt op de goede manier.	1	2	3	4	5
APC25 Je bent niet afwezig zonder geldige reden.	1	2	3	4	5
APC26 Je houdt je aan de tijd.	1	2	3	4	5

Bij het ontwikkelen van de leerlijnen binnen Eysenhegge zijn er ook lijsten waarop de leerlingen te zien krijgen welke leerlijnen zij dienen te bezitten. Deze leerlijnen geven stellingen weer waaraan de leerling dient te voldoen. In deze leerlijnen is een stuk over omgaan met anderen. Hierbij gaan het om de sociale zelfredzaamheid. Bijvoorbeeld het onderwerp samenwerken. Hierbij staat centraal dat de leerling dan ook anderen respecteert en kan omgaan met conflicten binnen een groep. Ook is hierbij plek voor het afmaken van een taak als dit niet direct lukt. Een ander voorbeeld is doorzettingsvermogen. Dit speelt een belangrijke rol als we kijken naar de zelfredzaamheid, want in de toekomst binnen een vervolgopleiding respectievelijk een werkplek, dienen de leerlingen doorzettingsvermogen te hebben om taken goed uit te voeren. Uit deze bestaande lijsten is af te lezen waarop ingespeeld wordt en dat hierbij zaken centraal staan die aansluiten bij de zelfredzaamheid.

Onderstaand enkele van deze leerlijnen. Deze bestaande lijsten zouden een richting kunnen geven aan de lijsten voor zelfredzaamheid.

Tabel 3

Bron: DaCapo College locatie Eysenhegge

Deel van de leerlijnen van Eysenhegge.
Ontwikkelingslijnen omgaan met andere.
Leerlijnen die aansluiten bij de
zelfredzaamheid.

Ontwikkelingslijn

7. Omgaan met anderen

- Een praatje maken met mensen
- Samenwerken
- Respecteren van elkaar
- Hulp bieden
- Hulp vragen
- Omgaan met conflicten
- Letten op wat de ander zegt en doet
- Samen dingen doen
- Weten wat goed en slecht is

Gedrag beginner

Je hoort en ziet:

- Is eenzaam
- Werkt het liefst alleen
- Ziet niet dat de ander hulp nodig heeft
- Stopt met werk en doet maar wat
- Is stil, schreeuwt of loopt weg bij problemen
- Hoort niet wat de ander zegt en ziet ook niet wat hij doet
- Doet alles alleen
- Heeft geen idee wat wel of niet hoort en wat slecht is

Gedrag expert

Je hoort en ziet:

- Je maakt een zekere indruk
- Je voelt je goed in een nieuwe situatie
- Maakt een praatje
- Respect voor de ander
- Biedt hulp

Tabel 4

Bron: DaCapo College locatie Eysenhegge

Deel van de leerlijnen van Eysenhegge.
Ontwikkelingslijnen
verantwoordelijkheidsgevoel. Leerlijnen die
aansluiten bij de zelfredzaamheid.

Ontwikkelingslijn

12. Verantwoordelijkheidsgevoel

Weten dat jij een als stagiaire een deel van het bedrijf bent en dat jouw denken en doen ook belangrijk is.

Denken aan:

- Dat je voorzichtig moet omgaan en letten op materiaal wat je gebruikt
- Dat je opdrachten moet uitvoeren zoals je baas dat wil
- Dat je goed moet samenwerken met collega's en baas om tot een goed resultaat te komen
- Dat je je houdt aan de regel van het bedrijf
- Dat je weet wanneer je werk goed gedaan is
- Je weet wat je mag en niet mag als stagiair

Gedrag beginner

Je hoor en ziet:

- Laat het gereedschap slingeren
- Verwaarloost werklek
- Boeit mij niet
- Dat heb ik niet gedaan
- Hangt rond
- Wijst naar een ander

Gedrag expert

Je hoort en ziet:

- Ruimt na en tijdens het werk op
- Maakt werplek schoon
- Zal ik het doen
- Helpot andere ook
- Kijkt of hij iets kan doen
- Doet het zelf

Bij het zoeken van lijsten op internet over het onderwerp zelfredzaamheid komen veel lijsten voorbij voor de zorg. Lijsten voor scholen lijken meer intern gebruikt te worden of wellicht niet te bestaan. Bij andere stages ben ik hier ook niet mee in aanraking geweest. Zou de zelfredzaamheid dan een ondergeschikte rol spelen?

Ontwikkelingsproblemen en het effect voor de zelfredzaamheid

Het is belangrijk om ontwikkelingsproblemen bij leerlingen te bekijken. In hoeverre wordt door ontwikkelingsproblemen de zelfredzaamheid beïnvloed?

Ontwikkelingsproblemen kunnen ervoor zorgen dat leerlingen die hiermee te kampen hebben meer hulp nodig hebben dan klasgenootjes die niet gediagnosticeerd zijn met een ontwikkelingsstoornis.

De definitie van een ontwikkelingsstoornis is een neurologische of psychische aandoening die optreedt bij kinderen of adolescenten en die een belemmering en/ of afwijking vormt in de normale ontwikkeling. Enkele ontwikkelingsstoornissen die hier behandeld zullen worden zijn ADHD en PDD NOS. De onderzoeksgroep heeft met deze problematiek te maken. Met behulp van “pedagogische adviezen voor speciale kinderen” van T. van Lieshout (2009) en “ontwikkelingsstoornissen bij kinderen” door M.H. Niemeijer (2009) is er gekeken in hoeverre de ontwikkelingsstoornissen invloed hebben op de zelfredzaamheid van de leerlingen.

ADHD; Attention Deficit Hyperactivity Disorder

ADHD wordt ook wel aandachtstekort- hyperactiviteitstoornis genoemd. ADHD is een neurologische stoornis, een stoornis in de hersenen. De regelfuncties in de hersenen werken niet optimaal wat kinderen met ADHD aandacht – en concentratieproblemen bezorgt en ze impulsief maakt en over beweeglijk. Hierdoor ontstaan problemen in het functioneren van het werkgeheugen, de aandacht, het organiseren, plannen, afmaken van taken, het reageren op prikkels, flexibel kunnen zijn, het opvolgen van instructies, het afremmen van reacties en aansturen van de motoriek (T. van Lieshout, 2009).

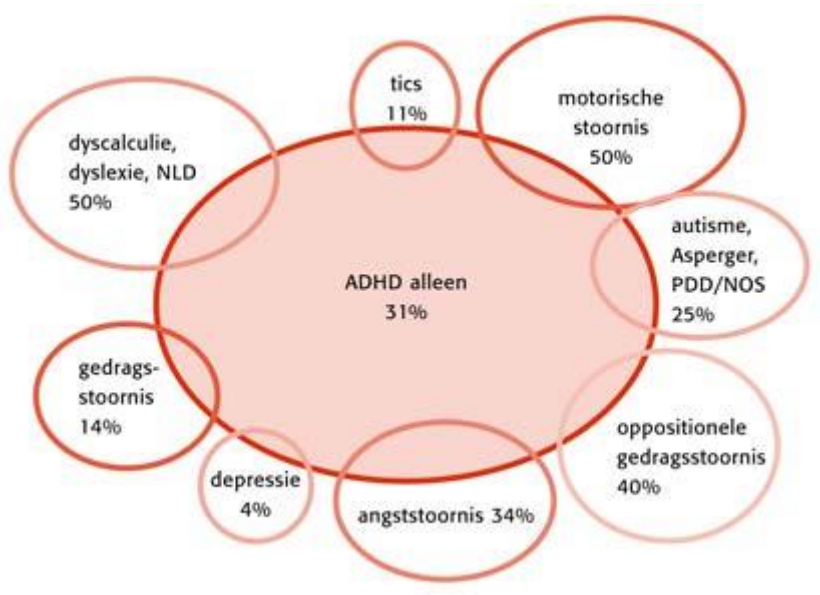
Terwijl ADHD een neurologische oorzaak heeft zijn de gevolgen cognitief, sociaal - emotioneel en pedagogisch. De mate waarin ADHD gevolgen heeft voor deze gebieden verschilt per kind, omdat de gradaties van de ADHD verschillen per individu. Voor het ene kind is ADHD een ware handicap, terwijl het “drukke” voor een ander gepaard kan gaan met succes in bijvoorbeeld sport.

Er bestaan veel verschillende gradaties. Iemand met ADHD is bijvoorbeeld vaak heel druk en impulsief, maar iedere persoon is uniek en anders. Waar de ene ADHD'er juist behoefte heeft aan prikkels, heeft de andere dat weer niet. Ik heb jongeren gehad die alleen maar konden leren als de radio aanstond. Dat is juist uit den boze als je uitgaat van het klassieke geval van ADHD, omdat veel ADHD'ers juist snel zijn afgeleid. Sonja Koster" (<http://www.goc.nl/Praktijkleren/begeleiding/hoe-omgaan-met-leerlingen-met-ADHD-of-autisme>, 2013) .

Zo heb ik zelf leerlingen gehad die VWO niveau deden en dit ook goed volhielden. Maar ik heb ook op dit moment leerlingen waar de ADHD zoveel problemen oplevert

dat ze niks kunnen organiseren en mee krijgen, waardoor een diploma halen erg zwaar gaat worden.

Doordat het regelen en organiseren voor deze kinderen zo moeilijk is stelt T. van Lieshout (2009) dat juist zij volwassenen nodig hebben die ze hiervan bewust maken. Volwassenen kunnen deze kinderen wijzen op de prikkels en hoe ze hiermee moeten omgaan. Psychische educatie, het bewust maken van de beperkingen door de stoornis, is een belangrijke therapie voor kinderen met ADHD. Bewust maken van de stoornis zorgt ervoor dat ze zichzelf beter begrijpen en beter leren reageren op hun gedrag. Dit moet gebeuren door volwassenen die ze hierop telkens kunnen wijzen in moeilijke periodes (T. van Lieshout, 2009).

Afbeelding 3

Bron: www.spreekuurthuis.nl

ADHD is een ontwikkelingsstoornis die zelden alleen (31%) komt maar vaak gepaard gaat met andere ontwikkelingsproblemen.

ADHD komt slechts bij 31 % als stoornis op zich voor.

Vaak hebben deze kinderen ook allerlei andere problemen waardoor ze belemmert worden in het functioneren, zie figuur 1.

Bijkomende stoornissen als leerproblemen en autisme maken het nog moeilijker om als ADHD 'er je leven optimaal in te richten. Een van de stoornissen waarmee veel kinderen kampen is PDD NOS. Omdat ik dit in de onderzoeksgroep veel zie voorkomen in combinatie met ADHD is het belangrijk deze stoornis te verhelderen.

PDD NOS

PDD NOS valt binnen het autisme spectrum stoornis. Autisme is een neurologische stoornis waarbij de informatieverwerking in de hersenen niet goed werkt. Iemand met een autisme spectrum stoornis heeft ernstige problemen op het gebied van de sociale interactie en de verbale en non verbale communicatie. Autisme beïnvloedt al het handelen van het kind in allerlei ontwikkelingsgebieden en situaties. Hierdoor wordt autisme door M.H. Niemeijer (2009) aangehaald als een van de meest

complexe en ernstige psychisch stoornissen. De uitingsvorm is bij iedereen anders, autisme verschilt enorm van persoon tot persoon.

PDD NOS betekend autisme verwante contactstoornis niet anderszins omschreven. Niet anderszins omschreven omdat deze vorm van autisme niet voldoet aan alle criteria van een autistische stoornis of de symptomen zijn in veel mindere mate aanwezig (T. Van Lieshout, 2009).

PDD NOS is een veelgebruikte term voor kinderen met autisme. Ik zou het willen omschrijven als een soort restgroep voor autisme stoornissen omdat niet duidelijk is welke vorm van autisme het kind heeft maar wel dat het autisme heeft.

Kinderen met PDDNOS zijn kinderen die op basis van hun gebrek aan sociale sensitiviteit en eenzijdige starheid ernstig beperkt worden in hun sociaal – emotionele ontwikkeling en vaak ook in opleiding en beroepsmatige ontplooiing zoals T. van Lieshout (2009) deze kinderen omschrijft in haar boek. Zij omschrijft PDDNOS dan ook als een ernstige pervasieve beperking, waarin alle ontwikkelingsgebieden getroffen worden door de stoornis. Getroffen in de ontwikkeling van de wederkerige sociale interacties, tezamen met tekortkomingen in ofwel verbale en non verbale communicatieve vaardigheden of in combinatie met stereotiep gedrag, interesses en activiteiten.

Deze kinderen zijn emotioneel jonger dan hun leeftijdgenoten, hun “sociaal begripvermogen” is beperkt, ze hebben weinig of geen vriendjes, werken liever alleen, hebben moeite om hulp te vragen en zijn snel overbelast. Een kind met PDD NOS is in zichzelf gekeerd en kan moeilijk omgaan met gevoelens van anderen.

De overgang naar de middelbare school maakt een kind met PDD NOS erg onzeker. Terwijl het leven in de kinderjaren voorspelbaar is geweest wordt in de puberteit het leven een stuk onzekerder. Het sociale verkeer neemt toe en er wordt meer vraag gedaan naar de zelfstandigheid van de kinderen. Dit resulteert erin dat veel van deze kinderen bang, onzeker, kwetsbaar en teruggetrokken worden. Ze willen sociale situaties mijden en opvallend is hoe graag deze kinderen alleen willen werken. Door de verscheidenheid in gradaties kunnen de gevolgen van PDD NOS in de middelbare schooltijd ook de andere kant opslaan, kinderen kunnen ondoordacht gaan handelen. Het gedrag op school kan heel anders geuit worden dan in de thuissituatie (M.H. Nijmeijer 2009).

Cognitief is er een probleem voor deze kinderen doordat gegevens slechts gefragmenteerd opgenomen worden, hierdoor wordt de informatie niet gecombineerd tot gehelen. Er kan echter cognitief een grote discrepantie zijn in het ontwikkelingsprobleem. Terwijl een kind sociaal - emotioneel zwak is en achter blijft kan het op didactisch gebied goed ontwikkeld zijn (T. van Lieshout 2009).

Structuur en regelmaat in combinatie met veiligheid is belangrijk voor dit kind. Deze kinderen hebben volwassenen nodig die ze nabij hebben. Die volwassene moet ervoor zorgen dat er voorspelbaarheid ontstaat en er overzichtelijke situaties zijn. Als leerkracht is het belangrijk rekening te houden met deze kinderen door ze niet teveel groepswork te laten doen.

Zo blijkt uit dossier onderzoek van de leerlingen uit de BBL PRO klas dat enkele leerlingen te kampen hebben met deze stoornissen. Zo is het voor Raf erg lastig om samenwerken doordat hij gediagnosticeerd is met PDD NOS. De vele prikkels zorgen voor onrust bij hem. Hij begrijpt dan ook vaak niet wat hem zo onrustig maakt en heeft hierin zelf weinig inzicht.

Leerlingen met ADHD en/ of PDD NOS hebben behoefte aan sturing van volwassenen in hun omgeving. Een enkeling vindt het ook fijn als deze steun komt van een rustige klasgenoot. Doordat een volwassene nabij is wordt er gezorgd voor structuur, overzichtelijkheid en veiligheid in verschillende situaties. De leerling zelf inzicht bieden in zijn of haar gedrag en hoe hiermee om te gaan is ook erg belangrijk. Het is belangrijk deze kinderen te begeleiden en te remmen als de vele prikkels in een school situatie teveel problemen veroorzaken.

Dit betekent dat deze leerlingen veel begeleiding en regulatie nodig hebben op het gebied van hun sociaal - emotioneel functioneren in het onderwijs. Deze behoefte aan begeleiding verschilt per kind en per situatie.

Kinderen waarbij op cognitief gebied problemen ontstaan doordat zij te kampen hebben met een laag IQ wordt het moeilijker gemaakt om hun onvermogen vanwege de ADHD of PDD NOS te compenseren. In de onderzoeksgroep zitten enkele kinderen met een ontwikkelingsstoornis. Ook voor deze leerlingen moet de keuze gemaakt worden voor regulier onderwijs of Praktijkonderwijs. Hun stoornis heeft een extra invloed op hun functioneren. Bij deze kinderen moet er extra opgelet worden of de stoornis invloed heeft op hun functioneren en in hoeverre zij alleen kunnen functioneren.

Wat kan het Praktijkonderwijs deze kinderen bieden?

Praktijkonderwijs in Nederland

Het Praktijkonderwijs is in Nederland een van de vijf vormen van voortgezet onderwijs. Deze vorm van onderwijs is voor die leerlingen die naar verwachting geen diploma zullen behalen binnen het VMBO.

Het Praktijkonderwijs maakt haar leerlingen klaar voor de toekomst. Dit wil zeggen dat de leerlingen worden voorbereid op wonen, werken, burgerschap en vrije tijd. Door middel van de lessen die hierop gericht zijn probeert men te realiseren dat de leerlingen zelfstandig kunnen functioneren in de maatschappij. De lessen en stages die gegeven worden op het Praktijkonderwijs zijn ook volledig hierop gericht. De kennis die de leerlingen leren is nodig om zelfstandig te kunnen functioneren. De stages zijn nodig om ervoor te zorgen dat de leerlingen leren functioneren binnen de arbeidsmarkt en om erachter komen wat zij leuk vinden en wat bij hen past qua werk. Enkele van deze leerlingen stromen door of behalen binnen het Praktijkonderwijs MBO niveau een. Praktijkonderwijs is eindonderwijs. De leerling kan gaan werken als de grens van 18 jaar is bereikt.

Een leerling voor Praktijkonderwijs dient aangemeld te worden via de regionale verwijzingcommissie die beoordeelt of de leerling geschikt is voor deze vorm van onderwijs.

De regionale verwijzingcommissie kijkt dan naar de volgende zaken:

1. Leerachterstanden zijn groter dan 30 maanden onderwijs. Op de gebieden van technisch lezen, spelling, begrijpend lezen en inzichtelijk rekenen.
2. De capaciteiten van de leerling. Een IQ dat tussen de 60 en 75 in scoort.
3. De motivering van de school van afkomst.

HOOFDSTUK 7

BEANTWOORDING DEELVRAGEN

Tijdens mijn stageperiode ben ik in het kader van dit afstudeeronderzoek op verschillende locaties van het DaCapo College gaan observeren⁴. Ik ben gedurende een week aanwezig geweest bij het DaCapo College locatie Geleen waar Praktijkonderwijs gegeven wordt. Tevens ben ik enkele middagen aanwezig geweest op het DaCapo College locatie Broeksittarderweg, een uitstroompunt voor de leerlingen van Eysenhegge die in de bovenbouw de sector zorg en welzijn kiezen of de sector administratie.

Tijdens de aanwezigheid op de scholen zijn verschillende lessen geobserveerd m.b.t. de volgende deelvragen;

1. Hoe ziet de onderwijs organisatie van het Praktijkonderwijs of regulieronderwijs basisberoepsgerichte leerweg eruit van het DaCapo College? (afhankelijk van de school)
2. Wat wordt er gevraagd met betrekking tot de zelfredzaamheid van de leerlingen in het Praktijkonderwijs of regulieronderwijs basisberoepsgerichte leerweg van het DaCapo College? (afhankelijk van de school)

M.b.t. de sociaal - emotionele toestand van het kind zijn de observaties gericht op het kunnen samenleven met anderen en het kunnen omgaan met eigen en andermans gevoelens. Met betrekking tot de zelfredzaamheid van het kind is getracht een indruk te krijgen of het leven van de leerling zo kan worden ingericht dat hij of zij zelfstandig kan functioneren.

Het Praktijkonderwijs

Tijdens de observaties op het Praktijkonderwijs werd kennis gemaakt met een voor mij nieuw soort onderwijs. De leerlingen werkten allemaal binnen hun eigen mogelijkheden en binnen hun eigen tempo. Iedere leerling had zijn of haar eigen werk. Dat werk was afgestemd op het niveau van de leerling en eventuele arbeid plekken. Alles wat de leerlingen gedurende deze week deden stond in het teken van hun toekomst.

⁴ Bijlage 3 en bijlage 4

Hoe ziet de onderwijs organisatie van het Praktijkonderwijs eruit binnen het DaCapo College?

Vanuit de observaties binnen het Praktijkonderwijs in Geleen is duidelijk geworden hoe het Praktijkonderwijs georganiseerd is. De gehele structuur van het Praktijkonderwijs is erop gericht leerlingen te vormen tot zelfstandige individuen. Het onderwijs is zo afgestemd dat de leerlingen zelfredzaam worden in de dagelijkse gang van zaken.

De organisatie van de school werkt eraan dat de individuele leerling geleerd krijgt wat belangrijk is voor zijn of haar eigen toekomst. Ook de lessen spelen allemaal in op de toekomst en worden die zaken aangeleerd die nodig zijn om te functioneren in de maatschappij. Wonen, werken, burgerschap en vrije tijd staan centraal. De leerling krijgt dit geleerd via theorie en praktijkvakken en de stages die centraal staan binnen het Praktijkonderwijs. Tevens is er bij de observaties beschreven dat geoefend wordt met boodschappen doen, koken volgens een recept en dat bij vakken als wiskunde geoefend wordt met het berekenen van kortingen van de dagelijkse boodschappen. Dit zijn wederom voorbeelden van zaken die deze leerlingen in de toekomst zelfstandig dienen uit te voeren.

Alle betrokken personen, vakken en de omgeving zijn hiermee bezig. Binnen de setting van het Praktijkonderwijs is er ruimte voor een stimulering van de sociaal - emotionele ontwikkeling van de leerlingen. Alle betrokken personen zorgen ervoor dat de leerlingen hierin begeleiding krijgen en gestimuleerd worden. Dit alles gebeurt wederom met het oog op de toekomst. De leerling bewust maken van de rol die hij of zij gaat innemen binnen een team. Bewust ervan maken dat niet alle taken van werk plezierig zijn maar toch uitgevoerd dienen te worden. En bewust maken van zijn of haar eigen gedrag en de reacties hierop van de buitenwereld.

Wat wordt gevraagd met betrekking tot zelfredzaamheid in het praktijk onderwijs binnen het DaCapo College?

Van de leerlingen binnen het Praktijkonderwijs wordt vanaf het eerste moment dat ze beginnen op deze school de zelfredzaamheid gestimuleerd door de onderwijssetting. Om nog eens te herhalen welke definitie van zelfredzaamheid in dit onderzoek gebruikt wordt zal deze definitie nog eens benoemt worden:

“Zelfredzaamheid is het inrichten van je leven zonder dat je daar anderen voor nodig hebt, Vilans (2013).”

In het Praktijkonderwijs wordt deze zelfredzaamheid volop gestimuleerd. Naast deze stimulering van zelfredzaamheid vanaf het eerste leerjaar wordt er ook vraag gedaan naar de zelfredzaamheid van de leerlingen. Deze vraag wordt in de leerjaren langzaam opgebouwd. De zelfredzaamheid wordt gestimuleerd doordat de gehele organisatie van het Praktijkonderwijs erop gericht is de leerlingen te begeleiden naar wonen, werken, burgerschap en vrije tijd. Ze leren hierin zaken als het openen van een bankrekening, zelfstandig koken, kortingen berekenen en hoe ze prettig kunnen wonen. Op deze gebieden kan binnen het Praktijkonderwijs extra aandacht besteed worden aan het zelfstandig kunnen gaan inrichten van het leven van de leerlingen.

Doordat de leerlingen individueel werken aan eigen opdrachten dienen zij het hiermee zelfstandig aan de slag te gaan. De leerkracht kan niet alle leerlingen tegelijk helpen, de leerlingen kunnen ook niet altijd elkaar helpen omdat ze eigen werk hebben. De vraag naar zelfredzaamheid betekent dan dat de leerling zelfstandig aan het werk kan.

Vanaf ongeveer 15 ½ jaar, in het derde leerjaar, gaan de leerlingen van het Praktijkonderwijs stage lopen. De stageplekken vragen van de leerlingen dat ze zelfredzaam zijn. Nadat er op school een goede voorbereiding over de stage heeft plaatsgevonden gaan de leerlingen zelfstandig naar de bedrijven toe.

Ze gaan daar dan aan het werk. Ze moeten kunnen functioneren binnen de opzet van het betreffende stagebedrijf. Dit functioneren dient op sociaal - emotioneel vlak als op werkzaamheden uitvoerend vlak plaats te kunnen vinden.

Binnen Eysenhegge loopt ook een meisje stage van het Praktijkonderwijs. Zij krijgt hulp bij het uitvoeren van haar taken. Zij geeft aan het erg lastig te vinden zonder begeleiding haar werk te organiseren. Als ze eenmaal weet wat haar taken zijn en welk kantoor ze als eerste moet poetsen gaat ze als een speer. Op de momenten dat ze niet weet wat ze moet doen, doet ze ook niks en komt ze niet tot uitvoering van haar taken.

Dit meisje dient op het moment dat ze stage komt lopen klaar te zijn om te functioneren. Ze zal de werkzaamheden goed moeten uitvoeren. Voor haar is het echter ook belangrijk om sociaal - emotioneel te groeien en het werk dat ze dient uit te voeren te accepteren. Hierin is het belangrijk dat de negatieve weerklank die zij wel eens ondervindt van haar werk geen invloed heeft op het uitvoeren van haar werk.

VMBO BBL onderwijs

Voor de observaties binnen het regulier onderwijs ben ik naar de locatie Broeksittarderweg geweest. Dit is een expliciet uitstroompunt voor de leerlingen van Eysenhegge. Het VMBO onderwijs is reeds goed bij mij bekend. Ik ben naar de locatie Broeksittarderweg geweest van het DaCapo College. Deze school ligt in Sittard en hier zitten leerlingen die na de onderbouw VMBO de sector zorg en welzijn of administratie kiezen. Vanuit Eysenhegge zitten hier ook verschillende leerlingen.

Hoe ziet de onderwijs organisatie van het VMBO basisberoepsgerichte leerweg onderwijs eruit binnen het DaCapo College?

Deze onderwijs organisatie is erop gericht zoveel mogelijk leerlingen een diploma te laten behalen. Daarbij richt men zich op de landelijke normen tot examenregeling. Als deze landelijke normen behaald worden kan een voldoende resultaat bij de examens een diploma opleveren.

Ondanks dat het behalen van een diploma en de examennormen richting gevend zijn is er ruimte voor de sociaal - emotionele ontwikkeling. Opgemerkt mag worden dat er doorgaans meer ruimte is op een VMBO niveau voor de sociaal - emotionele ontwikkeling dan binnen een HAVO of VWO niveau. De klassen op het VMBO zijn kleiner, de leerling heeft minder lesstof en er is een arsenaal van zorgpersoneel aanwezig om te helpen bij allerlei problemen. Dus ook problemen die van sociaal - emotionele aard zijn.

De leerlingen krijgen de standaard examenvakken behorend bij de sectorkeuze van de leerling. Zo is dat bijvoorbeeld voor de sector zorg en welzijn Nederlands, Engels, wiskunde of aardrijkskunde en biologie. De leerlingen kiezen allemaal een sector binnen het VMBO, de keuze van de sector vindt plaats in leerjaar twee (meer hierover in de bijlage). Deze sector is een voorbereiding op de arbeidssector. De leerlingen krijgen dan ook gemiddeld 14 uur per week les in deze sectorvakken. Dit zijn theorie en praktijkvakken. De leerlingen krijgen behorend bij de sector die zij volgen ook voorbereidende stages. Vanuit deze stage worden de leerlingen voorbereid op de toekomst en werk. Deze vorm van onderwijs is geen eindonderwijs, het VMBO is een voorbereidende beroeps opleiding. De leerlingen gaan na het behalen van hun diploma een opleiding doen binnen een ROC. Hier doen de leerlingen MBO opleidingen niveau 2/3/4.

Wat wordt er gevraagd met betrekking tot zelfredzaamheid in het VMBO basisberoepsgerichte leerweg onderwijs binnen het DaCapo College?

De zelfredzaamheid speelt een belangrijke rol binnen het VMBO basisberoepsgerichte leerweg onderwijs. De leerlingen komen in een grotere klas terecht waar zij sociaal zelfredzaam (van Sprang 2005) dienen te zijn. Doordat er algemene stof behandeld dient te worden die landelijk voor alle VMBO BBL leerlingen in vastgesteld is er een algemeen didactisch gedeelte. Leerlingen dienen dit te kunnen bijhouden om aan het niveau te voldoen. Ze moeten dan zelfredzaam

genoeg zijn om hun schoolse zaken te kunnen regelen. De zelfredzaamheid in de observatiegroep moest gestimuleerd worden door de leerkrachten. De leerlingen hadden dit nodig. Van de leerlingen wordt op het moment dat zij stages gaan lopen zelfredzaamheid verwacht. Zij worden echter niet in het diepe gegooid, er vind een uitgebreide voorbereiding op deze stage plaats. Daarin proberen leerkrachten de leerlingen te leren zichzelf sociaal zelfredzaam op te stellen. Zelfredzaam in de algemene zin van het woord. Bij dit schoolniveau merk ik tevens dat leerkrachten leerlingen voorbereiden op de toekomst. Tijdens de lessen worden leerlingen gewezen op de toekomst en hoe zij zich hierin dienen te gedragen. Dit onderwijs is geen eind onderwijs maar is wel al volop bezig met de algemene ontwikkeling van de leerlingen. Het is een voorbereidende beroepsopleiding die helpt bij de ontwikkeling voor de toekomst.

Conclusie

Wat zijn de verschillen in de onderwijs organisatie tussen Praktijkonderwijs en VMBO basisberoepsgerichte leerweg? Welke conclusie trek ik hieruit?

Het verschil in de onderwijs organisatie tussen Praktijkonderwijs en VMBO basisberoepsgerichte leerweg ontstaat doordat het VMBO basisberoepsgerichte leerwegonderwijs gericht is op het behalen van een diploma. Om dit diploma te behalen dient het onderwijs zich te richten op de landelijke examennormen. Ondanks dit mag opgemerkt worden dat er ruimte is voor de sociaal - emotionele ontwikkeling van de leerlingen binnen het VMBO onderwijs.

Het Praktijkonderwijs richt zich op de individuele leerling en de ontwikkeling van die leerling. Deze ontwikkeling bestaat zowel uit een didactisch deel als uit een even belangrijk deel voor de sociaal - emotionele ontwikkeling. Er is geen standaard pakket met stof die de leerlingen tot zich moeten nemen. De lessen worden afgestemd op alle leerlingen individueel en de lesstof die de individuele leerling dient te leren.

Beide vormen hebben plaats voor de ontwikkeling van het sociaal - emotioneel functioneren van de leerlingen. Echter kan dit binnen het Praktijkonderwijs op een meer georganiseerde manier gebeuren en is er meer ruimte voor. Doordat het VMBO onderwijs zich richt op het behalen van een diploma is hier minder ruimte voor de sociaal - emotionele ontwikkeling.

Welke verschillen zijn er met betrekking tot zelfredzaamheid in het praktijk onderwijs en het VMBO basisberoepsgerichte leerweg onderwijs binnen het DaCapo College? Welke conclusie trek ik hieruit?

In principe is opgemerkt dat alle leerlingen een mate van zelfredzaamheid dienen te bezitten, ongeacht of de leerlingen nu richting Praktijkonderwijs of richting VMBO basisberoepsgerichte leerweg gaan. Ongeacht het schoolniveau moeten de leerlingen zelfredzaam genoeg zijn om te functioneren in een sociale setting.

Binnen het Praktijkonderwijs is meer ruimte om de individuele leerling en zijn of haar zelfredzaamheid te stimuleren. De zelfredzaamheid wordt hier dan ook zichtbaar gestimuleerd. Doordat alle leerlingen individueel aan eigen opdrachten werken wordt hierop een beroep gedaan op hun zelfredzaamheid. Ze moeten immers zelf aangeven welke opdrachten ze nodig hebben voor bijvoorbeeld hun stage. Het Praktijkonderwijs staat dan ook in het teken van de stimulering van zelfredzaamheid en voor de toekomst in werken, wonen, burgerschap en vrije tijd.

Binnen het VMBO basisberoepsgerichte leerweg onderwijs staan de examens centraal. Dit wil zeggen dat alle leerlingen gezamenlijk hetzelfde doel hebben, namelijk het behalen van het examen. Voor deze leerlingen is er ook aandacht voor de stimulering van de zelfredzaamheid. En aandacht voor de toekomst van de leerlingen door middel van de sectorvakken en voorbereidende stages. De leerkrachten stimuleren de zelfredzaamheid zichtbaar tijdens de lessen.

In beide onderwijsvormen wordt een beroep gedaan op de zelfredzaamheid. In beide onderwijsvormen wordt dan ook de zelfredzaamheid gestimuleerd.

Geconcludeerd kan worden dat beide onderwijsvormen bezig zijn met de ontwikkeling van de zelfredzaamheid van het kind. Op het Praktijkonderwijs wordt deze zelfredzaamheid aangeleerd gericht op de toekomst voor wonen, werken, burgerschap en vrije tijd. De elementaire zaken van het leven komen aan bod en de leerlingen kunnen op eigen benen staan en leren zelfstandig hun leven in te richten. Voor de leerlingen van het VMBO BBL gerichte leerweg ligt de zelfredzaamheid meer in de vorm van het regelen van schoolse zaken. Op dit niveau is er plek voor de sociaal - emotionele ontwikkeling maar deze draait op de achtergrond mee bij het didactisch gedeelte. Het onderwijs richt zich niet op het zelfredzaam kunnen zijn in de toekomst van de leerlingen op het gebied van wonen, werken, burgerschap en vrije tijd.

Wat zijn de verschillen in het instroom profiel voor praktijk onderwijs en VMBO basisberoepsgerichte leerweg onderwijs binnen het DaCapo College?

Voor ieder kind ligt de keuze van onderwijs bij de ouders. Daarin speelt het advies van de basisschool een grote rol. Op de basisschool brengen kinderen veel van hun tijd door en kan de ontwikkeling van kinderen nauw in de gaten gehouden worden. Die ontwikkeling kan in de gaten gehouden worden met behulp van allerlei

voortgangstoetsen. Veel basisscholen hanteren in groep acht de CITO toets waarna het advies plaats vindt en de score van de CITO toets wordt mee genomen.

Na aanmelding op het DaCapo College gaat de kern teamleider van de betreffende locatie en het betreffende niveau langs bij de basisschool van de aangemelde leerling. Daarin wordt de potentiële nieuwe leerling besproken waarbij allerlei gegevens van het kind ter sprake komen als ook het onderwijskundig rapport. Indien nodig komt er nog een aanvullende test waarin de keuze wordt bekeken. Daarna beslist de toelatingscommissie welk niveau zij het kind willen laten volgen.

Voor aanmelding op het Praktijkonderwijs dient het kind aangemeld te worden bij de regionale verwijzingsbank.

Op basis van de verwijzing van de regionale verwijzingsbank kan besloten worden dat een leerling naar het Praktijkonderwijs gaat. De regionale verwijzingbank kijkt dan naar de volgende zaken:

1. Leerachterstanden zijn groter dan 30 maanden onderwijs. Op de gebieden technisch lezen, spelling, begrijpend lezen en inzichtelijk rekenen.
2. De capaciteiten van de leerling. Een IQ dat tussen de 60 en 75 in scoort.
3. De motivering van de school van afkomst.

Voor toelating vindt op beide scholen een goede informatiewinning plaats over de potentiële nieuwe leerling.

HOOFDSTUK 8

ONTWIKKELING HANDVATTEN

Het beoordelingsinstrument voor de zelfredzaamheid van de leerlingen van Eysenhegge zal ontwikkeld worden aan de hand van het literatuuronderzoek (zie theoretisch kader hoofdstuk 6) en het praktijkonderzoek (zie beantwoording deelvragen hoofdstuk 7). De bestudeerde literatuur heeft een goed inzicht over zelfredzaamheid gegeven. Hoe deze zelfredzaamheid beïnvloed wordt door ontwikkelingsproblemen en gestimuleerd wordt door de verschillende onderwijssoorten heeft ertoe geleid dat ik heb kunnen inschatten wat belangrijk is. De voorbeeldlijsten in het theoretisch kader zijn vergeleken met de huidige situatie van de onderzoeksgroep.

Uit het praktijkonderzoek is al gebleken dat de zelfredzaamheid belangrijk is, zowel binnen het Praktijkonderwijs als binnen het reguliere onderwijs. Als een leerling een lage zelfredzaamheid heeft waarin hij of zij veel hulp nodig heeft van de omgeving en het binnen de schoolse situatie moeilijk heeft op sociaal - emotioneel gebied kan het Praktijkonderwijs deze leerling meer bieden. Op het Praktijkonderwijs kan deze leerling met het oog op de toekomst gericht geholpen worden om goed zelfstandig te kunnen functioneren binnen werk en wonen.

Met behulp van alle nieuwe inzichten en materialen uit de praktijk zijn een aantal stellingen geformuleerd voor de zelfredzaamheidscan die aansluiten bij leerlingen van Eysenhegge uit klas 2D. Bij iedere stelling staat een beschrijving waarom de stelling belangrijk is.

De stellingen worden gescoord met een vijfpunt schaal. Dit is ook de gebruikte schaal bij de voorbeeldlijsten. Deze worden gebruikt omdat er ook een tussen mogelijkheid is. Daarmee wordt bedoeld dat je niet direct hoeft te scoren op helemaal niet of op voldoende als je vindt dat de leerling hier tussenin scoort.

1	2	3	4	5
Helemaal niet	Voldoende		Helemaal mee eens	

DE STELLINGEN

Stelling 1

De leerling kan zelfstandig reizen.

1	2	3	4	5
Helemaal niet	Voldoende			Helemaal mee eens

Uit de praktijkvoorbeelden, die zijn beschreven in hoofdstuk 1 pagina 13 van dit onderzoek, komt naar voren hoe lastig het vaak is voor leerlingen van Eysenhegge om zelfstandig hun weg naar school te vinden. Toch hoort het zelfstandig reizen bij de zelfredzaamheid. Binnen het Praktijkonderwijs wordt hier tijd aan besteed en worden zulke zaken geoefend met de leerlingen. Voor de toekomst en de stages die de leerlingen gaan lopen is dit erg belangrijk. De leerlingen kunnen immers niet hun hele leven door ouders of schoolvervoer naar hun school of werk worden gebracht. De moeilijkheden die leerlingen van Eysenhegge hiermee hebben en de mogelijkheid die het Praktijkonderwijs deze leerlingen biedt om te oefenen met zulke zaken brengt mij ertoe deze vraag op te nemen. Zij hebben dit duidelijk opgenomen in hun doelen voor leerlingen en kunnen hier gezamenlijk via individuele ontwikkelingsplannen aan werken. Op het regulier onderwijs zal hier weinig aandacht aanbesteed worden.

Stelling 2

De leerling kan afspraken maken en afspraken nakomen.

1	2	3	4	5
Helemaal niet	Voldoende			Helemaal mee eens

Bij de beantwoording van de deelvragen in hoofdstuk 7 pagina 35 t/m 41 is beschreven hoe de leerlingen in het Praktijkonderwijs gestimuleerd worden in het nakomen van afspraken. Van de leerlingen binnen het regulier onderwijs wordt verwacht dat zij dit aankunnen om afspraken te maken en na te komen. De leerlingen in de onderzoeksgroep hebben vaak te maken met ontwikkelingsproblemen en juist bij zaken als het maken van afspraken hebben zij dan structuur en hulp nodig van een volwassene (T. van Lieshout, 2009) dit is beschreven in het theoretisch kader hoofdstuk 6 pagina 30 t/m 33 van dit onderzoek. Voor deze leerlingen is de duidelijke hulp die gericht is op ontwikkeling van zulke doelen erg belangrijk. Deze hulp is op het Praktijkonderwijs duidelijker en gericht aanwezig. Voor enkele leerlingen uit de onderzoeksgroep is ook deze stelling een moeilijk probleem.

Stelling 3

De leerling kan zijn spullen organiseren en bij zich hebben.

1	2	3	4	5
Helemaal niet		Voldoende	Helemaal mee eens	

Dit is een probleem voor leerlingen met ontwikkelingsproblemen. Zoals uit het theoretisch kader hoofdstuk 6 pagina 30 t/m 33 blijkt is het voor leerlingen met ADHD een probleem dat de regel functies in de hersenen niet goed werken. Doordat er verschillende gradaties zijn bij ADHD wil dat niet per definitie zeggen dat de leerling hier veel last door ondervindt.

Gebleken is tijdens de observaties dat op het Praktijkonderwijs de leerlingen hun boeken op school kunnen laten. Ze worden daarnaast goed getraind in het bij zich hebben van spullen. Als een leerling de werkschoenen vergeten is kan zij niet mee werken tijdens de facilitaire dienst. Dit kan in de toekomst ook niet. Van de leerlingen van het regulier onderwijs wordt verwacht dat zij boeken zelf verzorgen en bij zich hebben. Als de leerlingen iets niet bij zich hebben volgt er een sanctie. Dit is terug te vinden in dit onderzoek in hoofdstuk 7 bij de beantwoording van de deelvragen pagina 35 t/m 41 en uitgebreid in bijlage 3 en 4.

Stelling 4

De leerling draagt de juiste kleding en kan zich zelfstandig goed verzorgen.

1	2	3	4	5
Helemaal niet		Voldoende	Helemaal mee eens	

Binnen beide onderwijsvormen die zijn geobserveerd als ook binnen Eysenhegge wordt hier aandacht aan besteed. Binnen Eysenhegge worden leerlingen erop gewezen als zij niet de juiste kleding dragen of minder fris ruiken en daarbij hinderlijk zijn voor de omgeving. Het is dan echter de vraag wat de leerling hiermee doet.

Binnen het Praktijkonderwijs is dit een doel voor de leerlingen voordat zij op stage gaan. Het is dan ook heel goed hoe zij hiermee omgaan. Leren hoe je je dient te kleden voor een stage bijvoorbeeld wordt hier goed geoefend en is ook onderdeel van het assessment voordat de stage begint. Hoe dit werkt is terug te vinden in hoofdstuk 7 bij de beantwoording van de deelvragen pagina 35 t/m 41 en uitgebreid in bijlage 3. Deze stelling is opgenomen in de algemene doelen binnen het Praktijkonderwijs. De aandacht die hieraan besteed wordt binnen het Praktijkonderwijs zorgt ervoor dat dit de leerlingen veel meer kan bereiken. Voor de

leerlingen waarvoor dit een probleem is wordt het op het Praktijkonderwijs zichtbaar gestimuleerd, en dit kan helpen voor de bewustwording hierover.

Stelling 5

De leerling kan samenwerken en heeft hierin een probleemoplossend vermogen zonder hulp van een volwassenen.

1	2	3	4	5
Helemaal niet		Voldoende	Helemaal mee eens	

De sociale redzaamheid zoals van Sprang (2009), theoretisch kader hoofdstuk 6 pagina 25, dit heeft benoemd wordt binnen het Praktijkonderwijs met kleine stappen geoefend. In hoofdstuk 7, pagina 35 t/m 41, bij de beschrijving van de deelvragen is in gegaan op het samenwerken binnen het Praktijkonderwijs en het regulier onderwijs. De kleine klassen en de bewuste aandacht voor de sociale vaardigheden zorgen hiervoor. De sociale vaardigheden zijn een onderdeel van het vakkenpakket. De leerlingen wordt het samenwerken als doel geleerd. Terwijl op het regulier onderwijs leerlingen terecht komen in klassen van 20/25 leerlingen en zich hierin dienen te redden op sociaal vlak. De onderlinge meningsverschillen en ruzies zijn hier vaker aanwezig. Dit is ook opgemerkt tijdens de observaties. De leerkracht kan niet elk moment bijspringen als het fout gaat. De leerlingen worden dan ook veel sneller geacht samen te kunnen werken. Tijdens de observaties was er ook een sfeer waarin leerlingen dienden samen te werken. Echter als een leerling niemand had om samen te werken deed deze leerling alleen werken.

Stelling 6

De leerling kan op een goede / leeftijdsadequate manier omgaan met andere mensen.

1	2	3	4	5
Helemaal niet		Voldoende	Helemaal mee eens	

Wat er van de leerlingen verwacht wordt bij toelating op het Praktijkonderwijs is beschreven in hoofdstuk 6 theoretisch kader, pagina 33-34. Hierbij speelt het IQ een belangrijke rol. Het IQ is van invloed op de leeftijdsadequate omgang. Als de leerling start binnen het regulier onderwijs wordt een bepaald aanpassingsvermogen verwacht. Doordat leerlingen een lager IQ hebben kunnen zij op een andere manier reageren op andere mensen. Binnen het Praktijkonderwijs worden de leerlingen geholpen om dit op een juiste manier te doen. Er wordt bijvoorbeeld geoefend met het aanspreken van mensen. Doordat hier meerdere leerlingen zijn met hetzelfde probleem is het voor de leerling eenvoudiger zich dan zelfredzaam op te stellen en hieraan te gaan werken. Als de leerling op het regulier anders en vreemd gevonden

wordt en er geen duidelijk hulp is om de goede manier van omgang te stimuleren kan de leerling uitvallen en buitengesloten worden door andere leerling.

Een meisje binnen Eysenhegge heeft hierdoor veel problemen ondervonden. Ze was altijd heel correct maar nog heel erg jong in haar omgang met anderen. Voor volwassenen was dit te begrijpen en die konden haar hier op proberen te wijzen. Voor klasgenoten was dit niet te begrijpen en die konden hier dan ook moeilijk mee omgaan. Tijdens de observaties is opgemerkt dat van mede leerlingen en ook van collega's binnen het Praktijkonderwijs het begrip groter is om zo'n meisje te helpen. Nadat ze enkele weken hier op school zit voelt zij zich ook prettiger.

Stelling 7

De leerling kan voldoende lezen, rekenen en schrijven.

1	2	3	4	5
Helemaal niet		Voldoende	Helemaal mee eens	

Om zelfredzaam te zijn in de toekomst is het belangrijk dat de leerlingen zich op het gebied van lezen, rekenen en schrijven kunnen handhaven. Hoe deze didactische zelfredzaamheid verwacht wordt binnen de verschillende onderwijsvormen is omschreven bij de beantwoording van de deelvragen in hoofdstuk 7 pagina 35 t/m 41. Terwijl op het regulier onderwijs het didactisch niveau hoger is richt het Praktijkonderwijs zich op het ontwikkelen hiervan voor de dagelijkse gang van zaken in en om het huis en op de werkplek. Dit is tijdens de observaties duidelijk naar voren gekomen. Hoe lager de leerling zal scoren bij deze stelling hoe gericht de hulp voor de toekomst kan zijn op het Praktijkonderwijs. Zo blijkt uit de observaties dat de leerlingen op het Praktijkonderwijs ook daadwerkelijk die dingen geleerd krijgen die voor hun toekomst belangrijk zijn als het aankomt op de zelfredzaamheid. Een voorbeeld hiervan is het berekenen van procenten, gericht op de korting van boodschappen. Of de leerlingen leren hoe ze hun huis kunnen inrichten.

Stelling 8

De leerling kan tijdens de les verbanden leggen tussen de geleerde onderdelen.

1	2	3	4	5
Helemaal niet		Voldoende	Helemaal mee eens	

Op het regulier onderwijs en voor vervolg onderwijs is het enorm belangrijk dat de leerling didactisch zelfredzaam is. Alleen produceren is niet meer genoeg. Tijdens de stages op het VMBO onderwijs alsook de observatie bij het DaCapo College Broeksittarderweg is gebleken dat leerlingen in staat moeten zijn om de geleerde zaken van allerlei verschillende vakken te kunnen verwerken dit is omschreven in hoofdstuk 7 bij de beantwoording van de deelvragen hoofdstuk 35 t/m 41. Leerlingen

van Eysenhegge uit de onderzoeksgroep krijgen het in het 2de jaar zichtbaar moeilijker met alle stof zoals beschreven in hoofdstuk 3 pagina 17 t/m 20 bij de probleem beschrijving. Ze moeten dit dus aankunnen om richting regulier onderwijs te gaan.

Stelling 9

De leerling kan vragen stellen omtrent de lesstof.

1	2	3	4	5
Helemaal niet		Voldoende	Helemaal mee eens	

Binnen het regulier onderwijs is uit de observaties, hoofdstuk 7 beantwoording deelvragen pagina 35 t/m 41, gebleken dat de leerling voldoende in staat moeten zijn om vragen te stellen tijdens de lessen. Als de leerling hiertoe niet in staat is en het aangeboden niveau niet kan volgen zullen alle verschillende vakken teveel worden. De leerling moet zichzelf kunnen redden en in staat zijn om vragen te stellen.

Stelling 10

De leerling is in staat zelf zijn huiswerk te plannen en te maken.

1	2	3	4	5
Helemaal niet		Voldoende	Helemaal mee eens	

Uit het theoretisch kader hoofdstuk 6 pagina 30-33 blijkt dat het erg lastig is voor leerlingen met een ontwikkelingsstoornissen om te plannen. Bij deze leerlingen zijn de regelfuncties beperkt en is er veel structuur nodig. (T. van Lieshout, 2009) Zoals uit de observaties blijkt krijgen de leerlingen binnen het Praktijkonderwijs geen huiswerk op. Dit zorgt voor rust bij de leerlingen doordat zij dit niet hoeven te plannen als de school afgelopen is. Binnen het regulier onderwijs moeten de leerlingen echt in staat zijn huiswerk te maken. Buiten dat dit bij de opdrachten hoort is dit ook nodig om voldoende resultaten te behalen.

DE PROFIELEN

Nadat de score van de stellingen is opgeteld komt er een profiel uit met betrekking tot de zelfredzaamheid die aansluit bij de leerling. Deze profielen geven een indicatie voor de schoolsoort van de leerling. Er is voor gekozen om de totale scores door drie te delen. Het eerste profiel geeft aan dat de leerling laag heeft gescoord en op het Praktijkonderwijs gericht op de toekomst geholpen kan worden. Het regulier onderwijs vraagt van de leerling een mate van zelfredzaamheid die niet aanwezig is bij betreffende leerling. Het tweede profiel is een tussen profiel, voor deze leerling is

het aan te raden op een later tijdstip de scan nog een keer in te vullen en te kijken of er vooruitgang is. De leerling die profiel drie scoort is zelfredzaam genoeg om zijn eigen zaken te regelen. Deze leerling kan het regulier onderwijs aan.

Er is gekozen voor deze drie profielen omdat juist bij deze groep leerlingen al is gebleken dat zij scoren tussen Praktijkonderwijs en het onderwijs gegeven op Eysenhegge, zie hoofdstuk 1 aanleiding figuur 1 pagina 12. Als de zelfredzaamheidscan vroeg in het jaar wordt gedaan kan de leerling laag scoren en profiel een of profiel twee behalen. Juist voor deze leerlingen is het dan belangrijk te bekijken of er een ontwikkeling optreedt in de mate van zelfredzaamheid en nog eens de zelfredzaamheidscan af te nemen. Deze leerlingen kunnen wellicht bij binnenkomst op Eysenhegge laag scoren maar een positieve ontwikkeling doormaken gedurende het eerste jaar. Dit is de argumentatie waarom deze leerlingen worden aangenomen op Eysenhegge. Er wordt door de leerkrachten van Eysenhegge nauwlettend in de gaten gehouden of de leerling zich voldoende ontwikkelt om richting het reguliere onderwijs door te stromen. Doordat er een tussenprofiel is bij de zelfredzaamheidscan kunnen de leerlingen die deze positieve ontwikkeling doormaken qua zelfredzaamheid alsnog regulier onderwijs scoren en op het einde van het eerste schooljaar het advies krijgen op Eysenhegge te blijven.

Voor de lege zelfredzaamheidscan wordt verwezen naar bijlage 5.

Het invullen van de zelfredzaamheidscan is gebeurd voor drie leerlingen uit klas 1A, de BBL-PRO klas van het schooljaar 2012/2013.

De eerste leerling waarvoor de scan is ingevuld is een jongen die al vanaf het begin van het schooljaar erg zwak is. Hij wordt veel geholpen door een externe begeleidster en zijn vader rondom de organisatie betreffende alle schoolzaken. Deze jongen kan tijdens de les echter niets op papier krijgen. Als ik naast hem zit en zeg wat hij moet doen lukt dit maar moeizaam, als hij vervolgens zelf verder moet valt mij op dat hij niks meer op papier krijgt. Hij raakt zichtbaar gefrustreerd. Al rond kerstmis is de leerling verwezen naar het Praktijkonderwijs. Echter ouders willen dit niet en het gebeurt dus ook niet.

De tweede leerling weet al dat hij volgend jaar zal beginnen op het Praktijkonderwijs en is hier ook al meerde keren wezen kijken. Deze jongen haalt didactisch gezien zesjes. Hij doet hier heel veel moeite voor, echter het resultaat komt hiermee niet overeen. Hij heeft veel hulp nodig van zijn omgeving. Zijn moeder helpt hem maar ook de leerkrachten helpen hem veel op weg. Hij vind het erg moeilijk zelf zaken te regelen, als hij bijvoorbeeld een toets moet inhalen is dit voor hem erg lastig te organiseren. Huiswerk in de agenda schrijven is erg lastig, dit lukt hem niet en hij overziet het niet meer.

De derde leerling is een meisje dat didactisch laag scoort. Er is bij dit meisje een vermoeden van ADHD. Ze is betrokken bij veel ruzies en heeft dan vaak hulp nodig van leerkrachten om ervoor te zorgen dat deze ruzies weer opgelost worden. Zij mag volgend schooljaar weer op Eysenhegge starten.

De zelfredzaamheidscan is ingevuld door vijf leerkrachten.

1. T. Daemen is mentor van de klas en geeft de leerlingen veel lessen gedurende het schooljaar 2012/2013.
2. M. de Bont is leerkracht wiskunde van de leerlingen gedurende het schooljaar 2012/ 2013.
3. L. Hannen is leerkracht Science van de leerlingen gedurende het schooljaar 2012/2013.
4. E. Gillessen is leerkracht mens en maatschappijleer van de leerlingen gedurende het schooljaar 2012/ 2013 en heeft ze veel kunnen observeren.
5. Ikzelf heb de leerlingen gedurende het schooljaar 2012/2013 vier lesuren per week mens en maatschappijleer gegeven.

HOOFDSTUK 9

CONCLUSIE

In hoofdstuk 8 zijn de handvatten ontwikkeld voor de leerkrachten van Eysenhegge om een goed advies te geven voor schoolvervolging voor het Praktijkonderwijs of het regulier onderwijs. Dit is gedaan aan de hand van het literatuuronderzoek en de beantwoording van de deelvragen. Bij deze handvatten is het advies gebaseerd op het sociaal - emotioneel functioneren van de leerling, in het bijzonder de zelfredzaamheid. Deze handvatten zijn ontwikkeld in de vorm van een zelfredzaamheidscan die de leerlingen indeelt bij een profiel, zie hoofdstuk 8 van dit onderzoek. Deze zelfredzaamheidscan is afgenomen voor enkele leerlingen ingevuld door leerkrachten. Nadat de data analyse heeft plaats gevonden van de zelfredzaamheidscan voor alle leerlingen waarvoor het is ingevuld ontstaat de volgende verdeling van scores en profielen;

Leerling 1

Stelling	Leerkracht 1 (mentor)	Leerkracht 2	Leerkracht 3	Leerkracht 4	Leerkracht 5
1	3	?	Geen idee	5	4
2	3	2	2	3	2
3	4	4	2	3	3
4	4	4	3	4	3
5	2	1	2	1	2
6	3	2	3	2	2
7	1	2	2	3	2
8	1	1	2	1	1
9	2	2	2	4	2
10	2	2	2	3	3
Profiel	2	2	2	2	2

Leerling 2

Stelling	Leerkracht 1 (mentor)	Leerkracht 2	Leerkracht 3	Leerkracht 4	Leerkracht 5
1	4	3	3	4	4
2	3	5	3	3	3
3	4	4	3	4	3
4	4	5	3	5	3
5	2	3	4	2	4
6	2	4	4	3	2
7	1	2	3	2	2

8	2	2	4	1	1
9	1	3	4	4	2
10	3	4	3	2	4
Profiel	2	3	3	2	2

Leerling 3

Stelling	Leerkracht 1 (mentor)	Leerkracht 2	Leerkracht 3	Leerkracht 4	Leerkracht 5
1	4	4	3	5	4
2	4	4	2	3	3
3	3	4	3	3	4
4	3	4	3	4	3
5	4	3	4	2	3
6	3	3	3	2	3
7	2	4	2	2	2
8	2	4	2	1	3
9	3	4	3	4	3
10	3	3	3	3	3
Profiel	2	3	2	2	2

Het doel van dit onderzoek is om de leerkrachten van Eysenhegge handvatten te bieden om leerlingen uit de BBL – PRO klas een goed advies te geven. Het advies voor vervolgonderwijs in de richting van Praktijkonderwijs of regulier onderwijs. Dit onderzoek is erop gericht deze handvatten te ontwikkelen voor de sociaal - emotionele zelfredzaamheid van de leerlingen. Hierop vallen de leerlingen vaak uit. Met het ontwikkelen van de handvatten in hoofdstuk 8 en het afnemen van de zelfredzaamheidscan is getracht dit doel te bereiken. Naar de hoofdvraag, welke handvatten kunnen leerkrachten van Eysenhegge gebruiken om de zelfredzaamheid van de leerlingen van 2D met een LWOO beschikking te beoordelen, zodat ze een volledig advies kunnen geven voor voorzetting op praktijkschool onderwijs ofwel VMBO basisberoepsgerichte leerweg, is onderzoek gedaan om dit doel zo goed mogelijk te bereiken.

Conclusie

Na afname van de zelfredzaamheidscan blijkt dat het voor vakdocenten erg moeilijk is de lijst in te vullen. Zij geven dan ook aan dat ze op enkele zaken helemaal geen zicht hebben. Voor hen is het erg moeilijk de lijst goed in te vullen. Zo kan er een vertekend beeld ontstaan bij de stellingen. Gevolg kan zijn dat de leerling uit eindelijk niet het goede profiel krijgt. Doordat ik de leerlingen van de klas meer lesuren per

week heb gezien en ook samen met hun activiteiten heb gedaan buiten school, heb ik hierop duidelijk zicht gekregen.

De mentor kan echter het beste de stellingen beantwoorden. Hij kent de leerlingen vanuit veel situaties. Ook kent de mentor de thuis situatie van de leerling het beste en kan zodoende inschatten in hoeverre de leerling geholpen wordt door het thuisfront.

Conclusie

Doordat bekend is van leerlingen dat ouders veel helpen zoals al eerder duidelijk is gemaakt met praktijkvoorbeelden in hoofdstuk 1 pagina 9 ontstaat een vertekend beeld. Ouders helpen de leerlingen veel. Zo is bekend op Eysenhegge dat leerling een veel geholpen wordt door vader en een ambulant begeleidster die hem helpt met huiswerk. Hierdoor scoort hij hoog bij enkele stellingen terwijl hij dit eigenlijk zelf niet goed kan. Bijvoorbeeld bij de stellingen:

Stelling 3

De leerling kan zijn spullen organiseren en bij zich hebben.

1	2	3	4	5
Helemaal niet	Voldoende		eens	Helemaal mee

Stelling 10

De leerling is in staat zelf zijn huiswerk te plannen en te maken.

1	2	3	4	5
Helemaal niet	Voldoende		eens	Helemaal mee

Als leerkracht heb je er beperkt zicht op wat ouders allemaal doen in de richting van ondersteuning van hun kind. In hoeverre de leerling zelf zaken regelt is dan ook moeilijk te beoordelen. Van leerling een is dus bekend dat hij veel hulp krijgt, maar als hij zelf zijn tas moet inpakken hij veel spullen vergeet. Doordat hij dit over het algemeen goed doet scoort hij toch hoog. Voldoet een leerling er dan aan om zijn spullen bij zich te hebben en zal een score van 4 á 5 kunnen krijgen.

Conclusie

Bij afname van de zelfredzaamheid scan blijkt dat enkele stellingen uit de zelfredzaamheidscan niet concreet genoeg zijn. Wellicht niet goed gemeten en omschreven hebben met wat er concreet bedoeld wordt. Bijvoorbeeld:

Stelling 9

De leerling kan vragen stellen omtrent de lesstof.

1	2	3	4	5
Helemaal niet		Voldoende		Helemaal mee eens

De vraag is dan of de vragen die de leerling stelt ook adequaat genoeg zijn. Dit is een vraag die bij het invullen van de scan opkomt. Want leerling drie stelt vragen maar vaak niet adequaat. Hierbij zou dus expliciet moeten staan adequate vragen.

Conclusie

Nadat de scores van de zelfredzaamheid scan bekend zijn blijkt dat de profielen niet overeen komen met het beeld dat binnen de school al bestaat van de leerling. Dit kan komen door de eerder gestelde conclusies die hier boven al zijn geschetst. De leerling schets die is gemaakt in hoofdstuk 8 geeft namelijk een ander beeld van de leerlingen.

Voor leerling een is uit de zelfredzaamheidscan gebleken dat hij profiel twee soort bij alle ingevulde lijsten. De score bij profiel twee ligt tussen de 17-34. Hij scoort gemiddeld 24. Leerkrachten geven wel aan dat ouders hem veel helpen waardoor hij bij veel stellingen een hogere score krijgt. Leerling een is al aan het begin van het schooljaar naar het Praktijkonderwijs verwezen. Hij kan niks alleen doen. Tijdens de les bij het uitvoeren van opdrachten heeft hij hulp nodig. Als de leerkracht die hulp geboden heeft en een andere leerling helpt kan leerling een niet verder komen. Profiel 2 past dus niet bij hem.

Voor leerling twee is uit de zelfredzaamheidscan gebleken dat hij profiel twee en drie scoort. Bij drie ingevulde scans scoort hij profiel twee en bij twee ingevulde lijsten scoort hij profiel drie. De scores liggen tussen de 26 en 35. Hij scoort op het randje tussen profiel twee en drie. Deze leerling begint na de zomer op het Praktijkonderwijs. In feite zou hij dus profiel 1 moeten scoren. Dat hij dan profiel 3 scoort bij 2 zelfredzaamheidscans zorgt voor een vertekend beeld.

Voor leerling drie is uit de zelfredzaamheidscan gebleken dat zij profiel twee scoort en bij een ingevulde scan profiel drie. Zij scoort hoog binnen profiel twee. Dit beeld

komt overeen met de werkelijkheid. Er zijn momenten waarop zij hulp nodig heeft maar niet zo dusdanig dat ze erop uit lijkt te vallen.

Er is ook niet voor alle leerlingen bij alle ingevulde zelfredzaamheidscans telkens hetzelfde profiel uitgekomen. Toch zijn de scores niet schrikbarend ver uit elkaar gebleken. De verschillende profielen ontstaan doordat de leerling rond de hoogste score van een profiel en de laagste van het andere profiel scoort.

Nadat al deze conclusies zijn getrokken uit de zelfredzaamheidscan wordt de scan op belangrijke punten bijgesteld. De stellingen worden concreter beschreven. De uiteindelijke profiel score pas ik aan. Hiervoor worden de belangrijkste stellingen gekozen om deze een dubbele score te geven.

De aanpassingen geef ik hieronder een **rode kleur**.

Zelfredzaamheidscan leerlingen Eysenhegge

Ingevuld voor leerling:

.....

Ingevuld door mentor:

.....

Toelichting bij de zelfredzaamheidscan. Onderstaand zijn enkele stellingen opgenomen die aansluiten bij de algemene en de didactische zelfredzaamheid van de leerling.

De leerlingen kunnen bij de stellingen een score krijgen tussen de 1 en de 10. Van Oneens- twijfelachtig of mee eens.

De uiteindelijke score van de leerling zal tot een profiel leiden. Dit profiel geeft een indicatie voor het vervolg onderwijs als gekeken is naar de zelfredzaamheid.

Stelling 1

De leerling kan zelfstandig reizen.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Oneens			Twijfelachtig			Voldoende			Mee eens

Stelling 2

De leerling kan **zelfstandig** afspraken maken en afspraken nakomen.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Oneens			Twijfelachtig			Voldoende			Mee eens

Deze vraag krijgt een dubbele score. Dit is erg belangrijk voor de leerling om zich te redden binnen de schoolse situatie en uiteindelijk binnen de maatschappij. Dit blijkt uit hoofdstuk 7 in het Praktijkonderwijs veel meer geoefend te worden. Terwijl de leerlingen binnen het regulier onderwijs een sanctie krijgen als ze afspraken niet nakomen maar ze kunnen dit niet structureel oefenen. En doordat de regelfuncties beperkt zijn bij leerling met ADHD en PDDNOS zoals blijkt uit hoofdstuk 6 wordt dit alleen maar moeilijker gemaakt voor de leerlingen in de doelgroep die hier mee te kampen hebben.

Stelling 3

De leerling kan **zonder hulp** zijn spullen organiseren en bij zich hebben.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Oneens			Twijfelachtig			Voldoende			Mee eens

Deze vraag kan een dubbele score krijgen. Dit is namelijk erg belangrijk binnen het regulier onderwijs zoals blijkt uit de observaties in hoofdstuk 8. Hierop kunnen leerlingen uitvallen doordat ze lessen niet mee krijgen en sancties krijgen als ze hun spullen te vaak vergeten. Binnen het Praktijkonderwijs wordt dit veelal voor de leerlingen georganiseerd.

Stelling 4

De leerling draagt de juiste kleding en kan zich zelfstandig goed verzorgen.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Oneens			Twijfelachtig			Voldoende			Mee eens

Stelling 5

De leerling kan samenwerken en heeft hierin een probleemoplossend vermogen **zonder hulp van een volwassenen.**

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Oneens			Twijfelachtig			Voldoende			Mee eens

Deze vraag kan een dubbele score krijgen. Het is namelijk erg belangrijk voor de toekomst van de leerlingen om te kunnen samenwerken en zonder tussenkomst dit te kunnen oplossen. Door de problemen die een leerling ondervind kan dit bemoeilijkt worden. Door PDDNOS blijkt bijvoorbeeld dat de leerling weinig inlevingsvermogen heeft in sociale situaties, hoofdstuk 6

theoretisch kader. Binnen het Praktijkonderwijs kan dit structureel geoefend worden en in de stages kan de leerling hierop voorbereid worden, hoofdstuk 7 beantwoording deelvragen.

Stelling 6

De leerling kan op een goede / leeftijdsadequate manier omgaan met andere mensen.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Oneens			Twijfelachtig			Voldoende			Mee eens

Stelling 7

De leerling kan voldoende lezen, rekenen en schrijven.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Oneens			Twijfelachtig			Voldoende			Mee eens

Deze stelling krijgt een dubbele score omdat hiermee de school carrière staat of valt. Zoals blijkt uit hoofdstuk 7 beantwoording van de deelvragen is het binnen het regulier onderwijs belangrijk dat de leerling een voldoende resultaat en een diploma behaalt. Als de leerling niet didactisch zelfredzaam is en dit niet behaalt valt hij of zij uit. Op het Praktijkonderwijs is er dan aandacht voor het ontwikkelen van die didactische zaken die belangrijk zijn voor de toekomst van de leerling. Op het Praktijkonderwijs sluit het didactisch aanbod aan bij het kunnen van de leerling en niet bij de landelijke normen.

Stelling 8

De leerling kan tijdens de les verbanden leggen tussen de geleerde onderdelen.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Oneens			Twijfelachtig			Voldoende			Mee eens

Stelling 9

De leerling kan adequate vragen stellen omtrent de lesstof.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Oneens			Twijfelachtig			Voldoende			Mee eens

Stelling 10

De leerling is in staat **zelfstandig** zijn huiswerk te plannen en te maken.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Oneens			Twijfelachtig			Voldoende			Mee eens

Stelling 1	Score =
Stelling 2	Score x 2 =
Stelling 3	Score x 2 =
Stelling 4	Score =
Stelling 5	Score x 2 =
Stelling 6	Score =
Stelling 7	Score x 2 =
Stelling 8	Score =
Stelling 9	Score =
Stelling 10	Score =
	Totaal score =

Score..... = profiel 1/2/3

Profiel 1

0-56 score

De leerling scoort laag ten behoeve van de zelfredzaamheid. De leerling kan zich in weinig situaties zelf redden en heeft veel hulp nodig.

Door de koers van het Praktijkonderwijs die de leerlingen klaar maakt voor de toekomst met het oog op werk, wonen, vrije tijd en burger bereikt de leerling veel binnen het Praktijkonderwijs. Hierin is veel aandacht voor de leerling en wordt de leerling klaar gemaakt om zelfstandig zijn of haar leven in te richten.

Profiel 2

56-112

De leerling scoort gemiddeld ten behoeve van de zelfredzaamheid. De leerling heeft hulp nodig in veel situaties.

Met het oog op de toekomst zal deze leerling hulp nodig hebben. Er moet goed gekeken worden of de leerling een vooruitgang boekt met betrekking tot de zelfredzaamheid.

Als de leerling blijft steken op een laag niveau is de advisering behoren bij profiel 1 van toepassing.

Kan de leerling met geboden hulp vooruitgang boeken en zich redden kan de advisering van profiel 1 van toepassing zijn.

De leerling scoort goed ten behoeve van de zelfredzaamheid. Is in staat om zichzelf te behelpen in allerlei situaties.

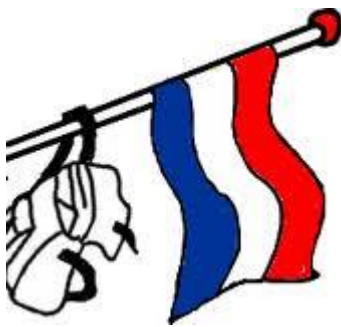
Deze leerling kan het aangeboden onderwijs op het regulier onderwijs aan doordat hij in staat is om zijn zaakjes te regelen met betrekking tot school en met betrekking tot zijn eigen leven.

Voor de lege bijgestelde zelfredzaamheidscan wordt verwezen naar bijlage 6.

De conclusie

De hoofdvraag; welke handvatten kunnen leerkrachten van Eysenhegge gebruiken om de zelfredzaamheid van de leerlingen van 2D met een LWOO beschikking te beoordelen, zodat ze een volledig advies kunnen geven voor voorzetting op praktijkschool onderwijs ofwel VMBO basisberoepsgerichte leerweg, kan na dit onderzoek beantwoord worden.

De verbeterde zelfredzaamheidscan is voor de mentor een goed instrument om als verduidelijking te gebruiken bij advies dat gegeven wordt aan leerling en ouders voor schoolvervolging binnen het Praktijkonderwijs of het regulier onderwijs. Doordat de mentor dit advies geeft is het geen probleem dat de zelfredzaamheidscan alleen door de mentor ingevuld wordt. De lijst is niet meer bij de ouders getest waardoor niet helder is of de lijst bij de ouders een meerwaarde oplevert. Doordat ouders bij wet de personen zijn die de onderwijssoort van hun kind kiezen zal het een moeilijk gegeven blijven om goed advies te geven waar ouders ook daadwerkelijk iets mee doen.

De leerkrachten van Eysenhegge hebben de zelfredzaamheidscan en het onderzoek hieraan voorafgaand mee genomen bij het ontwikkelen van de competenties waar zij mee zijn gestart. In dit verband heeft dit onderzoek de leerkrachten dus op weg kunnen helpen.

Het doel van dit onderzoek om leerkrachten van Eysenhegge handvatten te bieden is met het maken van de zelfredzaamheidscan voor een deel bereikt. Het zijn handvatten geworden voor de mentor die het advies uiteindelijk geeft en de leerling het beste kent. Ook is bijgedragen aan de ontwikkeling van competenties voor de leerlingen van Eysenhegge. De zelfredzaamheid alleen is echter onvoldoende als je een leerling advies geeft. De competenties die het algehele sociaal - emotioneel functioneren toetsen zijn uitgebreider en geven een beter zicht over het functioneren de leerling. Maar zolang ouders de keuze maken voor het onderwijs dat hun kind volgt zal dit moeilijk blijven. Ouders kiezen ervoor hun kind het hoogst haalbare te geven, waarbij er wellicht minder rekening gehouden wordt met het sociaal - emotioneel welbevinden van hun kind.

HOOFDSTUK 10

Aanbevelingen

Er is geconcludeerd in hoofdstuk 9 dat de handvatten die ontwikkeld en aangescherpt zijn, gebruikt kunnen worden binnen Eysenhegge.

Allereerst is het belangrijk dat de mentor die het advies geeft aan de ouders en de leerling voor schoolvervolg deze scan invult en gebruikt bij een advies gesprek met de ouders. Ouders kunnen dan door de mentor erop geattendeerd worden hoe hun kind scoort en wat dit betekend voor de toekomst. Dit heeft niet meer kunnen gebeuren terwijl het onderzoek plaats vond maar is wel belangrijk voor het vervolg onderzoek.

Terwijl het onderzoek ten einde liep begon een groep leerkrachten op Eysenhegge met de ontwikkeling van competenties. Deze competenties bevatten het sociaal - emotioneel functioneren van de leerlingen van Eysenhegge. In de ontwikkeling van deze competenties nemen zij ook de zelfredzaamheid mee. De zelfredzaamheidscan als ook het gehele onderzoek kunnen zij hierbij gebruiken. Belangrijk is het dat het geheel van sociaal - emotioneel functioneren wordt mee genomen in deze competenties om een reëel en gedegen beeld te schetsen van de leerling. Zelfredzaamheid alleen is hierin niet voldoende.

Maar... uiteindelijk zal de wet bepalen dat ouders de keuze voor onderwijs maken voor hun kind. Als er een goede advisering plaats wilt vinden, waar ouders daadwerkelijk iets mee moeten doen, zal dit aangepast moeten worden in de wet. Scholen zouden dan in het belang van het kind een bindend advies moeten kunnen geven.

N AWOORD

Door de uitvoering van dit onderzoek heb ik geleerd welke rol de ouders spelen binnen het schoolse leven van hun kinderen. Daarbij met name hoe zij hun kinderen hierin sturen. Als het contact met de leerkrachten stroef verloopt kan dit een goede advisering van schoolkeuze in de weg staan. Ouders vragen daarbij om harde feiten als hun kind naar het Praktijkonderwijs verwezen wordt. Die harde feiten zijn vooral de didactisch punten die hun kinderen behalen. Dit terwijl juist de didactisch zwakkere kinderen vaak ook sociaal - emotioneel extra aandacht nodig hebben en dit ook verdienen. Als ouders dit niet zien maken zij de keuze voor de schoolsoort op basis van wat hun kind didactisch volgens hun aankan.

De uitvoering van het onderzoek zorgde ervoor dat ik met veel mensen in contact kwam binnen de onderwijswereld. De week op het Praktijkonderwijs heeft mij een goede kijk op deze onderwijsvorm gegeven. Ik ben er dan ook van overtuigd geraakt dat het Praktijkonderwijs een enorme meerwaarde is voor die kinderen die niet goed kunnen leren om ervoor te zorgen dat zij zich kunnen handhaven in de maatschappij. Deze contacten en de literatuurstudie hebben ervoor gezorgd dat er handvatten zijn ontwikkeld die gebaseerd zijn op de werkelijkheid die ik zelf heb mogen ervaren dankzij dit onderzoek.

Dat ik Eysenhegge geen hap klare handvatten kan aanbieden die een oplossing biedt voor hun probleem is jammer. De zelfredzaamheidscan kan echter wel een indicatie geven van hoe het kind functioneert. Het gehele onderzoek kan wel bijdragen tot de competenties die zichzelf aan het ontwikkelen zijn voor hun leerlingen.

Het uitvoeren van het onderzoek verliep mijns inziens in het begin erg stroef. Ik wist niet goed hoe ik het moest aanpakken. Nadat ik eenmaal de eerste hoofdstukken op papier had, was voor mij het probleem al een heel stuk duidelijker. Na bestudering van de literatuur en het uitvoeren van de observaties had ik echt het gevoel goed vooruit te kunnen.

Als ik nu mijn onderzoek door lees kan ik wel echt zeggen dat het “mijn” onderzoek is geworden. Dat het me enorm veel ervaringen en inzichten heeft gebracht. Onderzoek binnen scholen moet er mijn inziens dan ook toe bijdragen dat de onderwijssetting optimaal blijft functioneren en er nieuwe inzichten en methodes ontstaan om kinderen het onderwijs te bieden dat zij verdienen!

LITERATUURLIJST

Sprang, A. van. (2005). *Orthopedagogiek*. Soest: Nelissen.

Lieshout, T. van. (2009). *Pedagogische adviezen voor speciale kinderen*. Houten: Bohn Stafleu.

Niemeijer, M.H. (2009). *Ontwikkelingsstoornissen bij kinderen*. Assen: van Gorcum.

Bisschop, M. e.a. (2003). *Je kind kan het zelf*. Antwerpen: Witsand.

Aronson, E. e.a. (2007). *Sociale psychologie*. Benelux: Pearson education.

Vilans. (2013). *Zelfredzaamheidscan*.

Werk in Pro-Gres; Praktijkonderwijs. (2013, 13 Juni). Opgevraagd op zondag 10-01-2013, van <https://sites.google.com/site/stageinhetpro/Home/blog-en-memo-bord>

Landelijk werkverband Praktijkonderwijs. (2013, 13 Juni). Opgevraagd op zondag 10-01-2013, van <http://www.Praktijkonderwijs.nl/>

Praktijkonderwijs Geleen. (2013, 1 Maart). Opgevraagd op zondag 10-01-2013, van <http://www.dacapo-college.nl/locaties/Geleen.htm>

Voor mensen met chornische ziekte. (2013, 13 Juni). Opgevraagd op dinsdag 07-05-2013, van http://www.spreekuurhuis.nl/themas/adhd/informatie/andere_aandoeningen_bij_adhd

Hoe omgaan met kinderen met ADHD of autisme. (2013, 13 Juni). Opgevraagd op dinsdag 07-05-2013, van <http://www.goc.nl/Praktijkleren/begeleiding/hoe-omgaan-met-leerlingen-met-ADHD-of-autisme>

De bijlagen

BIJLAGE 1

VRAGENLIJST LEERKRACHTEN EYSENHEGGE

Deze vragenlijst is aan het begin van schooljaar 2012/2013 afgenomen voor de leerlingen van 2D. Hierin staan duidelijke argumentaties en praktijksituaties waardoor leerlingen uitvallen op Eysenhegge. Klas 2D bevat erg veel leerlingen van de BBI PRO klas die als nog dreigen uit te vallen, zes leerlingen komen uit deze klas.

Vanwege privacy redenen zijn de namen zwart gemaakt. In de uiteindelijke lijst is de naam van Melissa erbij geschreven om weer te geven hoe zwak zij scoort.

Uitstroom 2D

Aan alle docenten is gevraagd een oordeel te geven over het functioneren van de leerlingen uit klas 2D. Daarbij stonden de volgende vragen centraal:

1. kan de leerling het op Eysenhegge aangeboden niveau aan
2. kan de leerling op BBL-niveau uitstromen (toekomstperspectief)

De bedoeling was alleen te reageren indien leerling niet kan voldoen aan bovenstaande. Om de objectiviteit te waarborgen is er geen selectie vooraf geweest.

Na bevindingen per docent/vak is er een overzichtsschema gemaakt. Het vak NE is niet ingevuld. De andere witte vakjes betekenen dat de leerling voor dat vak op niveau zit en wellicht ook zal blijven.

Rick Alberts muziek

leerling Uitstroom naar PrO / Zmok..... Uitleg waarom

██████ ZMOK.. Zijn ADHD zit hem in de weg. Is absoluut geen domme jongen. Hier op Eysenhegge gaat het net, maar hij loopt ook hier tegen muren aan.

██████ PrO: Krijgt niets mee. Verwerkingssnelheid is erg laag, zal regulier BBL nooit redden.

██████ PrO: Scoort heel erg laag, krijgt niets mee.

██████ O: Theoretisch kan ze het niet aan.

Ruud Beunen lo

leerling	Uitstroom naar PrO / Zmok.....	Uitleg waarom
██████	twijfel	Enorme drukte en chaos. Medicatie lijkt weinig te helpen. In regulier kan Cihan gaan verdrinken in de chaos.
██████	Zmok	Oorzaak van onrust, geen eigen inzicht in conflicten. Zoek confrontaties op.
██████	PrO, mlk(?)	Sociaal heel zwak. Motorisch zwak, vandaar PrO niet de voorkeur. Regulier lijkt mij uitgesloten over 1,5 jaar.....

Manel Manschot drama

██████ PrO

Zijn totale werkhouding is zo negatief. Kortom hij doet weinig en ik weet niet of dat overvraging is.

██████ ZMOK/PrO

Ik vermoed dat zijn adhd hem dusdanig in de weg blijft staan . Zodat hij merendeel op regulier niet meekrijgt.

██████ ZMOK

Een op een een prima knul maar in de groep zorgt hij nog steeds voor problemen. En komt hij vaker in de problemen. Hier ligt zo de nadruk op dat het denkbaar in regulier teveel gaat afleiden van het werk.

10/10/2014

11/11/2019

Dennis/Rob science

leerling	Uitstroom naar Pro / Zmok.....	Uitleg waarom
[REDACTED]	PRO?	[REDACTED] heeft het zwaar, praktijk vindt hij erg lastig. Theorie nouwt ook niet over. Dit is voor ons een twijfel geval
[REDACTED]	ZMOK	Hij krijgt het gedragsmatig niet geregeld in deze (grote) groep. Hij heeft veel meer baat bij een kleinere setting waar de docent meer controle op hem kan uitvoeren
[REDACTED]	PRO	Gewoon erg zwak op alle gebieden.
[REDACTED]	?	Veel afwezig, kunnen we niet echt iets over zeggen
[REDACTED]	PRO	Dit is toch duidelijk.

Suzanne Janssen Duits

leerling	Uitstroom naar Pro / Zmok.....	Uitleg waarom
[REDACTED]	?	[REDACTED] scoort niet bijzonder hoog. Doet hij niets of kan hij het niet???
[REDACTED]	pro	[REDACTED] is inzichtelijk erg zwak. Ook na diverse keren uitleg (klassikaal en individueel), snapt hij de uitleg niet. Woordjes van buiten leren, krijgt hij niet geregeld. Voor het laatste proefwerk scoort hij een 6.4. Als ik hem vraag hoe lang hij geleerd heeft, geeft hij aan 2 weken lang elke dag een kwartier!!!! Dit is veel te lang. Punten SO's: 6.0, 4.0, 2.5, 2.5, 4.5. Punten proefwerk: 6.2, 5.0, 6.2
[REDACTED]	?	[REDACTED] scoort heel slecht. Doet hij niets of kan hij het niet????
[REDACTED]	?	Scoort niet erg hoog. Snel afgeleid, kletst teveel in de les.
[REDACTED]	Pro	[REDACTED] is inzichtelijk erg zwak. Opdrachten die zij in de klas maakt, zijn niet altijd goed. Opdrachten die zij als huiswerk meekrijgt, zijn correct ingevuld. Voor het laatste proefwerk scoort [REDACTED] en 8.6. Als ik haar vraag hoe lang zij geleerd heeft en zij aangeeft

■■■■ PRO

XBij mij lijkt het een begripskwestie. Er komt niks tot weinig uit. Ze leunt erg op anderen. Zelfstandigheid?

Lindi Bronnenberg HV

■■■■	PRO	Kan verbale informatie niet verwerken en begrijpt het ook niet. Praktijk opdrachten zijn ook moeilijk voor hem. En zijn concentratie is heel slecht.
	Pro (twijfel)	Ze kan niet zelfstandig werken. Ze heeft veel hulp en sturing nodig. Ze is wel heel gemotiveerd didactisch heb ik weinig zicht.
	Pro (twijfel)	Ze kan niet zelfstandig werken. Ze heeft veel hulp en sturing nodig. Ze is wel heel gemotiveerd didactisch heb ik weinig zicht.
	Pro.	Ik maak me zorgen over ■■■■ en haar kunnen binnen mijn vak beeldendevorming. Hieronder mijn observatie. ■■■■ heeft hele kleine en korte instructies nodig en dit wordt en moet regelmatig herhaald worden. De opdrachten worden klassikaal uitgelegd en ze mogen vragen stellen als ze iets niet begrijpen. Als de les start dan vraagt Linda "wat moet ik doen", "kunt u mij helpen, ik begrijp het niet" enz. Ze vraagt heel veel aandacht, door vaak hele simpele vragen te stellen en dat ik haar hiermee moet helpen. Ze komt met ieder streepje die ze maakt vragen of het goed is en hier merk je aan dat ze niet zelfstandig kan werken. Als ze even moet wachten en ik haar dat ook verteld heb, dan komt ze toch meerdere keren vragen of ik haar nu kan helpen. Ze ziet niet dat ik dan nog bezig ben met de andere klasgenoten. De fijne motoriek is zwak en ze is inzichtelijk ook zwak. Wat voor de klasgenoten vrij simpel is, is voor Linda moeilijk. Haar punten voor mijn vak zijn oké maar, dit haalt ze omdat ik haar moet begeleiden met haar werkjes en dat ze haar best doet. Hierdoor voldoet ze nét aan de eisen van de opdracht. De punten en haar hulpvragen zijn niet reëel met het niveau van haar klasgenoten.

Gerdien Dohmen lezen

■■■■ PRO, zwak met andere opdrachten, leesverslagen ook zwak.

■■■■ ZMOK, Zeer storend voor andere leerlingen en mij. Leest helemaal niet, ook aan andere opdrachten werkt hij niet.

Nicole Wolters Verzorging

■ ? Haalt rare fratsen uit
Pro Krijgt mijn uitleg niet mee
■ Pro - Doet zijn best tijdens de les en zijn gedrag is redelijk maar ik heb mijn
zmok twijfels bij volgend jaar uitstromen?
Pro Motoriek zwak... geen andere optie dan pro?

Loes Wiskunde

■ heeft buitensporig veel hulp nodig om het werk aan te kunnen. Ze kan het geleerde in een andere/nieuwe context niet toepassen en heeft dan weer extra begeleiding nodig. Stelt veel vragen....kan zelfstandig de opdrachten in de klas niet maken.

■ zeer zwak. Komt moeilijk tot werken. Heeft te veel aandacht van de docent nodig.

■ : komt niet tot werken. Zeer zwak. Stelt geen vragen. Blijft wachten met werken totdat ze aangesproken wordt door docent; dan pas geeft ze aan dat ze niet heeft kunnen werken omdat ze het niet snapte.

■ Storend en met van alles bezig....behalve wiskunde. Ondanks zwakke resultaten denkt Loes wel dat hij in gestructureerde omgeving tot een voldoende BBL-niveau kan komen

■ heeft kleine voldoendes maar heeft ook te veel aandacht nodig om tot werken n het organiseren van het werk te komen. Kan in onze setting het BBL-niveau niet volgen. Uitstroom regulier is niet mogelijk

Biologie Jacq.

■ MOEILIK IN GEDRAG, IS DIT GEEN zmok? Doet niet veel, leert niet, ligt achter, slechte resultaten, niet te motiveren, erg grof en onveilig voor anderen.

■ hetzelfde verhaal, moeilijk corrigeerbaar!

■ ; lijkt zwak, maar doet zijn best en wil graag

■ is erg zwak, pro

■ harde werker, maar heel zwak,

■ is heel zwak, net als ■ ...welk perspectief hebben deze dames op het VMBO: twijfels!!!

Schema uitstroom 2D

[illegible]

BIJLAGE 2

SAMENVATTING PILOT VERSLAGEN BBL-PRO KLAS

Dit verslag geeft een duidelijk beeld van de opzet van de BBL PRO klas. Ik heb dit verslag mogen ontvangen van dhr Jan Frijters die mij heeft uitgelegd wat de klas inhoud. Ook hoe alles georganiseerd is. Vanaf dit schooljaar, 2012/2013, krijgt de klas volledig les op Eysenhegge of op het Praktijkonderwijs.

Passend Onderwijs DaCapo College locatie Eysenhegge en Praktijkschool

Het DaCapo College Locatie Eysenhegge en de locatie Praktijkschool, hebben besloten om met ingang van het schooljaar 2011-2012 gezamenlijk 2 groepen in te richten voor leerlingen, die vallen in het grensvlak LWOO en PrO.

Voor deze leerlingen wordt de definitieve keuze voor LWOO of PrO tot een later tijdstip uitgesteld.

Elk schooljaar zijn er binnen de Westelijke Mijnstreek leerlingen die een afwijkende beschikking krijgen van de Regionale Verwijzingscommissie (RVC)

- Leerlingen met IQ, vastgesteld met de WISC 3, vallend binnen de PrO-criteria, met leerachterstanden; vallend binnen de LWOO-criteria
- Leerlingen met leerachterstanden, vallend binnen de PrO-criteria; IQ, passend binnen de LWOO-criteria
- Leerlingen met een PrO-beschikking; aangenomen binnen het reguliere VMBO (LWOO-traject)

Actuele gegevens schooljaar 2009-2010:

- 7 leerlingen; LWOO aangevraagd, PrO-indicatie toegekend. 3 Leerlingen zijn ingeschreven op locatie Eysenhegge. 4 Leerlingen zijn op andere scholen binnen het Samenwerkingsverband WM ingeschreven
- Voor 2 leerlingen in een PrO-aanvraag ingediend maar LWOO-indicatie is hiervoor afgegeven. Deze leerlingen staan ingeschreven op de PrO. Beschikkingen voor LWOO of PrO worden aangevraagd door het ODC.

Ervaringen wijzen uit dat enkele leerlingen moeite hebben het Onderwijsprogramma te volgen van de LWOO Basisberoepsgerichte leerweg. Hierdoor blijkt doorstroom naar de bovenbouw van het VMBO en aansluitende diplomering niet haalbaar te zijn. Betreffende leerlingen kunnen te maken krijgen met een negatieve schoolloopbaan, afwijkend van het ingezette traject

Op basis van bovenstaande gegevens en opgedane ervaringen in de afgelopen jaren zijn het DaCapo College locatie Eysenhegge en locatie Praktijkschool in het schooljaar 2010-2011 gestart met het pilotplan Tussengroep Passend Onderwijs EYS/PrO om deze groep leerlingen een meer passende vorm van onderwijs te bieden.

De Tussengroep is ingericht en uitgevoerd zoals in het pilotplan omschreven met één groot verschil. De groepsgrootte van de tussengroep was geen 10 maar 16 leerlingen. Deze groep leerlingen bestond uit 10 leerlingen met een PrO-beschikking en 6 leerlingen met een LWOO-beschikking.

Ervaringen van Praktijkschool, Eysenhegge en ouders:

- **Praktijkschool;** 1 dag per week naar de PrO is organisatorisch heel moeilijk in te passen, zorgt voor veel onrust en levert niet het rendement op zoals beoogd in het pilotplan, daarnaast levert tussentijds schakelen (kerst) naar de PrO voor de school organisatorische problemen op en voor de ouders en leerlingen een grote verandering nadat ze (net) een kleine 4 maanden op de nieuwe school (Eysenhegge) zitten. In januari 2011 zijn 4 leerlingen van de tussengroep definitief naar de PrO geschakeld. Dit betreft 3 leerlingen met een PrO beschikking en 1 leerling met een LWOO-beschikking. Een viertal evaluatiemomenten (met name de 1^e evaluatie in oktober is te vroeg) wordt als teveel/overbodig ervaren.
- **Eysenhegge;** De leerlingen van de tussengroep blijven zich ondanks alle goede bedoelingen van de PrO 'een vreemde eend in de bijt' voelen op de dag dat ze naar de Praktijkschool gaan; de mentor van de tussengroep is moeilijk in te passen in de praktijkcarrousel; ondanks een goede samenwerking tussen beide scholen blijven we met een verschillende bril naar de leerlingen kijken; Eerste evaluatie op leerlingenniveau in oktober is te vroeg. Evaluatie op organisatieniveau in oktober is goed; de mentor van de tussengroep verzorgt zoals omschreven in het pilotplan op de PrO lessen in de praktijkcarrousel maar is daardoor niet in staat om de 'eigen' leerlingen te begeleiden en te observeren in de praktijklessen. De mentor heeft meer inzicht gekregen in 'De Praktijkschool en de praktijkschoolleerling'.
- **Ouders;** Ondanks het feit dat ouders op de hoogte zijn dat tussentijdse wisselingen van locatie kunnen plaatsvinden valt het de ouders van de leerlingen die het betreft toch 'rauw op het dak'. De ouders begrijpen/accepteren de argumentatie maar vinden het desondanks heel moeilijk dat hun kind 'al na 3-4 maanden' - net gewend op Eysenhegge' alweer naar een andere school moet.

Evaluatie op organisatie en onderwijsinhoudelijk niveau:

Eysenhegge en de Praktijkschool zijn van mening dat het goed is om voor leerlingen die in het 'grijsgebied' tussen LWOO en PRO zitten meer maatwerk aan te bieden. Het is goed dat de Praktijkschool en Eysenhegge hierin samenwerken.

Advies:

Doorgaan met de tussengroep waarbij organisatie en de onderwijsinhoudelijke component tegen het licht gehouden moeten worden en waar nodig herzien. Het zou heel goed kunnen dat er voor komend schooljaar veel meer leerlingen in aanmerking komen voor deze tussengroep.

Voorstel: 2 groepen inrichten, waarbij 1 groep wordt ingericht op de Praktijkschool en 1 groep op locatie Eysenhegge.

Voor de leerlingen in de tussengroep op de PrO houdt dit in dat ze niet meer kunnen afstromen maar wel opstromen (vanuit pedagogisch oogpunt te verkiezen).

Tevens houdt het voor de Praktijkschool in dat er een flinke aanzet wordt gemaakt om te differentiëren naar niveau binnen de PrO. Ook de sterkere/goede leerling van de Praktijkschool zou voor deze tussengroep in aanmerking moeten kunnen komen.

Specifiek

De te vormen groepen zijn bestemd voor de leerlingen die aangemeld worden voor de Basisberoepsgerichte leerweg van de Unit Begeleiding en Ondersteuning locatie Eysenhegge en voor de leerlingen die aangemeld worden voor de Unit Begeleiding en Ondersteuning locatie Praktijkschool. Voor het verkrijgen van een beschikking worden deze leerlingen bij het ODC aangemeld. Het betreft hier die leerlingen, die zich bevinden op het grensvlak van de PrO – LWOO.

Als de toelatingscommissie voor deze tussengroepen bestaande uit de orthopedagoge van Eysenhegge en de psychologe van de praktijkschool en de zorgcoördinatoren van beide locaties, plaatsing in een van deze groepen adviseert, zal dit advies door de aannemecommissie van beide locaties met de ouders besproken worden.

De leerlingen die op de Praktijkschool in de tussengroep geplaatst worden voldoen aan de criteria voor de tussengroep maar hebben een PrO-beschikking. De leerlingen die op Eysenhegge in de tussengroep geplaatst worden voldoen eveneens aan dezelfde criteria maar hebben een LWOO-beschikking.

Het onderwijs vindt volledig plaats op ieders locatie. Op beide locaties volgen de leerlingen hetzelfde theoretische programma (hantering urentabel Eysenhegge) van de basisberoepsgerichte leerweg zoals dat op Eysenhegge gegeven wordt met dezelfde toetsing en dezelfde beoordelingsnormen.

Meetbaar

Door toetsing (beide locaties) en didactische resultaten waarbij uitgegaan wordt van reële cijfers en waarbij pedagogische cijfers uitgesloten moeten worden.

De lesgevende docenten van locatie Eysenhegge maken het jaarprogramma voor hun vak en maken de leerstofplanning duidelijk voor de docenten op de PrO.

Door nauwe contacten tussen de beide locaties op docentenniveau: docenten van beide locaties die lesgeven aan deze groep moeten programma goed op elkaar afstemmen. Korte lijnen via wekelijks mailcontact zijn noodzakelijk.

Er zijn 2 cross-over weken voor de leerlingen, 1x voor de kerst en 1x in april. Dit houdt in dat de leerlingen van Eysenhegge voor de kerst een week op de Praktijkschool het programma van de tussengroep volgen en de leerlingen van de Praktijkschool een week op Eysenhegge het lesprogramma volgen.

Na de cross-over week is er een leerlingbespreking gepland waarbij de lesgevers aan beide groepen evalueren op leerlingniveau.

Meetbare criteria voor advisering geldend voor beide locaties:

Alle theorievakken gemiddeld of boven gemiddeld= plaatsing op Eysenhegge

Alle theorievakken onvoldoende= plaatsing binnen de Praktijkschool

Alle overige waaronder ook de sociaal-emotionele aspecten= bespreekgeval

Er is gekozen voor een maximale periode van 1 jaar, omdat de leerling bij plaatsing binnen LWOO, nog 2 jaar het reguliere aanbod van deze locatie kan volgen. Bij plaatsing op de Praktijkschool, kan de leerling instromen in leerjaar 2.

Acceptabel

Betreffende leerlingen (max 14 leerlingen per tussengroep) plaatsen in 1 groep op een van de locaties afhankelijk van de RVC-beschikking.

Het voorstel 'Onderwijs op maat' zal door alle betrokkenen gedragen moeten worden: door ouders/verzorgers, leerlingen en beide teams van docenten/medewerkers.

Aan de hand van meetbare resultaten zullen alle betrokkenen eerder akkoord gaan met deze uitgestelde definitieve plaatsing van betreffende leerlingen.

Voor de cross-over weken worden de mentoren voorgesteld aan de nieuwe groep en is er tijdens de 1^e dag van de cross-over week begeleiding van de eigen locatie.

Hierdoor ontstaat er een 'warme overdracht'.

Het is voor de kinderen een goede zaak om een definitieve keuze te maken aan het einde van het schooljaar en niet meer met kerst. Er wordt aan het einde van het schooljaar, indien nodig, van locatie gewisseld.

Uitzondering op deze afspraak blijven in onderling overleg altijd mogelijk.

Realistisch

Doordat beide locaties onder 1 Unit vallen, is organisatorische en onderwijsinhoudelijke samenwerking te verwezenlijken.

Het onderwijs vindt op beide locaties plaats. De leerlingen van beide tussengroepen beschikken over hetzelfde boekenpakket. Contacten van vakdocenten en mentoren van beide locatie worden gepland en gemonitord. Bij aanvang van het schooljaar minimaal 1 keer per week (telefonisch of via mail) tot aan de herfstvakantie. Daarna twee wekelijks. Van ouders/verzorgers en leerlingen wordt verwacht dat ze zelf het vervoer regelen voor de cross-over weken op de andere locatie (fiets, indien nodig bus en/trein) Voor de leerlingen die gebruik moeten maken van speciaal vervoer, geldt dit voor beide locaties. De algemene regel is ook hierbij van toepassing: ouders dienen dit zelf te regelen bij de betreffende gemeente.

Tijdgebonden

2 keer per jaar worden de betreffende leerlingen na de cross-over week besproken aan de hand van de leervorderingen (toetsen/resultaten) Maar ook het welbevinden en andere sociaal-emotionele aspecten worden hierin meegenomen. Tegelijkertijd vindt er vakinhoudelijke afstemming plaats.

Een leerling die voor dit specifieke onderwijsaanbod in aanmerking komt kan dit 'Onderwijs op maat' maximaal 1 schooljaar volgen, daarna vindt de definitieve plaatsing plaats.

1 april 2011
Jan Frijters

BIJLAGE 3

OBSERVATIE VERSLAG DACAPO COLLEGE LOCATIE GELEEN

Observatie DaCapo College locatie Geleen, Praktijkonderwijs.

Maandag 04-03-2013 – vrijdag 08-03-2013

Tijdens het uitvoeren van mijn stage ben ik gedurende een week aanwezig geweest op het Praktijkonderwijs. Gedurende die week heb ik observaties uitgevoerd met betrekking tot het afstudeeronderzoek. Voor het onderzoek wordt getracht antwoord te krijgen op de vraag; hoe de leerkrachten binnen Eysenhegge handvatten geboden kan worden om een goede advisering van schoolkeuze te doen op het gebied van zelfredzaamheid voor regulier onderwijs of Praktijkonderwijs. Het DaCapo College heeft verschillende locaties in Sittard, Geleen en Born. Deze locaties vallen onder een en hetzelfde bestuur. Mijn stage school, de locatie Eysenhegge, als ook het Praktijkonderwijs Geleen vallen onder dit bestuur. Er is voor gekozen mijn observaties met betrekking tot het Praktijkonderwijs → moet onderwijs niet met kleine letter of is het een naam?. in Geleen te doen. Leerlingen die vanuit Eysenhegge advies krijgen voor Praktijkonderwijs gaan meestal naar de locatie Geleen, waar ze hun schoolloopbaan voortzetten. Vanuit het Praktijkonderwijs kan een leerling ook naar een andere locatie doorstromen voor schoolvoortzetting.

Gedurende de week dat ik de observaties uitgevoerd heb, heb ik veel indrukken opgedaan en veel geleerd. In dit verslag komt met name aan bod wat er tijdens het observeren naar voren is gekomen m.b.t. de volgende deelvragen van mijn onderzoek:

1. Hoe ziet de onderwijs organisatie van het Praktijkonderwijs eruit?
2. Wat wordt er gevraagd met betrekking tot de zelfredzaamheid van de leerlingen in het Praktijkonderwijs?

Om bovenstaande vragen te beantwoorden, worden de uitkomsten op een rijtje gezet in dit verslag. De observaties zijn uitgevoerd tijdens verschillende vakken. Gedurende het observeren is getracht zoveel mogelijk te letten op de sociaal - emotionele toestand en de zelfredzaamheid van het kind. Dit verslag van de observaties zal vanuit hetzelfde oogpunt bekeken worden. Ik heb me m.b.t. de sociaal - emotionele toestand van het kind gericht op het kunnen samenleven met

anderen, en het om kunnen gaan met eigen en andermans gevoelens. Met betrekking tot de zelfredzaamheid van het kind heb ik getracht een indruk te krijgen of het leven van de leerling zo kan worden ingericht dat hij of zij zelfstandig kan functioneren.

Het Praktijkonderwijs Geleen maakt onderdeel uit van het DaCapo College. Deze vorm van onderwijs is er voor die leerlingen waarvoor de leerwegen van het VMBO of het leerwegondersteunend onderwijs niet haalbaar zijn. Praktijkonderwijs is voor de leerling eindonderwijs. De koers die het Praktijkonderwijs volgt is leidend naar werk; met andere woorden werkt het voorbereidend op uitstroom naar de arbeidsmarkt.

De missie van het Praktijkonderwijs Geleen luidt dan ook als volgt: *“Na het doorlopen van het Praktijkonderwijs kunnen leerlingen zelfstandig en volwaardig participeren in de maatschappij. Ze zijn in staat zelfstandig te werken, te wonen, hun vrije tijd zinvol te besteden en burger te zijn.*

Om dit te kunnen moeten leerlingen een aantal algemene competenties ontwikkelen en daarnaast een aantal specifieke competenties gerelateerd aan het beroep dat bij hen past.

Het Praktijkonderwijs gaat daarbij uit van de individuele mogelijkheden en talenten van leerlingen.”

(bron; <http://www.dacapo-college.nl/locaties/Geleen/algemeen.htm>, 2013)

De vakken

De leerwegen in het Praktijkonderwijs staan in het teken van de individuele leerling.

Elke leerling heb ik zien werken op zijn / haar eigen niveau, bij de algemene vakken alsook bij de praktijkvakken. Dit vond ik bijzonder om te zien, omdat de leerlingen zo optimaal mogelijk passend onderwijs geboden wordt.

Zo waren de AVO - lessen (algemeen vormend onderwijs) afgestemd op het niveau van ieder individu. Deze algemeen vormende lessen bestaan uit de vakken Nederlands, rekenen, cultuur en maatschappij, Engels, seksuele voorlichting, biologie verzorging en sociale vaardigheden. Bij deze lessen wordt gebruik gemaakt van de methode “PROmotie”. Deze methode speelt in op de toekomst van de leerlingen en wat zij nodig zullen hebben om zich tijdens het dagelijks leven te kunnen redden. Zo krijgen de leerlingen bij het vak Nederlands les over prikbordberichten. Zij leren hierbij hoe ze een prikbordbericht kunnen plaatsen en lezen. Het is tevens belangrijk dat leerlingen belangrijke afkortingen leren die ze vaker tegen gaan komen in hun leven. De leerlingen hebben een toets gekregen hierover, waarbij het leren van de afkortingen centraal stond.

De leerlingen hebben zelf aangegeven behoefte te hebben aan toetsen. Als de andere scholen toetsen hebben beseffen de leerlingen op het Praktijkonderwijs dat ze op een “aparte” school zitten. Ik vind het super om te merken dat leerkrachten hier iets mee doen en de leerlingen dan ook de mogelijkheid bieden om toetsen te krijgen. De punten krijgen geen leidende rol, maar helpen mee aan het realiseren van persoonlijke doelen in het individueel ontwikkelingsplan.

De onderwerpen, die aan bod komen tijdens de lessen binnen het Praktijkonderwijs, richten

zich op het dagelijkse leven en de voorbereiding hierin voor deze leerlingen. Deze kennis hebben de leerlingen nodig als zij zelfstandig dienen te functioneren zonder hulp nodig te hebben van andere. Het is ook belangrijk dat zij deze zaken leren en beheersen voor hun stages en hun toekomstige werkplek.

Bij het vak rekenen leren de leerlingen bijvoorbeeld hoe ze de korting van een product berekenen; door het gebruik van procent - rekenen. Uitgelegd wordt dat ook de kleine letters dan belangrijk zijn. Ook nog een voorbeeld van het vak cultuur en maatschappij waarbij de leerlingen het gehad hebben over “leuk wonen”. Bij dit onderwerp leren de leerlingen zaken als het kopen van spullen voor in hun huis, of het gebruik van poetsmiddelen. Maar ook het openen van een bankrekening krijgen de leerlingen geleerd.

De leerlingen werken allemaal op eigen niveau, aan hun eigen mogelijkheden. Iedereen is bezig met zijn eigen werk. Zo werkt de ene leerling in een rekenboek van groep 5, terwijl een andere leerling al verder is en in een rekenboek niveau 1F werkt. Andere leerlingen werken weer aan losse opdrachten om zo juist een specifiek onderdeel van rekenen te oefenen. Bij de andere vakken werd ook op deze manier gewerkt; elke leerling heeft zijn/ haar eigen werk. Doordat iedereen op zijn/ haar eigen niveau werkt, wordt er veel gevraagd van de leerlingen als het aankomt op zelfredzaamheid. Er is een leerkracht aanwezig voor gemiddeld twaalf leerlingen. Deze leerkracht zorgt ervoor dat alle leerlingen kunnen opstarten met hun eigen werk. Bij sommige leerlingen gaat dit goed, terwijl andere leerlingen meer sturing nodig hebben. Maar om een half uur aan het werk te zijn, wordt er enige zelfredzaamheid gevraagd zodat de leerkracht ook iedere leerling afzonderlijk sturing kan bieden zonder dat dit wordt verstoord door andere leerlingen. Sommige leerlingen weten goed waar ze mee dienen te starten en kunnen ook aan het werk. Bij andere leerlingen was dit moeilijker en werd aansturing van de leerkracht gevraagd. Hierin vind ik dat er een redelijk groot beroep wordt gedaan op de zelfredzaamheid van deze leerlingen. Doordat iedereen zijn eigen werk heeft, wordt hen geleerd hier op de juiste manier mee om te gaan en dit zelf te kunnen organiseren. Bij eerste - en ook tweedejaars - leerlingen heb ik gemerkt dat hier nog op aangestuurd wordt, maar bij de derdejaars - leerlingen wist iedereen wat ze moesten doen en was het meestal een concentratieprobleem, waardoor ze later op gang kwamen. De derdejaars - leerlingen geven zelf goed aan wat zij nodig hebben en verder nog willen oefenen met betrekking tot stage of eigen ontwikkeling.

De praktijkvakken bestaan uit AVO - praktijk, zoals ICT, muziek, sport en beeldende vorming. Deze vakken richten zich op de persoonlijke ontwikkeling van de leerlingen. Verder zijn er vakken als facilitaire dienst, hout en bouw, koken en metaal. Deze vakken leiden in de richting van werken.

Ook deze vakken richten zich op de toekomst en spelen voor deze leerlingen een grote rol gedurende de schooldag. De leerlingen hebben iedere dag in blokken les, in enkele praktijkvakken. De leerlingen zijn dan bezig met allerlei opdrachten en taken, waarbij ze zich richten op de zaken die zij later nodig hebben in het dagelijks leven, bij stages en later op de werkplek. Zo hebben de leerlingen facilitaire dienst wat erop gericht is de leerlingen van de school in en om de school alles te laten regelen; schoonhouden van de aula en koffiekamer, afval ophalen, ramen wassen, boodschappen doen, en ook wassen en strijken. De leerlingen werken bij facilitaire dienst zelfstandig aan opdrachten. Dit houdt in dat zij bijvoorbeeld bij het ophalen van vuilnis een takenbrief mee nemen en zo langs alle lokalen gaan en de opdracht stap voor stap kunnen uitvoeren. Ik vond het erg interessant om te zien hoe de leerlingen allemaal op een andere plek aan de slag gingen. Er wordt veel gevraagd van de zelfstandigheid van de leerlingen om deze taken uit te voeren. De facilitaire dienst bij leerlingen van het 2de jaar liet zien dat deze leerlingen allemaal bekend waren met de routine van het vak en allemaal hun taak serieus namen en aan de slag gingen. Er waren leerlingen die niet direct aan de slag gingen met hun opdracht. De leerkracht gaf aan dat ze ook tijdens hun werk, naast de leuke dingen, minder leuke dingen zullen moeten doen, waardoor het merendeel van de klas goed aan het werk ging.

In een klas van ongeveer 12 leerlingen zijn de taken als volgt verdeeld; drie leerlingen doen de was en strijken, twee leerlingen gaan het afval ophalen, een leerling doet de afwas, twee leerlingen maken de koffiekamer klaar voor de leerkrachten, twee leerlingen maken de vloer en tafels in de aula schoon en de rest doet kleine taakjes, zoals de voorraad controleren of een werkschema op de computer maken. De leerkracht houdt precies bij welke leerling welke taak heeft. De leerling kan zich de taak ook goed eigen maken omdat hij/zij gedurende een langere periode telkens dezelfde taak heeft. Aan het einde noteert de leerkracht hoe de leerlingen hebben gewerkt en wat ze hebben gedaan. De eerstejaars - leerlingen bleken het een stuk moeilijker te vinden om op deze manier zelfstandig te werken en te leren. De drukte van de klas zorgde er vervolgens voor dat de leerkracht weinig tijd had om leerlingen iets aan te leren en op weg te helpen. Hierdoor merkte je goed dat deze leerlingen dit nog niet zelf kunnen en dit vanaf leerjaar 1 geleerd moeten krijgen, zodat ze in het tweede jaar al beter kunnen functioneren en meer zelfstandigheid bezitten. De leerlingen dienen werkschoenen te dragen tijdens de facilitaire dienst. Wanneer een leerling ze vergeten is mag hij/ zij niet mee doen. Ook dit is een belangrijk proces, zodat de leerlingen zich leren handhaven in een dergelijke situatie; ook later kunnen ze zulke zaken niet vergeten.

Een ander praktijkvak wat erg interessant was, en tevens nieuw voor mij, was "het woonhuis". Binnen de school zijn twee woonhuizen nagebouwd, waarin de

leerlingen, gedurende een blok, les krijgen in zaken die te maken hebben met de dagelijkse gang van zaken in en om het huis. Het woonhuis bestaat uit een woonkamer met een grote hoekbank, een eettafel waar een groep leerlingen aan plaats kan nemen, een keuken, een badkamer en een slaapkamer. Deze les wordt door de mentor gegeven. De leerlingen krijgen allemaal een taak rondom het woonhuis, zoals; badkamer schoonmaken, iets te eten klaar maken, vloer schoonmaken, opruimen, boodschappen doen en het plaatsen van een nieuwe televisie. De eerste middag in het woonhuis gingen enkele leerlingen cakejes bakken. Dit deden zij met behulp van een speciaal kookboekje, waarin recepten stapsgewijs worden uitgelegd aan de hand van duidelijke tekst en plaatjes. Leerlingen dienen hierbij goed/ begrijpend te lezen en leren hoe ze producten goed moeten afwegen en hoe ze keukengerei gebruiken. Doordat een van de groepjes het lezen lastig vond en het moeilijk vond de juiste hoeveelheid te wegen, waren hun cakejes minder goed gelukt. Bij de andere groep werden wentelteefjes gebakken en moesten de leerlingen goed bedenken hoe ze die warm zouden houden. Ook zij moesten opnieuw beginnen; het afmeten van de producten was misgegaan. Naast al het poetsen was het interessant om te zien dat een leerling de televisie ging omwisselen voor een andere televisie. Toen het de leerling niet gelijk lukte, leek de leerling het op te willen geven. Echter is het hem uiteindelijk gelukt om de nieuwe televisie aan te sluiten. Toen was hij zichtbaar trots.

Ook zaten er enkele leerlingen aan de tafel te werken aan taken. Voor de mentor, die de les geeft, is dit een uitstekend moment om te kijken hoe het met leerlingen gaat en hoe ze zich ontwikkelen. Zo had de mentor bijvoorbeeld de mogelijkheid om twee meisjes samen te laten werken; door middel van een rollenspel leerde ze hoe ze hun mening konden geven. Een ander meisje oefende met geld tellen.

Tegen het einde van de les gingen de leerlingen samen eten en dronken ze een kopje thee. Dit zorgt voor een huiselijke sfeer, waardoor de groepscohesie bevordert wordt. Die groepscohesie wordt tevens gestimuleerd, omdat de leerlingen leren om samen een woonhuis te onderhouden. Ik vind dit een geweldige opzet, waarin geleerd wordt aan iets elementairs voor de toekomst van de leerlingen.

Bij de les bouw en metaal kunnen de leerlingen zelf ideeën aandragen voor zaken die zij willen maken. Hierin wordt veel waarde gehecht aan hun eigen inbreng en werken de leerlingen allemaal aan opdrachten. Voor het merendeel van de meisjes is dit een minder leuke les. Dit zorgde op enkele momenten voor problemen, omdat ze niet aan het werk wilden gaan. Anderen vinden deze lessen fijn en bedenken dan ook zelf dingen die ze dan mogen gaan maken.

Leerlingen, die bij de AVO – lessen weinig intrinsieke motivatie hebben om aan het werk te gaan, worden tijdens deze les goed gestimuleerd om aan de slag te gaan. Deze leerlingen worden tijdens bouw en metaal positief beloond, want als ze enkele lessen goed gewerkt hebben, mogen ze een extra blok “bouw” volgen.

De gymles werd door de meeste leerlingen bij mij aangedragen als de leukste les, die ze krijgen. In de gymles, waar ik bij aanwezig ben geweest, kregen de leerlingen

les in boksen. Alhoewel het de laatste les van de week was, waren alle leerlingen gefocust en deden alle leerlingen actief mee.

Tijdens de AVO – lessen, en tijdens enkele van de praktijkvakken, worden de leerlingen door hun mentor begeleid. Samen met de leerlingen stelt de mentor een I.O.P. op. Dit is een individueel ontwikkel plan, dat alle leerlingen op het Praktijkonderwijs krijgen. In het I.O.P. worden doelen opgesteld, die passen bij de leerling en zijn/haar mogelijkheden. De mentor helpt de leerling met het bereiken van realistische en haalbare doelen en bepaalt samen de weg daar na toe. De mentor heeft zo een coachende rol, want de eigen verantwoordelijkheid van de leerling staan centraal bij het realiseren van de doelen. Ouders worden betrokken bij het opstellen van doelen voor het I.O.P. Zo vindt er drie keer per jaar een oudergesprek plaats, waarin I.O.P. besproken wordt. Twee keer per jaar wordt de voortgang van de leerling met ouders besproken en wordt er gekeken naar de voortgang van het I.O.P. en het rapport. Ik ben aanwezig geweest bij een oudergesprek, waarin de mentor met een leerling en diens ouders het I.O.P. besprak. Ouders kregen tijdens het gesprek een rol in de realisatie van de doelen. Op het I.O.P. - formulier stond dan nauwkeurig wat de ouders wilde. Met de betreffende leerling werd besproken dat werken en leren een wens is van haar ouders, zodat ze een zo optimaal mogelijk resultaat kan behalen. De leerlinge was het hier mee eens, waardoor dit zodoende op het formulier aangegeven geworden is. Tijdens deze gesprekken bespreken de leerlingen met hun mentor tevens hun wensen en keuzes met betrekking tot stageplekken en de toekomstige loopbaan. Op verschillende momenten heeft de mentor ook I.O.P. besprekingen met alleen de leerlingen. Inzicht in de eigen mogelijkheden is van belang om tot verantwoorde keuzes te komen wat betreft de toekomstige arbeid en de leerling-inhoud die daar naar toe leidt. (<http://www.dacapo-college.nl/locaties/Geleen/algemeen.htm>, 2013)

Leerlingen gaan vanaf ongeveer 15 ½ jaar oud stage lopen. Deze stageleerlingen krijgen, naast de AVO - lessen en de praktijklessen, les uit de zogeheten stageklapper van de methode “Kr8”. Hierin komen allerlei voorbereidende opdrachten aan de orde, die aansluiten bij de stageplekken waar de leerlingen stage lopen. In de zogeheten stageklapper van “Kr8” begint men bijvoorbeeld met een opdracht ter kennismaking op de stageplek, zodat leerlingen leren hoe ze dit aan kunnen pakken.

Door eerst te onderzoeken waar de stageplek is en hoe ze daar komen, leren de leerlingen zich oriënteren op de stageplek. Daarna worden de opdrachten steeds meer toegespitst op de stageplek. Tijdens de AVO – lessen, gegeven door de mentor, wordt er vanuit deze stageklapper gewerkt. Er zijn ook stages binnen de school zelf. Zo liep een derdejaars leerling stage bij de conciërge van school. Een andere leerling deed werkzaamheden achter de balie verrichten van de school. Dat houdt in dat zij werkzaamheden zal verrichten als bijvoorbeeld het sorteren van papieren en het ontvangen van mensen.

Bij deze groep met stageleerlingen is ook een professionele kassa aanwezig waarbij de leerlingen leren terugtellen met geld. Dit zijn allemaal opdrachten die leerlingen afzonderlijk krijgen die belangrijk zijn voor hun individuele stage.

Naast de algemene – en de praktijklessen beschikt het Praktijkonderwijs over een AKA (Arbeidsmarktgekwalficeerde assistent) – opleiding. Deze opleiding wordt gegeven in samenwerking met het ROC Leeuwenborgh.

De AKA opleiding is een opleiding binnen het Praktijkonderwijs Geleed in samenwerking met ROC Leeuwenborgh. Dit is een MBO - opleiding niveau 1, waarmee de leerlingen opgeleid worden tot assistent(en). Met als (mogelijk) gevolg een opstap naar de arbeidsmarkt of het volgen van een MBO – opleiding niveau 2. Er zijn verschillende uitstroomprofielen mogelijk binnen de AKA – opleiding.

Het groepje leerlingen, dat momenteel deze opleiding volgt, wilt graag deze opleiding volgen, en wordt daarbij ook door school in staat geacht dit te kunnen. Hierbij speelt de zelfredzaamheid van de leerling een grote rol.

Tijdens mijn aanwezigheid bij deze opleiding zat iedereen aan individuele opdrachten te werken. Deze opdrachten hebben te maken met onderwerpen als politiek, gezondheid, Nederlands, leefomgeving en burgerschap. Enkele leerlingen zaten een opdracht te maken, waarbij ze een tekst moesten lezen of een filmpje van “Puberruil” dienden te kijken, om hier vervolgens vragen over te beantwoorden. Weer een andere leerling werkte aan een opdracht over de CAO (Collectieve Arbeidsovereenkomst). Iedere leerling zit achter een computer en deelt zijn taken zelf in.

Vanuit de stage maken de leerlingen beroepsproducten, die ze samen met de andere opdrachten in een portofolio bewaren. In het portofolio beschrijven de leerlingen de taken die zij uitvoeren op de stage. Een van de leerlingen loopt stage binnen een zorginstelling. Als taak heeft zij beschreven hoe zij zelfstandig de koffieronden voorbereidt en uitvoert.

De leerlingen worden iedere maand op stage en op school beoordeeld. Er wordt dan bekeken hoe de leerling in staat is taken voor te bereiden, uit te voeren en te evalueren.

Belangrijk is de zelfstandigheid van deze groep leerlingen ; zij moeten zichzelf bezig kunnen houden en zaken zelf leren op te lossen. Leerkrachten verwachten van deze leerlingen meer dan van andere leerlingen. Op deze groep wordt dan ook strenger gereageerd, zodat zij leren zelfstandig te werken.

De leerkracht, die hen begeleidt, controleert alle opdrachten van de leerlingen zorgvuldig en laat de leerlingen dit zelf verbeteren. Als ze ziet dat een leerling telkens dezelfde fout maakt, wijst ze hem/ haar op deze fout en moet de leerling er zelf nog eens heen kijken.

Huiswerk

Binnen het Praktijkonderwijs krijgen de leerlingen in principe geen huiswerk mee naar huis. De leerlingen werken op school aan hun eigen doelen en opdrachten. Doordat zij thuis komen, en daar geen huiswerk hoeven te maken, ontstaat er rust voor deze leerlingen. Een enkele keer maakt een leerling thuis iets in orde of af; dit komt dan veelal vanuit de leerling zelf. Vanaf het eerste leerjaar krijgen de leerlingen korte toetsen, waarvoor geleerd dient te worden.

Mij is uitgelegd dat de leerlingen vanaf het derde jaar beginnen te merken dat zij op een “bijzondere” school zitten. Dit komt veelal door vergelijkingen met vrienden, die wel toetsen krijgen.

Daarom is het voor alle leerlingen belangrijk een toets te krijgen over stukken leerstof, aangezien hun vrienden op school dit ook krijgen. Vanuit de AVO – lessen wordt dit dan ook gedaan. Voor de leerlingen is dit een moment om te laten zien wat zij kunnen. Vanuit “PROmotie” kan dit gedaan worden, mits alle leerlingen dezelfde opdrachten gemaakt hebben.

De boeken van de leerlingen blijven op school; in het mentorlokaal waar de AVO - lessen worden gegeven. Dit zorgt ervoor dat de leerlingen de boeken thuis niet kunnen vergeten. Ze kunnen dan alsnog een boek kwijtraken of in kluisje vergeten, maar die kans is kleiner. Leerlingen zorgen zelf voor werkschoenen. Als ze deze, bij de praktijkvakken vergeten, mogen ze niet mee doen. De stage - klappers liggen in de kluisjes van de leerlingen. Tijdens de lessen worden klappers dan ook nog al eens vergeten.

De school bestelt ieder jaar zelf alle boeken voor de leerlingen. Doordat het onderwijs individueel ingesteld is, en iedereen op zijn/haar eigen niveau werkt, kan men niet voor de start van het schooljaar besluiten welke boeken een leerling nodig heeft.

Dit is tevens gedaan om de ouders het bestellen van boeken uit handen te nemen; dit is immers geen makkelijke taak.

Wat de leerlingen per les doen, wordt door leerlingen genoteerd op een blaadje. De leerkracht kan zo toezicht houden op de voortgang van de leerlingen. Zo weet de leerkracht of de leerlingen voldoende gedaan hebben en hoever de leerlingen zijn.

De mentor

Op Eysenhegge is er, iedere morgen en middag, een kwartier mentortijd. In deze tijd ontvangt de mentor de leerlingen. Leerlingen met medicatie nemen dan vaak hun medicatie in. Tijdens de mentortijd binnen het Eysenhegge bespreekt de mentor belangrijke zaken die spelen op diezelfde dag. Op het Praktijkonderwijs was dit niet het geval; de leerlingen beginnen de dag om half 9 met een les. Wanneer leerlingen ergens meezitten, bestaat er binnen het PraktijkOnderwijs de mogelijkheid om dit met de mentor te bespreken. Leerlingen krijgen dan tijdens de les de mogelijkheid bij de mentor langs te gaan; leerkrachten zullen hier niet moeilijk over doen.

Tevens hebben de leerlingen binnen het Praktijkonderwijs meerdere uren per dag les van de mentor, waardoor er dan ook ruimte is om zaken te bespreken. De lessen bij

de mentor zijn gericht op de individuele leerling; de mentor vervult dan een belangrijke rol voor de leerling. De mentor is immers het aanspraakpunt, waar de leerlingen hun belangrijkste zaken mee bespreken. Daarbij is de mentor degene die de ontwikkeling van de leerling volgt.

Tijdens facilitaire dienst hebben leerlingen enkele I.O.P. gesprekken met de mentor. De mentor weet wat er in de thuissituatie speelt en hoe de leerling hierbij geholpen kan worden. Doordat de mentor veel lessen verzorgt, ziet hij/zij de leerlingen iedere dag minimaal een keer.

Om te controleren of iedereen aanwezig is, komt bij ieder lesblok een mevrouw langs die dit noteert. Als een leerling afwezig is, en dit niet gemeld is, belt de mentor naar huis om te kijken wat er aan de hand is.

Een leerling, die slecht heeft geslapen en erg moe of ziek is, komt bij de mentor. De mentor maakt dan een inschatting van de situatie en kan bijvoorbeeld met ouders overleggen en dan besluiten dat de leerling naar huis kan gaan. Leerlingen met problemen binnen de thuissituatie kunnen bij de mentor terecht voor steun. Zij zoekt samen met de leerlingen voor een oplossing met betrekking tot het probleem. Hierdoor ontstaat een band tussen mentor en leerling, en wordt de mentor een vertrouwd persoon voor de leerling. Zo is er een leerling, die zijn ogen gedruppeld moet krijgen; hij laat dit enkel door de mentor doen. Als de mentor hem vraagt of hij door haar de ogen gedruppeld wilt krijgen of dat een andere leerkracht dit kan doen, antwoordt hij gelijk dat zij het moet doen.

De leerlingen hebben een sterke band met de mentor, waardoor zij een belangrijke rol voor hun speelt binnen het Praktijkonderwijs. Dit is opgevallen bij de verschillende klassen en tevens door mentoren opgemerkt. De mentor wijst leerlingen tevens op hun zaken en gedrag in en rondom de school. Ze worden telkens gewezen op hun toekomst en de manier hoe ze zich gedragen; door mentor en andere leerkrachten.

Als leerlingen tijdens lessen reageren als “ik ben dom” wordt dit door de mentor en door de andere leerkrachten direct ontkracht en wordt de leerling gewezen op eigen en andere talenten. Ze helpen de leerling om door te zetten en niet om op te geven als iets niet lukt. Dit doorzetten is vaak erg moeilijk; leerlingen raken gefrustreerd als iets niet lukt. De mentor legt dan aan ze uit dat je op je werk ook niet zomaar kan stoppen als iets niet lukt.

Tijdens de AVO – lessen, waarbij ik aanwezig ben geweest, besprak de mentor ook duidelijk zaken die spelen rondom en in school. Bij een nieuw lesrooster bespreekt de mentor dit uitgebreid met de leerlingen, zodat zij goed weten wat hen te wachten staat. De mentoren hebben nagedacht hoe ze kunnen oplossen dat de meisjes niet meer naar de lessen bouw en metaal hoeven te gaan. Er wordt goed geluisterd naar wensen van leerlingen, en leerkrachten proberen hier dan ook iets mee te doen. Daarom is er een lesrooster gekomen speciaal voor meisje en speciaal voor de jongens apart.

De mentor weet ook tijdens de AVO - lessen wanneer de leerlingen naar de logopedie moeten en helpt de leerlingen hieraan denken. Logopedie is een van de

zaken die een belangrijke rol spelen bij de begeleiding. Als de leerlingen beginnen op het Praktijkonderwijs worden zij gescreend. Leerlingen die logopedie nodig hebben, vanwege een taalachterstand of andere problemen, komen dan bij de logopedist terecht. Voor leerlingen kan dit demotiverend werken, omdat ze al vaak geconfronteerd zijn met logopedie. De logopedist heeft ieder uur een andere klas, waarin de leerlingen om beurten bij haar komen. Ze helpt de leerlingen met wat ze nodig hebben. Ze speelt daarbij ook in op de toekomst, doordat ze bij een leerling de moeilijke woorden in de tekst bespreekt en uitlegt wat die betekenen.

De mentor onderhoudt tevens het contact met de ouders; via mail of telefoon wordt het contact onderhouden. Brieven met algemene informatie krijgen de leerlingen zelf mee naar huis. Brieven met belangrijke informatie daarentegen via de post of mail naar ouders opgestuurd.

Naast de mentor zijn alle andere leerkrachten van de school tevens enorm betrokken bij de leerlingen. Onderling spelen leerkrachten alles door en wordt alles uitgebreid besproken. Dit zorgt voor een optimale begeleiding van alle leerlingen binnen het Praktijkonderwijs. De directrice van de school is een zichtbare persoon binnen de school. Zij vangt tevens, indien nodig, leerlingen met problemen op. Het gaat dan meestal om zaken, die te groot zijn om de klas te bespreken. Zij ondersteunt niet alleen de leerlingen, maar ook de leerkrachten. Als er in de klas problemen ontstaan die niet opgelost kunnen worden door de mentor of de leerkracht, zal een collega te hulp schieten om de leerkracht te helpen. Naast de “vak – leerkrachten” is er tevens ondersteunend personeel aanwezig. Zo zijn er binnen het onderwijs psychologen. Zij spelen een belangrijke rol rondom de hulpvraag van de leerlingen. Er is ook een logopedist aanwezig, en stage coördinatoren. Zij ondersteunen de leerlingen bij het vinden van een geschikte stageplek, en begeleidt de leerlingen gedurende stage.

De leerlingen

De leerlingen die een indicatie krijgen voor het Praktijkonderwijs hebben een IQ (intelligentie quotiënt) tussen de 60-80. Deze leerlingen hebben tevens een leerachterstand van minimaal drie jaar op de volgende vier gebieden:

- technisch lezen;
- begrijpend lezen;
- spelling;
- inzichtelijk rekenen.

Bij die twee gebieden van leerachterstand moet dan in ieder geval Begrijpend lezen of Inzichtelijk rekenen zitten.

Deze leerlingen hebben didactische en (meestal ook) sociaal - emotionele problemen. Deze leerlingen kunnen tevens gediagnosticeerd met ontwikkelingsstoornissen als bijvoorbeeld ADHD en ASS - problematiek. De intrinsieke motivatie is bij een aantal minimaal. Doordat de leerlingen didactisch gefrustreerd raken, kunnen zij ook sociaal - emotioneel gefrustreerd raken en

problemen ervaren. Leerlingen raken didactisch gefrustreerd doordat zij moeite hebben met opdrachten. Sommige leerlingen lijken hier niet goed mee om te kunnen gaan. Zij krijgen dan extra begeleiding binnen het Praktijkonderwijs. Tijdens deze begeleiding kunnen deze leerlingen werken aan zaken, waar ze goed in zijn, zodat zij positieve ervaringen op kunnen doen. Bij het krijgen van een compliment, wanneer ze goed werk verrichten, zie je zo'n leerling helemaal stralen.

De leerlingen onderling hebben allemaal verschillende relaties. Binnen de verschillende groepen bestaan verschillende relaties. Tussen de groepen is duidelijk verschil te merken. Sommige groepen hebben een echt warm hart voor elkaar. Terwijl andere moeilijker om kunnen gaan met groepsgenoten en veelal negatief op elkaar reageren. Samenwerken wordt binnen de laatste groep dan moeilijk. Dit wordt echter door leerkrachten gestimuleerd. In de toekomst van de leerlingen moeten zij immers ook kunnen samenwerken.

Leerlingen hebben ten opzichte van leerkrachten een houding van respect. Sommige leerlingen verliezen de grip hierop wel eens en vergeten dan respect te tonen. Opgevallen is dat dit verliezen van de grip vooral bij die leerlingen gebeurt die sociaal - emotionele ondersteuning nodig hebben. Dit wordt door de leerkracht binnen het Praktijkonderwijs ondersteund door die leerlingen telkens met kleine stapjes vooruit te helpen en hen nieuwe kansen te geven. Leerkrachten bieden op deze manier sturing aan het gedrag van de leerlingen, zodat ze hier in de toekomst zelfstandig mee om kunnen gaan.

Vanuit de onderwijssetting, die de leerlingen krijgen, worden zij op alle mogelijke manieren geholpen om ervoor te zorgen dat ze zelfredzaam zijn in de toekomst en een volwaardig burger kunnen zijn binnen de maatschappij. Alles is erop gericht de leerling hier klaar voor te maken. De dingen die worden geleerd zijn van belang hierin. Tijdens de verschillende lessen wordt hier aandacht aan besteed, bij de bespreking van gedrag wordt hier aandacht aan besteed en bij het zelfstandig maken van de leerlingen wordt hier een grote stap mee gezet. Voor de leerlingen zijn er verschillende lijsten met vaardigheden, die de leerling moet ontwikkelen. Deze lijsten zijn sociaal, en gaan van basis naar een steeds moeilijkere graad. Hierin wordt gescoord op vaardigheden als bijvoorbeeld op tijd komen, samenwerken en verantwoordelijkheid nemen. Dit wordt mee genomen voor de doelen in het I.O.P.

Algemene zaken

De lestijden van de leerlingen op het Praktijkonderwijs zien er als volgt uit:

Maandag, dinsdag en vrijdag;		Woensdag en donderdag;	
Les 1/2;	08.30 - 10.10 uur	Les 1/2;	08.30 - 10.10 uur
Pauze;	10.10 - 10.25 uur	Pauze;	10.10 - 10.25 uur

Les 3/4 ;	10.25 - 12.05 uur	Les 3/4;	10.25 - 12.05 uur
Pauze;	12.05 - 12.35 uur	Pauze;	12.05 - 12.35 uur
Les 5/6;	12.35 - 14.15 uur	Les 5/6;	12.35 - 14.15 uur
		Les 7;	14.15 - 15.05 uur

De leerlingen van het Praktijkonderwijs krijgen les in blokken van twee lessen. Voor de praktijkvakken is deze tijd nodig om een optimale les te kunnen geven. Bij de AVO - lessen is de tijd verdeeld over de verschillende vakonderdelen.

Leerlingen hoeven zich alleen voor de pauze van de ene ruimte naar de andere ruimte te verplaatsen. Doordat leerlingen niet continu hoeven te zoeken naar het goede lokaal lijkt er een bepaalde rust te ontstaan.

De leerlingen eten om 10.05 uur en 12.00 uur hun eten al op de in de klas.

Het Praktijkonderwijs is er voor leerlingen van 12 tot 18 jaar. Om toegelaten te worden tot deze onderwijsvorm moeten leerlingen een indicatie Praktijkonderwijs hebben via de regionale verwijzingcommissie. De eerste twee jaar op de school krijgen de leerlingen in verschillende vakken les en wordt erop gelet hoe de leerling zich ontwikkelt. Als de leerling er aan toe is, wordt er vanaf dat de leerlingen ongeveer 15 ½ jaar oud zijn, gezocht naar stageplekken. De leerlingen hebben voor die tijd al een interne stage gehad binnen de school, zoals bijvoorbeeld met de conciërge mee lopen. Vanaf het eerste jaar wordt er gekeken waar de interesses van de leerlingen liggen. Sommigen kunnen dan al goed en vastberaden zeggen dat zij iets met dieren willen, of in een winkel willen werken. Terwijl anderen geen enkel idee hebben. Vanuit de interesses en de mogelijkheden van de leerlingen wordt er, vanuit de mentor, gestuurd bij de keuze van de stageplek. Leerlingen gaan dan stage lopen bij een juiste plek in het bedrijfsleven. Voordat de leerlingen op stage gaan, krijgen zij een assesment - gesprek. Vanuit dit assesment moet blijken of de leerling daar klaar voor is. De leerkracht vult een vragenlijst in die sociale zaken bekijkt, zoals het op tijd komen en uiterlijke verzorging. Vanuit deze vragenlijsten wordt de geschiktheid getoetst. De uitslagen worden vervolgens in een gesprek met de leerling en diens ouders besproken. Voor de leerlingen is dit een spannende aangelegenheid. De tijden en dagen van de stages zijn heel verschillend, maar de lestijden vanuit school worden hierop aangepast. Als de leerling op maandag tot en met donderdag stage loopt, komt hij op vrijdag naar school. De dagen die de leerlingen stage moeten lopen staan dan vast en de andere dagen worden de leerlingen geacht op school te zijn.

Zoals ik eerder schreef worden de leerlingen vanuit de zogeheten “Kr8 – klapper” voorbereid op de stage. De leerlingen krijgen met de opdrachten een voorbereiding op de stageplek, alsook opdrachten behorende bij de specifieke stage. Vanuit de stage kan het zijn dat de leerling een arbeidscontract krijgt. Als de leerling tussendoor wisselt van stageplek, blijft dit mogelijk. Een verkeerde keuzerichting is immers snel gemaakt als je zo jong bent. Naar voren kwam dat leerlingen, die besluiten te stoppen met school, hierin zelfverantwoordelijkheid moeten dragen.

Wanneer zij hier niet over in gesprek gaan met school dienen zij zelf op zoek te gaan naar een passende oplossing. Dit bleek in een van de gesprekken. Op deze manier krijgen de leerlingen niet alles “aangeboden”, maar moeten ook zelf hun verantwoording dragen.

De leerlingen van het Praktijkonderwijs hebben drie uitstroommogelijkheden. Het onderwijs is erop gericht de leerling naar arbeid toe te brengen. Wanneer dit niet lukt, kan de leerling op een sociale werkplaats terecht. Verder is de AKA - opleiding voor enkele leerlingen mogelijk.

In gesprek

Als ik met enkele leerlingen te spreken kom, die vanuit de BBL PRO klas van Eysenhegge naar Geleen zijn gegaan, vertellen zij dat ze dit niet leuk vonden. Rond kerst moest een van de leerlingen naar het Praktijkonderwijs. Ze kon goed vertellen dat zaken destijds niet aankwamen en dat ze die niet kon verwerken. Didactisch was het op Eysenhegge erg lastig voor haar. Nu gaat het veel beter, vertelde ze, en ze heeft meer rust gevonden nu ze op het Praktijkonderwijs zit. Ze wilt qua stage richting de winkelbranche, en werkt zelfstandig met enkele andere leerlingen aan stageopdrachten. Een andere leerling uit deze klas heeft ook die overstap gemaakt, maar voornamelijk omdat hij, zoals hij zelf vertelde, problemen had met zijn gedrag door privé zaken. Hij was liever op Eysenhegge gebleven, maar vertelde vol trots dat hij snel gaat beginnen met zijn stage bij de Gamma.

In gesprek met leerkrachten van het Praktijkonderwijs maken zij mij duidelijk dat ze de leerling zelfstandig proberen te maken. Vanaf het eerste jaar richten zij zich op de stage en op de toekomst van de leerlingen, zodat zij hun leven kunnen inrichten als lid van de maatschappij en hier niet anderen voor nodig hebben. Bij de meesten lukt dit, voor andere leerlingen blijft dit altijd wat moeilijker.

Conclusie

De schoolorganisatie op het Praktijkonderwijs is zo ingericht dat alle leerlingen worden begeleid richting zelfredzaamheid omtrent de dagelijkse gang van zaken. Alle betrokken personen, vakken en de omgeving is hiermee bezig en opgericht.

Doordat de onderwijssetting zich hierop richt, kan de zelfredzaamheid optimaal gestimuleerd worden. Juist voor de kinderen die met deze zelfredzaamheid grote problemen door ondervinden, en dit niet zelf kunnen opvangen, is dit een kans om zich goed te kunnen ontwikkelen hierin.

De zelfredzaamheid van de leerlingen binnen het Praktijkonderwijs wordt vanaf het eerste leerjaar zichtbaar gestimuleerd. Vanaf leerjaar drie wordt er verwacht dat de leerlingen zelfredzaam zijn, omdat ze vanaf dit moment stages buiten school gaan lopen.

BIJLAGE 4

OBSERVATIE VERSLAG DACAPO COLLEGE LOCATIE BROEKSITTARDERWEG

Observatie DaCapo College locatie Broeksittarderweg

Woensdag 21-03-2013 – Donderdag 22-03-2013

Tijdens het uitvoeren van mijn stage ben ik gedurende twee dagdelen aanwezig geweest op het DaCapo College locatie Broeksittarderweg. Gedurende die tijd heb ik observaties uitgevoerd in het kader van mijn afstudeeronderzoek. Deze locatie valt onder hetzelfde bestuur als mijn stage bij Eysenhegge. Omdat ik bekend ben met het VMBO onderwijs is besloten dat ik expliciet ga kijken bij een uitstroompunt van de leerlingen van Eysenhegge. Deze locatie is een uitstroompunt voor meisje en jongens die na de onderbouw VMBO richting de sector zorg en welzijn of administratie gaan. Dit is een school bovenbouw VMBO basisberoepsgerichte en kaderberoepsgerichte leerweg.

In de observatie richt ik mij in hoofdzaak op alle dingen die te maken hebben met de deelvragen van mijn onderzoek;

1. Hoe ziet de onderwijs organisatie van het VMBO basisberoepsgerichte leerweg onderwijs eruit?
2. Wat wordt er gevraagd met betrekking tot zelfredzaamheid in het VMBO basisberoepsgerichte leerweg onderwijs?

Gedurende het observeren is getracht zoveel mogelijk te letten op de sociaal - emotionele toestand en de zelfredzaamheid van het kind. Dit verslag van de observaties zal vanuit hetzelfde oogpunt bekeken worden. Ik heb me m.b.t. de sociaal - emotionele toestand van het kind gericht op het kunnen samenleven met anderen, en het om kunnen gaan met eigen en andermans gevoelens. Met betrekking tot de zelfredzaamheid van het kind heb ik getracht een indruk te krijgen of het leven van de leerling zo kan worden ingericht dat hij of zij zelfstandig kan functioneren.

Leerlingen die onderbouw VMBO hebben gedaan kiezen voor de bovenbouw een sector. Het DaCapo College breed biedt de volgende keuzemogelijkheden voor de sectoren;

Economie	horeca handel/ administratie SD&V
Techniek:	elektrotechniek voertuigentechniek transport en logistiek bouwtechniek
Zorg en welzijn	reclame- schilderen zorg en welzijn uiterlijke verzorging

Nadat alle leerlingen in leerjaar 2 (Eysenhegge jaar 3) zich uitgebreid hebben georiënteerd op de verschillende sectoren kiezen zij een van de bovengenoemde sectoren. De oriëntatie vindt plaats via de Praktijk Sector Oriëntatie. Leerlingen gaan tijdens de zogenoemde PSO kijken bij de verschillende sectoren die hen het meeste aanspreken. Dit zorgt ervoor dat de leerlingen een goed beeld krijgen van de sector voordat zij een keuze maken.

De leerlingen waar ik bij aanwezig ben geweest waren van de sector zorg en welzijn.

De vakken

De leerlingen kiezen een sector. Bij deze sector zijn een aantal vakken aangesloten. Ongeveer veertien uur per week krijgen de leerlingen theorie - en praktijkvakken die aansluiten bij de sector. Dit zijn 4 á 5 uur per lesdag. Leerlingen van de sector zorg en welzijn waren op het moment dat ik er was aan het werken aan de module huishoudelijke hulp. Op dit moment leren de leerlingen theorie met betrekking tot schoonmaken. Op het moment dat de leerlingen de theorie goed hebben uitgevoerd gaan ze over tot de praktijkopdrachten. De modules zijn opdrachten die verdeeld zijn in taken die taken worden ingepland door de leerkrachten. De leerlingen werken op eigen tempo maar weten wel welke opdrachten op welk tijdstip klaar moeten zijn.

De leerlingen kunnen om hulp vragen aan klasgenoten. Er zijn ook altijd meerdere leerkrachten aanwezig bij de sectorvakken waardoor de leerlingen optimaal geholpen kunnen worden. Een leerkracht die veel van ICT af weet geeft dan ook een ICT les waarin de leerlingen hun documenten leren ordenen in mapjes per vak. Daarna gaan de leerlingen een menu kaart op de computer maken met behulp van Publisher. De leerlingen vinden dit erg lastig en vragen hier dan ook hulp bij. Het werken met de computer is voor alle beroepsgroepen erg belangrijk. Ik merk dat werken met de computer voor VMBO leerlingen erg lastig is. Tijdens deze lessen vind ook stagevoorbereiding plaats. Bij deze stagevoorbereiding hebben veel leerlingen behoefte aan sociaal - emotionele steun. Leerlingen vinden het merkbaar lastig dat zij stage gaan lopen en zo iets nieuws gaan doen. De leerlingen worden goed voorbereid door oriëntatie op de stageplek, kennismakinggesprek en opdrachten die aansluiten bij de betreffende stage. Opdrachten zijn verdeeld voor de verschillende stageplekken. Er zijn opdrachten behorend bij bijvoorbeeld horeca of kinderopvang.

De leerkracht probeert duidelijk te bespreken hoe het werkt met de stage, dat de leerlingen in deze stage gaan leren hoe het echte leven werkt. De leerlingen moeten leren dat je niet alleen de leuke kanten van het werk kunt doen, er zullen altijd minder leuke kanten zijn. Als een meisje vindt dat zij teveel uren moet maken leert de leerkracht haar dat ze niet zomaar overal tegenin kan gaan. Dit is erg lastig voor haar en nog moeilijk te begrijpen. Om haar stageplek niet kwijt te raken zal het meisje akkoord moeten gaan met de tien uur extra.

Het vakkenpakket sluit aan op de sectorkeuze van de leerling. Voor de leerlingen die zorg en welzijn kiezen bestaat het vakkenpakket dan ook uit; Nederlands, Engels, wiskunde of aardrijkskunde en biologie. In deze vakken doen de leerlingen schoolexamen en centrale examens. Om deze examens te behalen met voldoende resultaat sluiten de lessen aan bij de landelijke examennormen. De inhoud van deze lessen is zodoende afhankelijk van deze normen.

Huiswerk

De leerlingen krijgen huiswerk en leerwerk overeenkomend met het niveau onderwijs dat ze volgen. De leerlingen die ik geobserveerd heb deden basisberoepsgerichte leerweg. Zij geven heel verschillende antwoorden als ik vraag hoeveel tijd zij aan hun huiswerk besteden, sommige zeggen een uurtje per dag andere drie uur per dag. Dit zou afhankelijk kunnen zijn van de moeilijkheid die de leerlingen ondervindt in het uitvoeren van het didactisch gedeelte van de opleiding. De leerlingen zorgen zelf voor hun spullen en zijn verantwoordelijk dat ze alle spullen op orde hebben.

Als de leerlingen voor de stage werkbladen en een klapper krijgen van de leerkracht is het zo dat wanneer zij die klapper kwijt zijn ze geen nieuwe krijgen. De klappers worden op school bewaard zolang er ook op school aangewerkt wordt. Als een leerling de klapper per ongeluk mee heeft genomen blijkt zij deze al vergeten te zijn.

De mentor

De mentor is een leerkracht die aangesloten is bij de sector die de leerlingen volgen. Doordat de mentor gekoppeld is aan de sector zien mentor en leerlingen elkaar meerdere keren per week. Tijdens het observeren en in gesprekken blijkt dat de mentor respect krijgt van de leerlingen. De mentor is tevens het aanspreekpunt van de leerlingen en leerlingen geven aan terecht te kunnen met problemen bij de mentor. Per week is er een lesuur ingericht als mentoruur. Hierin worden dan schoolse zaken met de leerlingen besproken. Ook kan in dit uur aandacht besteed worden aan de vervolgopleiding van de leerlingen.

Enkele leerlingen die vanuit Eysenhegge naar de Broeksittarderweg zijn gegaan geven aan dat ze de mentor te weinig zien. Ze vinden zelf dat ze minder een band hebben met de mentor. Op Eysenhegge hebben de leerlingen twee keer per dag een kwartier mentortijd waarin ze bij de mentor zitten en krijgen ze ook veel lessen van de mentor. Dat is nu minder. Op het reguliere onderwijs heeft een mentor/ leerkracht

veel minder tijd om te begeleiden dan binnen het LWOO. Binnen het LWOO worden hier gelden voor vrij gemaakt. Er zijn grotere klassen en didactisch moeten landelijke normen behaald worden.

Met de ouders zijn er korte lijnen. Via telefoon/ mail/ briefjes worden ouders op de hoogte gehouden. Er zijn ook ouderavonden voor ouders en leerlingen. Als een leerling moet nablijven gaat er een briefje mee naar huis. Op dit briefje staat dan de reden waarom de leerlingen moet nablijven en hoe lang.

De leerlingen

De klas waar ik ben geweest bestond uit dertien leerlingen die basisberoepsgerichte leerweg deden. Dit waren allemaal meisjes. Dit komt doordat de sector zorg en welzijn meer gekozen wordt door meisjes. Bij zorg en welzijn zitten deze dertien meisjes meestal samen met de kader leerlingen. Dan is er een groep van ongeveer vijftwintig leerlingen. Hiervoor zijn dan meerdere leerkrachten aanwezig. De leerkracht vertelt dan ook dat de basisberoepsgerichte leerlingen nog niet zelfstandig genoeg zijn. Normaal gingen zij ook activiteiten buiten de school doen maar daar is deze groep nog niet klaar voor. De kader groep wel en die zijn deze dagen dan ook met communie kinderen bij de bakker brood gaan bakken. Normaal gingen de basis leerlingen mee maar dat ging bij deze groep dus niet.

De kinderen in deze groep hebben sociaal - emotionele problemen en leerproblemen. Er zitten meisjes met ontwikkelingsstoornissen als ADHD of autisme. Enkele leerlingen hebben een erg lage concentratieboog. Een opdracht uitvoeren is dan erg moeilijk. Sommige leerlingen geven zelf aan dat ze het erg moeilijk vinden om alles te begrijpen. Een buitenlands meisje vertelt mij dat ze de taal vooral een groot probleem vind. Terwijl een meisje al ver is met haar opdrachten in het boek blijft zij achter, gelukkig helpen ze elkaar op weg. Ook de leerkrachten helpen deze leerlingen met hun problemen. Als de leerlingen achter de computers werken valt mij op dat er een grote discrepantie is tussen de leerlingen onderling. Sommige leerlingen maken moeiteloos een menukaart op de computer terwijl andere al moeite ondervinden door het openen voor het programma. Sommige leerlingen kunnen het tempo heel goed bijhouden terwijl andere achter raken. De leerlingen vragen zowel didactische hulp als sociale emotionele hulp.

De leerlingen onderling hebben een zeer wisselende band. Sommige leerlingen zijn echt vrienden. Andere leerlingen reageren constant op negatieve manier op elkaar. Onderling is er groepsvorming en tussen die groepen laten de leerlingen elkaar niet uitpraten, schelden ze op elkaar en zeggen ze zonder pardon wat ze van elkaar vinden. De leerkracht dient dan ook telkens aanwezig te zijn om deze irritaties tussen de leerlingen te sussen.

De leerlingen hebben ten opzichte van de leerkrachten een wisselende houding. Ze hebben respect voor de leerkracht. Als leerlingen echter vinden dat ze ten onrechte ergens op aangesproken worden of geen zin hebben maken ze dit met een negatieve houding ten opzichte van leerkracht en omgeving aan.

Algemene zaken

De lestijden voor de leerlingen van de locatie Broeksittarderweg zijn;

Lesuur 1	08.30 - 09.20
Lesuur 2	09.20 – 10.10
	Kleine pauze
Lesuur 3	10.25 – 11.15
Lesuur 4	11.15 – 12.05
	Middagpauze
Lesuur 5	12.35 – 13.25
Lesuur 6	13.25 – 14.15
	Kleine pauze
Lesuur 7	14.30 – 15.10
Lesuur 8	15.20-16.10

Een voorbeeld van een schooldag en de lessen die de leerlingen krijgen;

1 ^{ste} – 4 ^{de} uur ;	zorg en welzijn (ICT en stagevoorbereiding)
5 ^{de} uur ;	Engels
6 ^{de} uur ;	tussen uur
7 ^{de} – 8 ^{ste} uur ;	biologie

In gesprek

Leerkrachten vertellen mij dat alle leerlingen die van Eysenhegge komen het tot de kerst (eerste half jaar) erg moeilijk hebben op het reguliere onderwijs. Dat ze minder tijd hebben met de mentor en de stof sneller behandeld wordt maakt het moeilijk voor ze. Ze moeten opeens veel meer zelf op eigen benen staan.

Toen ik heb gesproken met een jongen die van Eysenhegge is gekomen gaf hij ook aan dat het in het begin erg moeilijk was. Het didactisch deel gaat sneller en de klassen zijn. Ook doordat hij zijn mentor minder zag en zodoende meer zelf moest gaan regelen.

Als ik daarna drie meisjes spreek reageren er twee hetzelfde. Ze missen de band met de mentor. Een meisje geeft echter aan blij weg te zijn bij Eysenhegge omdat iedereen haar zo kindachtig behandelde.

Conclusie

De organisatie van het regulier onderwijs uitstroompunt van de leerlingen van Eysenhegge is ingesteld op het behalen van een diploma. Om dit diploma te behalen dienen de algemene normen nagestreefd te worden tijdens de verschillende lessen. Hier is de onderwijsorganisatie dan ook op ingesteld. Op het VMBO BBL niveau telt ook het Sociaal - emotioneel functioneren van de leerlingen mee. Binnen dit niveau is er ruimte voor de sociaal - emotionele ontwikkeling van de leerlingen. Doordat dit een lager niveau is wordt er minder stof behandeld en is er meer tijd om deze stof te behandelen. Er is op een

VMBO school een arsenaal van zorgpersoneel aanwezig om de leerlingen te helpen met hun sociaal - emotionele functioneren.

De zelfredzaamheid speelt een belangrijke rol. De leerlingen komen in een grotere klas terecht waar zij sociaal zelfredzaam (van Sprang) dienen te zijn. Doordat er algemene stof behandeld dient te worden die landelijk voor alle VMBO BBL leerlingen in vastgesteld is er een algemeen didactisch gedeelte. Leerlingen dienen dit te kunnen behouden. Ze moeten dan zelfredzaam genoeg zijn om hun schoolse zaken te kunnen regelen. De zelfredzaamheid in de observatiegroep moest gestimuleerd worden door leerkrachten. De leerlingen hadden dit nodig. Van de leerlingen wordt op het moment dat zij stages gaan lopen zelfredzaamheid verwacht. Echter worden zij niet als het ware in het diepe gegooid, er vind een uitgebreide voorbereiding op deze stage plaats. Daarin proberen leerkrachten de leerlingen te leren zichzelf sociaal zelfredzaam op te stellen en ook zelfredzaam in de algemene zin van het woord. Bij dit schoolniveau merk ik tevens dat leerkrachten leerlingen voorbereiden op de toekomst. Dit onderwijs is geen eindonderwijs maar is wel al volop bezig met de algemene ontwikkeling van de leerlingen.

BIJLAGE 5

ZELFREDZAAMHEIDSCAN

Zelfredzaamheidscan leerlingen Eysenhegge

Ingevuld voor leerling:

.....

Ingevuld door leerkracht:

.....

Mentor van leerling:

.....

Toelichting bij de zelfredzaamheidscan. Onderstaand zijn enkele stellingen opgenomen die aansluiten bij de algemene en de didactische zelfredzaamheid van de leerling.

Met deze stellingen kunt u het helemaal niet eens zijn dan krijgt de leerling een score van 1. De leerling krijgt een score 5 als u het helemaal eens bent met de stelling. De leerling kan echter ook een tussen score krijgen met een voldoende resultaat. Een leerling die scoort tussen helemaal niet eens en voldoende krijgt dan een score van 2.

De uiteindelijke score van de leerling zal tot een profiel leiden. Dit profiel geeft een indicatie voor het vervolg onderwijs als gekeken is naar de zelfredzaamheid.

Stelling 1

De leerling kan zelfstandig reizen.

1	2	3	4	5
Helemaal niet		Voldoende		Helemaal mee eens

Stelling 2

De leerling kan afspraken maken en afspraken nakomen.

1	2	3	4	5
Helemaal niet		Voldoende		Helemaal mee eens

Stelling 3

De leerling kan zijn spullen organiseren en bij zich hebben.

1	2	3	4	5
Helemaal niet		Voldoende		Helemaal mee eens

Stelling 4

De leerling draagt de juiste kleding en kan zich zelfstandig goed verzorgen.

1	2	3	4	5
Helemaal niet		Voldoende		Helemaal mee eens

Stelling 5

De leerling kan samenwerken en heeft hierin een probleemoplossend vermogen zonder hulp van een volwassenen.

1	2	3	4	5
Helemaal niet		Voldoende		Helemaal mee eens

Stelling 6

De leerling kan op een goede / leeftijdsadequate manier omgaan met andere mensen.

1	2	3	4	5
Helemaal niet		Voldoende		Helemaal mee eens

Stelling 7

De leerling kan voldoende lezen, rekenen en schrijven.

1	2	3	4	5
Helemaal niet		Voldoende		Helemaal mee eens

Stelling 8

De leerling kan tijdens de les verbanden leggen tussen de geleerde onderdelen.

1	2	3	4	5
Helemaal niet		Voldoende		Helemaal mee eens

Stelling 9

De leerling kan vragen stellen omtrent de lesstof.

1	2	3	4	5
Helemaal niet		Voldoende		Helemaal mee eens

Stelling 10

De leerling is in staat zelf zijn huiswerk te plannen en te maken.

1	2	3	4	5
Helemaal niet		Voldoende		Helemaal mee eens

Nadat de score van de leerling is opgeteld komt er een van onderstaande profielen uit. Dit zorgt voor een indicatie ten behoeve van de zelfredzaamheid van de leerling en de onderwijssoort die hierbij past.

Score..... = profiel 1/2/3

Profiel 1 0-17 score

De leerling scoort laag ten behoeve van de zelfredzaamheid. De leerling kan zich in weinig situaties zelf redden en heeft veel hulp nodig.

Door de koers van het Praktijkonderwijs die de leerlingen klaar maakt voor de toekomst met het oog op werk, wonen, vrije tijd en burger bereikt de leerling veel binnen het Praktijkonderwijs. Hierin is veel aandacht voor de leerling en wordt de leerling klaar gemaakt om zelfstandig zijn of haar leven in te richten.

Profiel 3 34-50 score

De leerling scoort goed ten behoeve van de zelfredzaamheid. Is in staat om zichzelf te behelpen in allerlei situaties.

Deze leerling kan het aangeboden onderwijs op het regulier onderwijs aan doordat hij in staat is om zijn zaakjes te regelen met betrekking tot school en met betrekking tot zijn eigen leven.

Profiel 2 17-34

De leerling scoort gemiddeld ten behoeve van de zelfredzaamheid. De leerling heeft hulp nodig in veel situaties.

Met het oog op de toekomst zal deze leerling hulp nodig hebben. Er moet goed gekeken worden of de leerling een vooruitgang boekt met betrekking tot de zelfredzaamheid.

Als de leerling blijft steken op een laag niveau is de advisering behoren bij profiel 1 van toepassing.

Kan de leerling met geboden hulp vooruitgang boeken en zich redden kan de advisering van profiel 1 van toepassing zijn.

BIJLAGE 6

BIJGESTELDE ZELFREDZAAMHEIDSCAN

Zelfredzaamheidscan leerlingen Eysenhegge

Ingevuld voor leerling:

.....

Ingevuld door mentor:

.....

Toelichting bij de zelfredzaamheidscan. Onderstaand zijn enkele stellingen opgenomen die aansluiten bij de algemene en de didactische zelfredzaamheid van de leerling.

De leerlingen kunnen bij de stellingen een score krijgen tussen de 1 en de 10. Van Oneens- twijfelachtig of mee eens.

De uiteindelijke score van de leerling zal tot een profiel leiden. Dit profiel geeft een indicatie voor het vervolg onderwijs als gekeken is naar de zelfredzaamheid.

Stelling 1

De leerling kan zelfstandig reizen.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Oneens			Twijfelachtig			Voldoende			Mee eens

Stelling 2

De leerling kan zelfstandig afspraken maken en afspraken nakomen.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Oneens			Twijfelachtig			Voldoende			Mee eens

Stelling 3

De leerling kan zonder hulp zijn spullen organiseren en bij zich hebben.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Oneens			Twijfelachtig			Voldoende			Mee eens

Stelling 4

De leerling draagt de juiste kleding en kan zich zelfstandig goed verzorgen.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Oneens			Twijfelachtig			Voldoende			Mee eens

Stelling 5

De leerling kan samenwerken en heeft hierin een probleemoplossend vermogen zonder hulp van een volwassenen.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Oneens			Twijfelachtig			Voldoende			Mee eens

Stelling 6

De leerling kan op een goede / leeftijdsadequate manier omgaan met andere mensen.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Oneens			Twijfelachtig			Voldoende			Mee eens

Stelling 7

De leerling kan voldoende lezen, rekenen en schrijven.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Oneens			Twijfelachtig			Voldoende			Mee eens

Stelling 8

De leerling kan tijdens de les verbanden leggen tussen de geleerde onderdelen.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Oneens			Twijfelachtig			Voldoende			Mee eens

Stelling 9

De leerling kan adequate vragen stellen omtrent de lesstof.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Oneens			Twijfelachtig			Voldoende			Mee eens

Stelling 10

De leerling is in staat zelfstandig zijn huiswerk te plannen en te maken.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Oneens			Twijfelachtig			Voldoende			Mee eens

Stelling 1	Score =
Stelling 2	Score x 2 =
Stelling 3	Score x 2 =
Stelling 4	Score =
Stelling 5	Score x 2 =
Stelling 6	Score =
Stelling 7	Score x 2 =
Stelling 8	Score =
Stelling 9	Score =
Stelling 10	Score =
	Totaal score =

Score..... = profiel 1/2/3

Profiel 1

0-56 score

De leerling scoort laag ten behoeve van de zelfredzaamheid. De leerling kan zich in weinig situaties zelf redden en heeft veel hulp nodig.

Door de koers van het Praktijkonderwijs die de leerlingen klaar maakt voor de toekomst met het oog op werk, wonen, vrije tijd en burger bereikt de leerling veel binnen het Praktijkonderwijs. Hierin is veel aandacht voor de leerling en wordt de leerling klaar gemaakt om zelfstandig zijn of haar leven in te richten.

Profiel 2

56-112

De leerling scoort gemiddeld ten behoeve van de zelfredzaamheid. De leerling heeft hulp nodig in veel situaties.

Met het oog op de toekomst zal deze leerling hulp nodig hebben. Er moet goed gekeken worden of de leerling een vooruitgang boekt met betrekking tot de zelfredzaamheid.

Als de leerling blijft steken op een laag niveau is de advisering behoren bij profiel 1 van toepassing.

Kan de leerling met geboden hulp vooruitgang boeken en zich redden kan de advisering van profiel 1 van toepassing zijn.

De leerling scoort goed ten behoeve van de zelfredzaamheid. Is in staat om zichzelf te behelpen in allerlei situaties.

Deze leerling kan het aangeboden onderwijs op het regulier onderwijs aan doordat hij in staat is om zijn zaakjes te regelen met betrekking tot school en met betrekking tot zijn eigen leven.